~~XXXIII~~

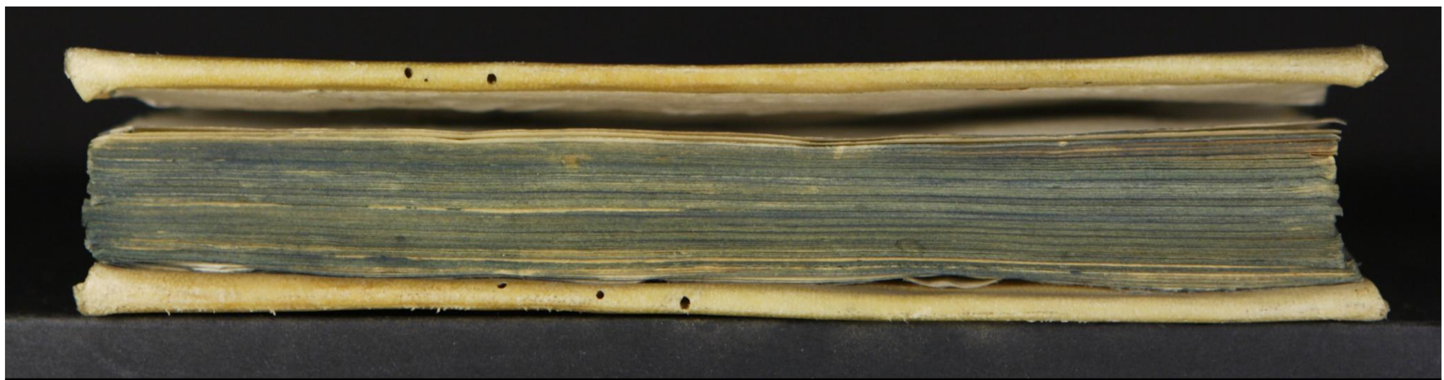
~~XXXV~~

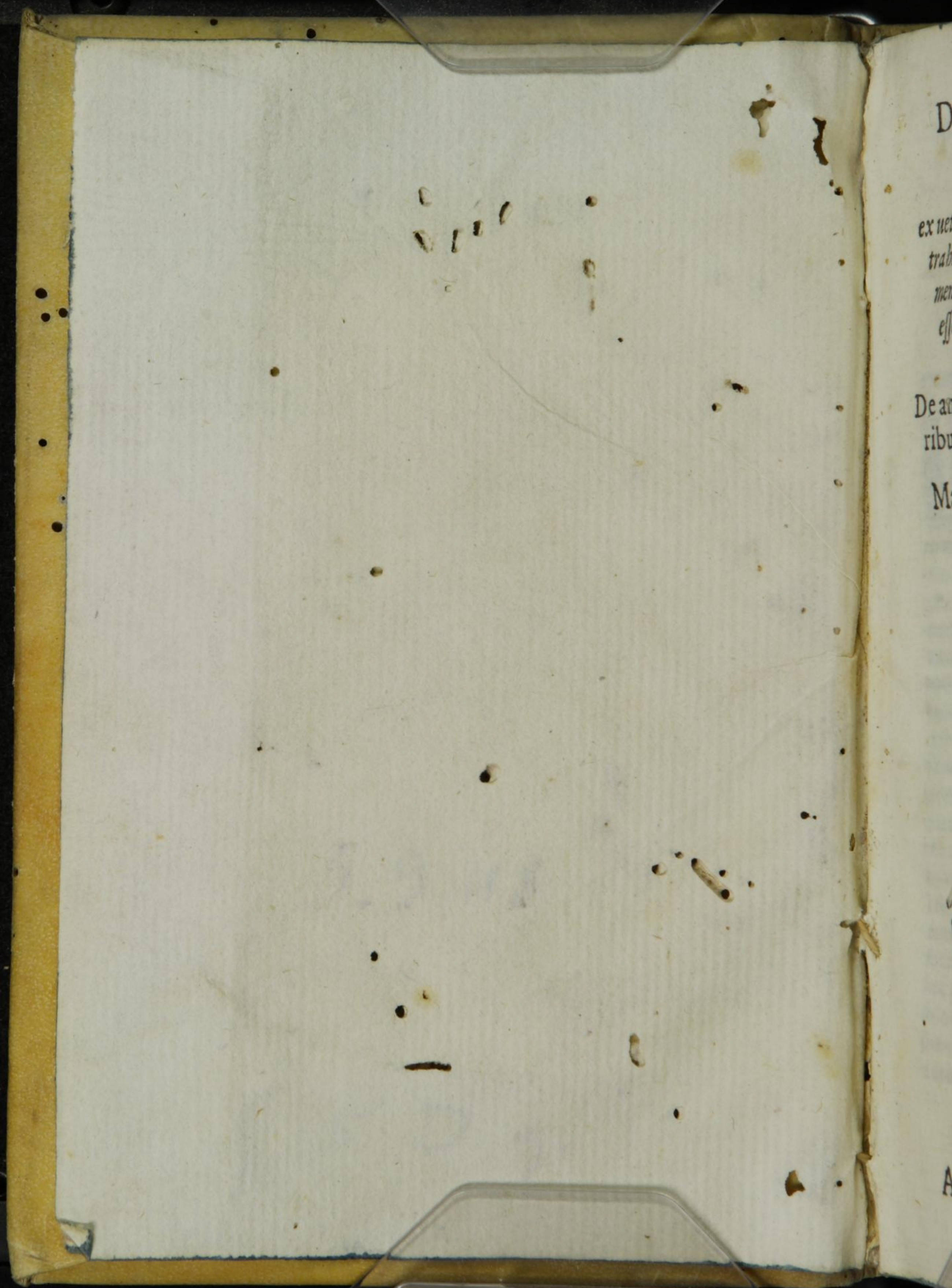
~~XXXVI~~

Mariani Victori de Paeni
Conf. Luther
V
9
118

De Sacramento confeſsionis, ſeu pænitentiæ, hiſtoria,

ex ueteribus ſanctis patribus collecta, per quam contra hæreticos Lutheranos copioſe oſtenditur, ſacramentalem cõfeſſionẽ ab ipſo Chriſto inſtitutam eſſe, et in Eccleſiæ catholicæ uſu uſque ad noſtra tempora ſemper obſeruatam.

De antiquis pænitẽtiis utilis libellus, e ueteribus sãctis patribus accurate cõtextus.

Mariano Victorio Reatino auctore.

19

ROMAE M. D. LXVI.

Apud Paulum Manutium, Aldi F.

PIO IIII. PONTIFICI OPT. MAX.

MARIANVS VICTORIVS REATINVS IVRISCONSVLTVS.

IV, multumq. cogitanti mihi, Sanctissi me pater, qua uia miseris his nostris tem poribus afflictæ iam, ac propemodum de ploratæ catholicæ Christianæ religioni succurri, ac subueniri posset, cum multæ sedulo uestiganti in animum occurrissent, nullam tamen breuiorem certioremq. aduersus insurgẽtes nouos hęreticos reperiri posse existimaui, quã illos non ar gumentis, ac disputationibus tantũ, hominum ingeniis in- uentis, atque dispositis, ut adhuc factũ est, sed præcipue uetustate ipsa, doctrinaq. a Christo, & ab Apostolis ipsis ad nostra usque tempora repetita, conuincere, ac confutare. uera autem esse, quæ dicimus, constat ex eorũ scriptis, in quibus nihil aliud quærunt, nec alio umquam respiciunt, quam imperitis, ac in lectione Sanctorum ueterum mini- me exercitatis hominibus imponere, ac persuadere, ea, quæ ipsi docent, a Christo primum, deinde ab Apostolis ipsis accepta, nostram autem doctrinam, quam per Apo stolicam Sedem, cui tu nunc Beatissime Pater sancte, ac honorifice præes, habemus, nouam, ac propterea com- menticiam esse, ex ipso scholasticorum, ut blasphemant, fonte, annis abhinc paulo amplius trecentis prodiisse. hoc gladio Ecclesiam omnem traiicere, his dolis animas in interitũ trahere, his artibus miseros, ac infelices Chri- stianos decipere conantur. subtrahunt enim se quotidie a nobis eo omnes prætextu, quod certiorem se, ac uetu

stiorem ex ipso, ut falso iactant, expresso Dei uerbo dustam salutis doctrinam, ab his nouis hominibus, quam ab Episcopis & presbyteris accepisse se. dicunt. Quæ omnia cum falsa sint, ac sole clarius a ueritate ipsa discedant, nullumq. adhuc quo tanto morbo plene subueniretur, inuentum remedium sit, pretium operæ facturum me esse existimaui, si a ueteribus, ætatum, ac prouinciarum omnium, orthodoxis patribus, ueluti coacto ex eis œcumenico quodam ad hanc rem concilio, acceptis, propriis ipsorum uerbis, sententiis, contra hos adlatrantes hæreticos ostenderem, diuinam, & ab ipso Christo ad nos usque manantem, doctrinam esse, qua hodie Romana Ecclesia utitur, quaq. semper etiam usa est, cum ei in Petro promissum fuerit defuturã numquam esse illius fidem, nec portas inferi aduersus eam unquam præualituras, sed ab ea potius, ueluti omnium matre, ceteras in fide confirmandas fore Ecclesias. incipiens igitur a sacramentis, quibus, ueluti septem ualidis, firmisque columnis, Sapiẽtiæ ipsius domus, hoceſt Ecclesia ipsa Christi firmata est, omnem eorum historiam a Christo primum, mox a ueteribus ipsis orthodoxis patribus acceptam, in unam ueluti sacræ religionis catenam contextam, cõposui. Vsus sum autem hac in re ideo non meis, sed ipsorum ueterum patrum uerbis, atque sententiis, ut non disputationibus, quibus facile a uersutis hominibus uersuta etiam tergiuersatione respondetur, nisi ubi tantum erat opus, sed antiquitate ipsa, contra dicentes hæreticos confutarem. Quid enim certius, ac ualidius hoc tam deplorato æuo, male persuasis, deceptisque hominibus, ad confutandos eorum errores, poni ante oculos poteſt, quam ipsum Dei uerbum orthodoxorum omnium ætatum ac locorum patrũ auctoritate expositum, atque enucleatum? præsertim cum constet apud omnes, eos non minus doctrinæ puritate, quã probitate uitæ amicos Dei, & fideles Christi fuisse ministros, plurimosq. eorum religionem nostram, effuso etiam pro

ea

ea sanguine, propagasse? In capita uero ideo opus ipsum partitus sum, ut Catholici habere ipsi etiam possint, unde singulis in dubiis erudirentur. Quot autem quantosq. hac in re labores ipse pertulerim, illorum iudicium sit, quibus experimento cognitum est, quantum operæ, ac studii, quantumq. temporis, & assiduitatis requireretur, ut ab uno tantum homine, multis humanis auxiliis destituto, omnis ferme tam græcorum, quam latinorum antiquitas uestigari, legi, ac uersari potuerit. Decreueram autem hanc sacramentorum historiam una omnem editione promulgare: uerum dum ad operis absolutionē nauiter incumbo, ac semper aliqua noua, quæ iam inuentis auctoritatibus addam, sedula lectione perquiro, propterea q. editionem ipsam libenter etiam remoror, amplissimus præsul Ioannes Moronus Cardinalis, patronus meus, apud quem pro sua immensa benignitate familiariter hospitor, rogauit me, ut aliquid sibi ex laboribus nostris, quos quotidie aduersus hæreticos elucubramus, legendum ostenderem. quod cum me facturum pollicitus essem, forte euenit, ut tunc hoc confessionis, & antiquarum pænitentiarum opus præ manibus haberem. tradidi, legit, laudauit. indeque propter catholicæ religionis ardentissimum amorem, quo erga Christianam pietatem, & sinceram fidei ueritatem mirifice affectus, hæreticā prauitatem semper est auersatus, ut ex legationibus eius Germanicis, & omni uita, doctrinaque, multis etiam examinationibus approbata, clarissime constat, ueris ad preces, adhortari cœpit ut ederem. Ego dilationis causas subnectebam multas, quarum illa præcipua obtendebatur, quod totum sacramentorum opus absolutum a me non erat, partemq. tantum in lucem edere parum decere uidebatur. uicerunt tandem illius preces. quis enim ego eram, qui homini de catholica religione optime merito, tot honoribus, ac dignitatibus præclarissime functo, patroni mei Reginaldi Poli Cardinalis, uiri numquam sa-

tis laudati, ac mei etiam amantiſſimo contradicerem? præſertim, cum ipſius ope, & beneficentia, eiuſdemq. in ædibus hiſtoria hæc confeſſionis extremam a me ſuſceperit manum, & eius editio ad publicam pertinere utilitatẽ uideretur. conſenſi autem eo libentius, quod infelicibus his noſtris temporibus, magis omnium hoc ſacramentum non ſolum ab hæreticis oppugnari, uerum etiam a prauis, ac ſceleſtis hominibus, qui dedecori ſibi futurum putant, quod occulta ſua, ac inhoneſta facinora cuiquã pateſiant, diſcerpi, irriderique animaduerterim, cognouerimque hac in re eo periculoſius magisque noxium, ac damnoſum eſſe, ſi huius ſalutaris, diuinæque inſtitutionis medela deſereretur, quo crimina maiora, crebrioraque hac ætate, amplius forſitan quã umquam antea, nõ ſolum perpetrantur, ſed ſæpius dimiſſa, ſæpius etiam ab eiſdẽ numeroſius, ac periculoſius repetuntur. Ecquisnam profecto inter homines eſt, qui tam ſancte, caſteque uitam traducere poſſit, ut non multis quotidie irrepentibus uitiis maculetur? quis eſt in appetendo, decernendo, loquendo, agendoq. tam cautus, ut a recta interdum uiuendi regula non decidat, ac labatur? Nos ipſos, inquit Ioannes Apoſtolus, ſeducimus, & ueritas in nobis non eſt, ſi dixerimus quod peccatum non habemus. Si autem multis peccatis, ſceleribusque homines inficiuntur, quæ illorum poteſt eſſe ſalus, cum remedium pro abolendis facinoribus, diuine a Chriſto nobis poſt baptiſmi lauacrum relictum, omittatur contemnaturque? neceſſarium certe ab eius inſtitutione ſemper fuit hoc ſacramentum, cum ſit altera, ut recte omnes uocant, ſalutis tabula; uerum hodie tanto magis eſt neceſſarium, quanto plura, ac maiora hodie quam ante ſcelera committuntur. Tui igitur Pie IIII. Pontifex Maxime nominis maieſtate, ac ſplendore ſuffultum opus prodit in uulgus. cui enim alteri dicarem illud, quam ſummo in Eccleſia Chriſti, pientiſſimoq. Paſtori, cui in Apoſtolo Petro diuina hæc, quam modo defendimus, auctori-

tas

tas tradita eſt? cuius tanta humanitas, tanta eſt rerum omnium benignitas, tanta erga uniuerſam Chriſtianã Rempub. conſeruandam, augendamq. cura, & diligentia, ut nihil ab eo, quod pro ſalute omnium ſit, relinquatur intactum. utinam omnes Chriſtianorũ Principes, cunctiq. Eccleſiæ proceres, ad conſeruandum, propagandumq. fidelium gregem, ita ut tu Paſtor optimus maximus facis, uigilarent, illudq. Homericum cordi affixum ſemper tenerent.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Profecto nec tot hæreſes quotidie creſcentes, neque tot, tantasq. morum deprauationes, ita, ut nunc cum ſuſpiriis, & doloribus facimus, ploraremus. Ecquid autẽ eſt, quod in iuuanda, ornandaq. Chriſtiana Republ. fieri poteſt, quod a te ſummo cum impendio, maximiſq. animi corporiſq. laboribus abunde, cumulateq. non præſtetur? Tua opera generale hodie ad profligandas hæreſes undiq. ex Eccleſia congregatum, concilium fit. tua cura ad priſtinam, ſanctioremq. uiuendi regulam omnes, qui ab ea deſciuerant, conformantur fideles. tuis ſumptibus, tua pietate religio reſtituitur, urbs Roma non minus bonorum inſtitutionibus morum, quam ædificiorum ſplendoribus illuſtratur, eruditi ſuſtentantur: ſcientia omnium generum, ſacra præſertim, fouetur: hæretici profligantur: ſacrarum litterarum libri, e tenebris eruti, præclariſſimis Aldinis typis impreſſi in lucem prodeunt. et, ut breui multa concludam, nihil eſt hodie in catholica Eccleſia, quod uel ob morum deprauationem, uel propter orthodoxæ fidei ſuſtentationem, propagationemq. opera tua indigeat, in quo tu illam affatim, cumulateq. non præſtes. Suſcipe igitur pro tua pietate, hilari fronte, hoc quodcumque ſit opus: idque ex affectu tradentis, non ex ſcribentis ingenio, aut doctrina metire: quando Chriſtus, cuius tu locum in terris merito tenes, pauperem uiduam

duo tantum æra in gazophylacium mittentem, non propter donatarum rerum copiam, sed propter animi magnitudinem, ceterisq; qui maiora dederant, præferens commendauit. Interea reliquam sacramentorum historiam ea, qua potero, sedulitate, diligentiaq. absoluam. qua in re eo libentius laborabo, quo me in hac uel Sanctitati tuæ aliqua ex parte fecisse satis, uel catholicæ Ecclesiæ utilitatis aliquid attulisse, magis comperero.

Auctores, ex quibus hoc confeſſionis opus collectum & probatum eſt.

Matthæus apoſtolus, & euangeliſta.
Marcus euangeliſta
Lucas euangeliſta
Ioannes apoſtolus, & euangeliſta
Paulus apoſtolus
Apoſtoli omnes. earum de hac re canon citatur a Nicena ſecunda generali synodo.
Dionyſius Areopagita, Pauli apoſtoli diſcipulus, qui paſſus eſt anno Chriſti nati CCVI.
Clemens papa martyr, Petri apoſtoli diſcipulus. eius autem epiſtola ad Iacobum fratrem Domini a Ruffino Aquileienſi uerſa, & a D. Hieronymo non reiecta, citatur ab omnibus ueterum decretorum collectoribus, Iuone, Burchardo, Gratiano, recipiturque ab Iſidoro, & Petro Damiano, & quod amplius eſt, ab Anacleto, Euaristo, Alexandro, & Fabiano, marty-

martyribus, ſummiſque Pontificibus, propriis ex ea uerbis etiam erutis. hic paſſus eſt tertio Traiani anno, a Chriſto nato CIII.

Alexander Papa martyr floruit ſub Adriano CXXII.

Irenæus Lugdunenſis epiſcopus, qui Polycarpum Ioannis euangeliſtæ diſcipulum audiuit, floruit ſub M. Antonino CLXXV.

Tertullianus Afer, quem ſuum præceptorem D. Cyprianus uocabat, claruit ſub Seuero & Antonio Caracalla CCXXX.

Vrbanus Papa martyr ſub Aurelio Antonino CCXXXIII.

Pontianus Papa martyr

Fabianus Papa martyr ſub Philippis & Decio CCLI.

Cyprianus epiſcopus martyr ſub Valeriano CCLVI.

Origenes floruit ſub Seuero Pertinace & Alexādro Mammeæ, obiit ſub Valeriano CCLXI.

Eutichianus Papa martyr ſub eodem Valeriano CCLXVI.

Euſebius Cæſarienſis ſub Cōſtantino Magno, cui etiam amiciſ-
ſimus

ſimus fuit, CCCXX.
Iulius Papa primus CCCXL.
Athanaſius patriarcha Alexandrinus, Iulio Synchronus, qui obiit ſub Valẽtiniano & Valẽte CCCLXXIX
Baſilius Magnus claruit ſub iiſdẽ CCCLXXX.
Effrem Syrus Baſilii amicus obiit circa eundem annum calendis Februarii in Edeſſa
Gregorius Thaumaturgos circa hæc eadem tempora. eius uitam, & miracula Gregorius Nyſſenus conſcripſit,
Gregorius Nazianzenus diui Hieronymi præceptor, CCCCXXXI.
Damaſus Papa floruit ſub Valentiniano & Valente CCCLXXXII.
Ambroſius Mediolanenſis epiſcopus ſub Theodoſio CCCLXXXVIII
Epiphanius, Cypri Salaminæ epiſcopus, ſub Theodoſio CCCXC.
Eſichius Gregorii Nazianzeni diſcipulus claruit ſub Arcadio & Honorio CCCC.
Innocentius primus Papa CCCCVIII.
Ioannes Chryſoſtomus patriarcha Conſtantinopolitanus CCCCXI.
Carthaginienſis tertia Synodus CCCCXVII.
Hieronymus Stridonenſis presby

ter sub Honorio & Theodosio CCCCXX

Philippus presbyter, D. Hieronymi discipulis, sub Theodosio & Valentiniano floruit CCCCXXX

Augustinus Hipponensis episcopus, qui obiit CCCCXXX

Victor Afer, Vticensis episcopus, Augustino coæuus, scripsit sub Genserico Vandalo Africam deuastante, CCCCXXXI

Africana Synodus in hæc forte tē pora reponenda,

Paulinus Nolæ episcopus, Ambrosii & Augustini discipulus, CCCC XXXII

Cyrillus Alexandriæ patriarcha, sub Theodosio minore, CDXXXIII.

Agathensis Synodus sub Cælestino primo celebrata, anno CDXXXIII.

Socrates historiographus, sub Theodosio iuniore, CCCCXXXV.

Sozomenus historiographus, socrati coæuus.

Carthaginiensis quarta synodus celebrata est anno CCCCXXXVI

Theodoretus Cyrillo contemporaneus sub Theodosio minore CDXXXVIII.

Eucherius Lugdunensis episcopus sub eodem, CCCCXL.

Leo primus Papa, cognomento

Termagnus, obiit ſub Leone, CCCCLXI.
Proſper Aquitanicus obiit CCCCLVI.
Epaonenſis Synodus ſub Gelaſio CDXCCIII
Petrus Rauennæ epiſcopus uiuebat, ipſomet teſte, anno Domini D.
Gildas Badonius Britannus, cognomento Sapiens, DII.
Symmachus Papa DX.
Aurelianenſis Synodus DL.
Nicephorus carthophylax DLX.
Gregorius Magnus Papa obiit ſecundo anno Phocæ, DCV.
Theodorus Græcus, archiepiſcopus Cantuarienſis, obiit auctore Beda DCXC.
Beda presbiter Britannus, cognomento Venerabilis, obiit DCCXXXII.
Carolus Magnus in executione Synodalium decretorũ floruit DCCCX.
Aquisgranenſis Synodus, cui Carolus Magnus interfuit,
Cabilonenſis Synodus ſub eodem celebrata, licet alii in Eugenii primi tempora, longe antea reiiciant.
Moguntina Synodus ſub eodem Carolo, anno uidelicet a Christo nato DCCCXIII.

Rhemensis synodus sub eodem Carolo.

Synodus quædã uetus sine nomine a Burchardo citata, in hæc forte tempora reponi debet.

Angelomus monachus Lexouiẽsis sub Ludouico & Lothario.

Ansegisus abbas Leobiensis, qui episcopalium Synodorum decreta, sub Pipino, Carolo Magno, Ludouico, & Lothario acta, in quinque libros collegit. claruit Ansegisus sub Lothario. DCCCXL.

Theodulphus Aurelianus episcopus iisdem temporibus DCCCXLI

Rabanus Maurus, moritur anno Domini DCCCLV.

Triburiensis Synodus, quæ celebrata est DCCCXCV

Burchardus Vuormatiensis episcopus sub Henrico MXX

Vuormatien. Synodus in hæc tẽpora reponenda sub Arribone episcopo, & Burchardo.

Vrbanus Papa secundus MLXXXIX.

Hugo de sancto Victore sub Henrico quinto MCXX

Innocentius secundus Lotharii

tempore, MCXXXV.
Bernardus abbas Clareuallensis MCXL.
Richardus de sancto Victore sub
Conrado tertio MLXXII.
Petrus Blesensis Anglus D. Tho
mæ Cantuarien. amicus MCLX.
Innocentius tertius Papa MCC.
Latheranen. generalis synodus
sub eo celebrata, anno MCCXV.
Thomas Aquinas, omnium theo
logorum doctissimus, MCCLVXX

Argumentum operis.

CONTRITIO *prima pœnitentiæ pars est, definiturque, iustus de perpetratis peccatis conceptus dolor. comites eius sunt spiritus tribulatio, & humilitas: eamque præcedunt perturbatio, tremor, erubescentia, confusio, & animi immutatio. uocatur contritio alio nomine cordis compunctio, eaque integra esse debet. sufficit autem ipsa sola cum sacramenti confessionis uoto, quando sacramentum ipsum haberi nequit. Altera pœnitentiæ pars confessio est, appellaturque a Græcis exhomologesis: alij pœnitentiam uocant: multi absolutionem, reconciliationem, & manus impositionem. Instituta autem est a Christo, cum claues, & ligandi, soluendique potestatem, seu dimittendi, retinendique peccata facultatem apostolis est elargitus. Necessaria est autem post baptismum omnibus peccatoribus, qui immaculatam Christi tunicam, quam in sacro lauacro acceperunt, scelerum, & facinorum maculis conspurcarunt. cogi autem ad agendam pœnitentiam peccator potest, ubi eius crimen innotuit. adeo autem necessaria confessio est, ut sine ea, uel eius uoto, quis grauium peccatorum remissionem non assequatur. uotum uero tunc sufficit, cum non religionis contemptus, sed necessitatis articulus confessionē excludit. Vtilis est confessio propter erubescentiæ bonum, remissionem peccatorum, pœnæ abolitionem, mentis sereni-*

tatem

tatem, gratiæ recuperationem, macularum animæ ablutionem, demum propter consilium pœnitendi, & a sceleribus abstinendi, quod quis a sacerdote hoc in sacramento accipit. Non potest sacram quis eu- C.6
charistiam sumere, nisi prius peccatorum suorum exhomologesim sacerdoti fecerit: nec statim post exhomologesim pœnitentia nondum peracta eam sume re debet. Ligandi soluendiue potestas ad episcopos C.7
tantum pertinet, & sacerdotes, non ad quemlibet e uulgo, aut inferioris ordinis clericos: uerum tamen est, quòd olim inconsulto episcopo nisi in necessi tatis casu sacerdotes pœnitentes nõ reconciliabant: quæ prima episcopalium, ut uocant, casuum origo est. mox etiam monachis cõmunicata facultas fuit. spectat autem ad eum qui confessiones audit, ut sit uitæ inculpatæ, probatæque doctrinæ; ut peccatores ad lacrymas gemitusque impellat; pœnitentes hilare recipiat, benigneque amplectatur; magisq; ad misericordiam quàm ad iustitiã uergat. Ad peragendam autem confessionẽ tenentur omnes qui rationis compotes ad discretionis annos peruenerunt, illamque per se ipsum quis, non per nuncium, aut epistolam facere debet. Cõfitendi tempus olim qua- C.8
dragesimæ initium erat, reconciliationis uero dies quintus ante pascha: nunc necesse est ut peccator ante pascha semel saltem in anno exhomologesim faciat, & in die paschæ sacram eucharistiam sumat. quæ uero in extremo uitæ fit pœnitentia, licet suam salutis habeat spem, non tamen habet æque certam,

certam, sicut illa quæ sanitatis tempore fit. relaxantur auté tunc omnes pœnitentiæ leges, omnisq; etiam absoluitur pœnitens, ne sine uiatico discedat e

C.9 uita. Fieri debet confessio proprio parocho, non alieno, nisi in necessitatis casu & ex priuilegio. pro-

C.10 pterea monachi abbati illam faciunt. Tenetur autem quis confiteri omnia scelera grauia, quæ mortalia uocamus, etiam occulta, eaque speciatim, & ad aures unius sacerdotis, non plurium, confessionem diuidendo, una cum causis & circumstantijs. salubre autem est sacerdotibus pandere etiam leuia, & animi cogitationes. uulgata crimina deferri olim ad episcopum solebant, tam per laycos, quam etiam per clericos: idque fiebat, ut per pœnitentiam emendarentur. Quæ uero secreta sunt, prodi in uulgus neque libellis, neque alio modo debet. enarranda sunt autem crimina speciatim, non generatim, & confuse, item magna cum humilitate, suique ipsius

C.11 accusatione, &, si fieri potest, genibus flexis. Reuelari a sacerdote peccatum in confessione perceptũ nullo modo potest, &, si fiat, nulla ei adhibetur fi-

C.12 des. Claues Ecclesiæ tres præcipue sunt, scientiæ, ordinis, & iurisdictionis, omnesque hoc in sa-

C.13 cramento requiruntur. Absoluit peccatorem intus a Deo resuscitatum sacerdos, non declarat absolutum: malusque æque ut bonus absoluit. nullum est crimen quod absolui non possit, nisi impœnitentia, & desperatio, quæ peccata in spiritum sanctum dicuntur. non absoluuntur autem hæc quia ca

rent

rent contritione, & emendatione. Ferri autem absolutio debet, aut ligatio secundum causarum merita, non pro uoluntatis libito: peccatorq. nisi peracta pænitentia reconciliari non debet; & si iniusta sententia forte sit, timenda nihilominus est. ante absolutionem preces quædam olim præmittebantur. Materia in hoc sacramento sunt actus ipsius pænitentis: forma uero, ego te absoluo in nomine patris, & filii, et spiritus sancti. Hæc autẽ uerbo Dei perficitur, sicut omnes omnium sacramentorum formæ. Errat qui se hoc tantum nomine pænitentiam agere putat, propterea quòd a sacramentis solummodo abstinet. et abusus est in confessione excusare peccata. Satisfactio, tertia pænitentiæ pars, necessaria post confessionem est; et consistit in ieiunijs, lacrymis, orationibus, eleemosynis, & alijs sanctæ operibus disciplinæ. aboleturque per eam temporaria pœna, æterna in eam cõmutata, quam post dimissum in confessione peccatum, subeundam manere, multis probatur. defenduntur hoc in capite opera et merita: iustisicationis materia explicatur; et argumenta, quæ in contrarium esse uidentur, breuiter confutantur.

C. 14

C. 15

C. 16

Proœmium

Procemium.

SCRIPTVRI de ſacramento pænitentiæ, opus in ſexdecim capita partiemur. Primo de contritione tractabimus: Secundo de cõfeſſionis nominibus: Tertio de eius inſtitutione: Quarto de neceſſitate: Quinto quæ, & qualesnam ex confeſſione ſequantur utilitates: Sexto dicetur an ſine confeſſione, uel continuo poſt eam factam accedi ſacram ad euchariſtiam poſſit: Septimo de perſonis ſcilicet tam de ijs quibus audiendi confeſſiones facultas a Deo tributa eſt, quam etiam de illis quæ ad eam paragendam ex præcepto ſanctæ et catholicæ Eccleſiæ tenentur. Octauo ſcribetur de tẽpore quo fieri confeſſio debet; hocque in capite explicabitur an pænitentia usque in extremum uitæ dilata utilis et proficua ſit. Nono narrabitur utrũ quis hominis, qui alterius parochiæ ſit, audire cõfeſſionem, & pænitentiam ei imponere ualeat. Decimo explicabitur modus faciendi confeſſionem, hoc eſt quæ peccata pandenda ſacerdotibus ſint, grauia ne tantum, an etiam leuia, & animi quoque cogitationes: Item an ſpeciatim una cum cauſarum adiectione omnia ex integro crimina ſint enarranda, & ad aures dumtaxat unius, an plurium, prout libuerit, ſacerdotum, partiendo confeſſionem: & quo caſu publica imponi pænitentia debeat: demum quo ritu, quaue reuerentia confeſſio, & quo modo peragenda pænitentia ſit. Vndecimo capite enarrabitur quanta

quanta cura & diligentia secreta tenenda a sacerdotibus confessio sit, & utrum detegentibus eam fides adhiberi debeat. Duodecimo dicetur de tribus præcipuis Ecclesiæ clauibus, quæ necessariæ hoc in sacramento sunt. Decimotertio tractabitur de absolutione, idest utrum peccatorum absoluat sacerdos, an potius absolutum declaret: & an malus æque ut bonus absoluat sacerdos: numquid omne peccatum remitti possit: & utrum pro libito uoluntatis, an secundum causarum merita absolutio impendi debeat: postremo, quibus olim præmissis precibus absolutio præberetur. Decimoquarto de materia & forma huius sacramenti scribetur. Decimoquinto abusus aliqui taxabuntur. Decimosexto, quod postremũ omnium erit caput, dicetur de satisfactione, quæ tertia est pænitentiæ pars: hocest explicabitur, quæ pœna per satisfactionem eluenda, absolutum in confessione maneat hominẽ; & in quibus satisfactio ipsa consistat; & quo modo immensæ satisfactioni per Christum actæ hæc minime repugnat: & quia altiorem uestigationem materia ista postulat, propter nostrorum temporum infelicitatem, de fide & iustitia, item de operibus, & meritis late tractabitur.

De contritione,

Cap. I

PAENITENTIA tres habet partes, contritionem, confessionem & satisfactionem. Imperfecta contritio Attritio dicetur: eaque uel ex turpitudinis peccati consideratione, uel ex gehen-

næ, & pœnarum metu communiter concipitur. de ea autem quoniam Tridentinum hac ætate concilium docte ac sancte statuit, nihil amplius dicemus. Quæ autem perfecta est, Contritio simpliciter dicitur; estq. ut ab ea ueluti a prima pænitentiæ parte incipiamus, iustus de perpetratis peccatis conceptus dolor cum proposito confitendi, & satisfaciendi. is enim, qui de commissis sceleribus remissionem habere desiderat, necessarium habet in primis a peccatis cessare, eà quatenus potest abhorrendo, deinde se ad bonorum operum per confessionem, & satisfactionem initia præparare, quemadmodum do-
Rom. 13 cet apostolus, cum ait: Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. et Dauid propheta,
Psal. 30 Declina, inquiens, a malo, & fac bonum. et Isaias:
Isa. 16 Quiescite agere peruerse, discite benefacere. Côteri autem de peccato dicitur is, qui propter commissum delictum dolore afficitur. hoc autem cordis scissionē
Iohel. 2 uocat Iohel propheta, cum ait, Scindite corda uestra & non uestimenta uestra. habet autem secum uera contritio, spiritus tribulationem, & animi humilitatem. quæ omnia a propheta Dauid breuiter expli-
Psal. 50 cantur cum dicitur: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Tribulatione afficitur spiritus, cū de commissis sceleribus dolorem concipit: humiliatur uero cum sese uti reum agnoscens, coram diuina misericordia pro impetranda uenia prosternit. ante autem quàm contritio cordis contingat, perturbatur cor
ipsum

ipſum, tenebras, & miſerias, in quibus ſe totum immerſum propter peccatum uidet, illuceſcente gratia agnoſcere incipiendo: de qua re loquens, rarum pænitentiæ exemplum, Dauid aiebat: Cor meũ conturbatum eſt in me, dereliquit me uirtus mea, et lumen oculorum meorum & ipſum non eſt mecum. & alibi: Cor meum conturbatum eſt in me, et formido mortis cecidit ſuper me. et rurſum. Sana me Domine, quoniam conturbata ſunt oſſa mea, et anima mea turbata eſt ualde: ſed tu Domine usque quo? loquens de contritione Iſaias, egregie eius explicat comites, humilitatem ſcilicet, & tremorem: ait enim: Ad quem reſpiciam, inquit Dominus, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, et trementẽ ſermones meos? Pauper enim humilẽ corde ſignificat ſicut ſcriptum eſt: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt reguum cælorum. Ieremias eleganter explicat, quo modo contritio hæc peccatori contingat, cum ait: Poſtquam conuertiſti me, egi pæniten tiam, et poſtquã oſtendiſti mihi, percuſſi cor meum: confuſus ſum, & erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium adoleſcentiæ meæ. conſtat enim ex iis uerbis, quòd ante quàm homo de perpetratis ſceleribus conteratur, neceſſe eſt, ut a Deo ſuperne illuminetur, & de miſeria, in quam ſe tpſum peccando proiecit, admoneatur. hac enim accedente illuminatione peccator ad pænitentiam ſe conuertit. uocatur hæc apud Græcos μετάνοια, ſignificatque, Tertulliano auctore, animi conuerſionem, & immutationem. certe

Pſal. 37

Pſal. 54

Pſal. 6

Iſa. 60

Matth. 5

Ierem. 31

Tertull. lib. 3 contra Marcionem.

græca nuncupatio transmutatam innuit mentem: immutat autem mentem suam peccator, dum firma penes se uoluntate deliberat ulterius non peccare. hæc antem deliberatio nisi præcedente erubescentia, & confusione non contingit. confunditur enim in se ipso peccator, dum se tot uitiis, & sceleribus uidet immersum, dum contra uoluntatem Dei uitam suam traduxisse considerat, & dum æternam propter peccatum se amisisse felicitatem perpendit. propterea confusus erubescit, sicut ait apostolus cũ scri-
Rom.6 bit: Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Oritur erubescentia hæc in
Gal.3.5 Rom.8 homine, eo quòd diuinior illa animæ pars, quàm spiritum sacra appellat scriptura, flagellat, & continuis pungit aculeis animam, quæ peccatis consentiendo uitam traduxit, ueluti quæ belluarum more, sensus, non ipsius recte consulentis, peccando secuta sit motus. conscientiã hanc uocant, quæ acriter profecto scelestam animam pungit, & eam requiescere nullo modo sinit. nouerat hoc ipsum Dauid propheta, qui post peccatum continuis in corde conscientiæ male actæ uitæ ictibus sauciatus, exclamabat lu-
Psal.31 gens: Quoniã die ac nocte grauata est super me manus tua: cõuersus sum in ærumna mea dum configitur spina. in miseriam quidem, & ærumnã conuertebatur propheta, dam acuta conscientiæ spina mentem illius acriter ob perpetrata delicta pungebat, traijciebatque. Post confusionem uero, & erubescentiam, quæ conscientia instante, & duriter pungente

gente, peccatoribus accidunt, defectus quidam animi, ac sui ipsius deliquium quoddam illis continuo oboritur, quoniam in se ipso deficit homo, qui peccauit, & undique confusus, quo se ipsum uertat, ignorat. sicut legimus de Cain, cuius uultum concidisse Gen.4 post peccatum animo conceptum scriptura commemorat. hæc autem uultus deiectio utique non contigisset, nisi prius animi defectio præcessisset. quo modo enim non deficiet peccator, qui quo diligentius se ipsum considerat, & attendit, eo fœdius peccatorum maculis se contaminatum agnoscit, nihilque quod eum consoletur aut erigat iam collapsum, in se perspicere modo aliquo potest? nouerat hoc ipsum Dauid, cum diceret, Defecit caro mea & cor meum. tanta Psal.72 hæc animi defectio, ac talis etiam est, ut nisi quis deinde ad immensam Dei misericordiam, qua peccatores pœnitentes recipit, mentis sustolleret oculos, peccati grauitate oppressus in desperationem omnino adduceretur, & ita in æternum periret. at cum in illam mentis figit intuitum, illico consolationem recipit. sperat enim ueniam, & peccatorũ omnium in ea remissionem: & ita dolorum, quibus affligebatur, multitudinem immensa æternæ pietatis consolatione restinguit. cognitum experimento hoc erat prophetæ Dauid, cum diceret: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes Psal.93 tuæ lætificauerunt animam meam. et rursum. Psa.111 Paratum cor eius sperare in Domino, confirmatum est cor eius, non cómouebitur donec despiciat inimicos

 suos.

suos. requirit autem a nobis Deus integram contri-
Thomæ 3. p. in add. q. 2. ar ti. 3. De pæn. dist. 3. c. scele-ratior. §. his & c. sunt. tionem, uidelicet ut cuncta prorsus abhorreamus delicta, nihil nobis, quod non displiceat, seruãdo: quia quemadmodum præceptũ fuit ut diligeremus Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus uiribus, ita etiam præcipitur ut toto corde conuertamur
Deut. 6 ad Dominum, cum nobis dicitur: Conuertimini ad
Iohel. 2 me in toto corde uestro, in ieiunio, fletu, & planctu, & scindite corda uestra, & non uestimenta uestra. toto autem corde non conuertitur is, qui uel sibi aliquod perpetrandum seruat delictum, uel cuncta iam commissa scelera pariter non detestatur. Vocatur autem contritio ab euangelista Luca, cordis
Act. 2 compunctio, cum ait: His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos apostolos: Quid faciemus uiri fratres? quo nomine utitur etiam beatus Ephrem, qui præterquod librum de cõpunctione cordis inscripsit, ita alio in opere dicit: Cõ-
Ephrem de extremo iudicio cap. 5 punctio, inquiens, fratres sanitas animæ est, illuminatio mentis est: compunctio fratres remissionem delictorum nobis acquirit: cõpunctio fratres Iesum unigenitum facit in nobis habitare, cum eum desideramus, & quærimus. & quoniam ex cordis contritione lacrymæ oboriri soleant, propterea subdit: Volo uobis fratres enarrare potentiam lacrymarum:
1. Reg. 5 Anna per lacrymas a Deo Samuelem prophetam accepit, sublimitatem, et gloriationem animæ suæ. mu-
Luc. 7 lieris etiã peccatricis debita in domo Simonis a Christo domino dimissa sunt; quæ lacrymis pedes eius

riga-

rigabat, & crine tergebat. grandis uirtus est lacrymarum, multumque præualent lacrymæ, quæ secundum Deum sunt. Fiduciam Domini semper acquirunt lacrymæ: sordidas cogitationes expellunt, nec proximare eas permittunt animæ compunctionem cordis habenti. asserere hoc ipsum uidetur etiam David. qui postquam dixit conturbata sibi fuisse ossa Psal.6
una cum anima, quod ex animaduersione, & consideratione scelerum, dum interea peccator compungitur, euenit, statim addidit: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: Lacrymis meis stratum meum rigabo. Scripsit etiam beatus Chrysostomus de compunctione cordis libros duos: ut nemini iam uerti possit in dubium, quin contritio cordis omnibus peccatoribus necessaria sit: cuius tanta uis & potentia est, ut Niniuitas ab urbis excidio li Ioan.3
berauerit, David in Dei gratiam restituerit, pecca- 2.Reg.12
trici mulieri multorum peccatorum remissionem impetrauerit, Petrum apostolorum principem a periu- Luc.7
rii reatu, & infidelitatis culpa absoluerit, & latro- Luc.22.
nem breuissimo quodam temporis spatio cōpunctum, Luc.23
e tormento, et ignominia crucis, in paradisi delicias, & gloriam transportauerit. felix profecto contritio, quæ peccatorum corda ita proscindit, & conterit, ut illa prorsus innouet ad salutem, quemadmodum orabat David, cum diceret: Cor mundum crea in me Psal.50
Deus, et spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Sancta & diuina innouatio, per quam homo, qui prius impius et insipiens dicebat in corde suo non esse

Psal.52 Deum, uel etiam non respicere ad peccantium macu
las, proptereaue in duritia peccandi obfirmatus aie-
Psal.9 bat: Non mouebor a generatione in generationẽ si-
ne malo. cœperit postea per compunctionem noua ef-
Rom.10 fectus creatura, corde credere ad iustitiam, & ore
confessionem facere ad salutẽ. et animo ad bene agen
Psal.27 dum offirmato, postremo exclamet: Refloruit caro
mea, & ex uoluntate mea confitebor ei. et rursum.
Psal.27 Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Do-
mino, & tu remisisti impietatem peccati mei. et ali-
Ps.56. & 107 bi. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum,
sicuti de peccatore post pœnitentiá ad bene agendum
Psal.111 confirmato, alibi dicitur: Confirmatú est cor eius, nó
cõmouebitur donec despiciat inimicos suos. Præsenta
neum et cæleste remediú, quod adeo cunctis fidelibus
peccatoribus necessariú est, ut sine eo nemo sibi ueniá
polliceri, nemo salutẽ promittere modo aliquo possit,
Thomæ 3.p. in add.q.6. artic.1 cum tamẽ ipsum per se solum, ubi cetera haberi reme
dia nequeunt, ad remissionem peccatorum sufficiat.
Ezech.18 quoniam scriptum est quod in quacunque hora inge-
muerit peccator, et conuerterit se a uia mala, omniú
Psal.50 iniquitatum eius Deus non recordatur. et Dauid
propheta, sacrificium Deo acceptum ait esse spiri-
tum contribulatum: item, cor contritum & humi-
liatum ab eo minime despici asseuerat. firma atque
immobilis salutis scala, per quam quilibet impius,
& peccatorum maculis inquinatus, ad cælum ascen
dere facile potest, & sine qua nullus peccator compa
rare sibi salutem ualet: ita enim beatitudinis æter-
nam,

nam, & pretiosissimam mercem fidelibus suis acquirendam Deus instituit, ut ubi haberi sacramenta non possunt, sola cordis fide, & contritione, una tamen cum sacramentorum uoto, & desiderio, illa emi, sola parari possit. & ita inexcusabilis es o homo, cum nihil a te Deus eatenus requirat, nisi quatenus illud facere potes, et adimplere. est in Ecclesia baptismus, sunt etiam claues: utrumque pro consequenda salute necessarium a Christo institutum remedium. primum salutem homini parat, alterum amissam restituit. hæc remedia si non accipies, utique damnationem accipies. at si tibi nec baptismi, neque sacerdotalium clauium copia suppetit, habes in te ipso unde saluari possis, cor scilicet tuum, quo uel ad iustitiam credas, uel iam credens compungaris ad ueniã & salutem. habes, inquam, animum tuum, ut sacramentum, quod effectu habere nequis, uoto & desiderio assequaris. Baptismi uicem, inquit Augustinus, aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est, hodie mecum eris in paradiso. Non leue documentum beatus Cyprianus assumit. quod etiam, atque etiã considerans inuenio, non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi, in angustiis temporum succurri non potest. neque enim latro ille pro Christi nomine crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: nec quia credidit passus est, sed dum patitur credidit

Thom.3.parte summæ q. 68.art.2

Augu.lib.4.de baptismo contra Donatistas c.23.idem asserit epi.108 ad Seleucianã.

didit. quantum itaque ualeat etiam sine uisibili
Rom. 10 sacramento baptismi, quod ait apostolus, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, in illo latrone declaratum est. sed tunc impletur inuisibiliter, cum mysterium baptismi non conceptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. confirmat hanc eandem sententiam diuus Ambrosius, cum de Valentiniani obitu scribit: eum enim fide, & baptismi uoto saluum asseuerat factũ, propterea quòd ad baptismi aquas morte præoccupatus peruenire non potuit. quibus auctoritatibus motus beatus Bernardus, multis id ipsum asserit in epistola quam ad Hugonem de sancto Victore misit. Idem quoque in sacramento pænitentiæ a ueteribus statui, ut scilicet ubi sacramentũ haberi nequit, eius uotum una cum peccatorum contritione sufficiat, ex Epaonensi synodo, & Carthaginiensi tertia alibi in opere scribimus. hæc autem in necessitatis tantũ articulo uera sunt, ubi qui non ex contemptu, sed personarum inopia, aut angustijs temporum a sacramentis excluditur. nam etsi Deus uirtutem suam sacramentis, ut theologi scribunt, non alligauerit, quin sine eis, ubi illa haberi nequeunt, operari ipse ad salutem inuisibiliter non possit, adeo tamen necessaria illa esse uoluit, ut eorum uotum requirat, ubi effectus sequi externe non potest. sequitur igitur, ut de confessione, altera pænitentiæ parte, nunc pertractemus. uerum quia latum est opus, in capita ipsum partiemur, & a nomine initium capiemus.

Ambr. de obitu Valentiniani.

Bernardus epistola 77

Epaonen. synod. c. 11 Burchard. lib. 11. c. 51

Carthag. 3 Syn. c. 81 Burchard. lib. 18. c. 10

Thom. 3. parte summæ, q. 68. art. 2. & in add. q. 6. art. 1

De

De confesſione, & primum de eius nomine. Cap. II.

CONFESSIONIS *nomen apud ſacras literas interdum laudem, interdum ſcelerum propalationem ſignificat. hoc autem ex hebraicæ linguæ proprietate ductum eſt: apud eã enim hoda uerbum cum laudare, tum etiam confiteri ſignificationem habet. hanc in ſententiam dictum eſt a beato Hilario: Inuenimus confeſſionem duplici ratione tractandam eſſe, unam confeſſorum peccatorum, ubi in deſerto Iordanis confitebantur peccata ſua eſſe: aliam laudationis Dei, ubi Dominus loquitur ad patrem, Confiteor tibi Domine, pater cæli et terræ, quod abſcondiſti hæc a ſapientibus, & reuelaſti ea paruulis. prima ergo illa, & ſuperior confeſſio, peccatorum eſſe credenda eſt, maxime quæ prædicationi propheticæ, atque apoſtolicæ connectitur: ſequens hæc laudationis Dei intelligenda eſt, populorum deinde omnium, ideſt gentium uniuerſarum. Peccatorũ igitur cõfeſſio de qua in præſentia tractaturi nos ſumus, græce* ἐξομολόγησις *appellatur. quæ frequens eſt penes diuum Cyprianũ nuncupatio: quã obrem quodam in loco, credo, ait, ut qui libellum a martyribus acceperunt, & auxilio eorum adiuuari apud Dominum in delictis ſuis poſſunt, ſi premi infirmitate aliqua, & periculo cœperint, exomologeſi facta, & manu eis a uobis in pœnitentiam impoſita, cum pace a martyribus ſibi præmiſſa ad Dominum*

Hilarius in expoſitione. Pſal. 66

Matth. 3

Luc. 10

Cypriànus in epiſtola ad clerum de iis qui ad euchariſtiã feſtinant.

minum remittantur: & quoniam per confeſſionem peccatorum, pænitentia pro qualitate facinorum im ponitur, ipſeque peccator, qui funibus peccatorum ſuorum deuinctus erat, a reatu abſoluitur & recon ciliatur Deo, *propterea ipſa confeſſio modo pæniten-tia, & abſolutio, modo reconciliatio appellatur.*

Prou. 5

Symmachus Papa in Apologetico, contra Anaſta-ſium Imperatorem, *pænitentiá uocat cum ait. Con feramus autem honorem* Imperatoris *cum honore Pontificis, inter quos tantum diſtat, quantum ille rerum humanarum gerit, iſte diuinarum curam. Tu Imperator a Pōtifice baptiſmum accipis, ſacra-menta ſumis, orationem poſcis, benedictionem ſpe-ras, pænitentiam rogas: poſtremo tu humana admi niſtras, ille tibi diuina diſpenſat. Abſolutionis no mine, & reconcilationis utitur synodus, cum ait, ut presbiteri de occultis peccatis iuſſione epiſcopi pæ nitentes reconcilient, &, ſicut ſupra præmiſimus, in firmantes abſoluant, & communicent. Item* Pon-*tianus Papa martyr. De ſacerdotibus autem Domi-ni, quos uos audiuimus contra prauorum hominum inſidias adiuuare, eorumque cauſas portare, ſcitote uos in eo ualde Deo placere, qui ſibi eos ad ſeruien-dum aſciuit, & familiares intantum ſibi eſſe uoluit, ut etiam aliorum hoctias per eos acceptaret, atque eorum peccata donaret, ſibique reconciliaret. ipſi quoque proprio ore corpus Domini conficiunt, & po pulis tradunt. et Auguſtinus. An non cogitamus, cum ad iſtorum periculorum peruenitur extrema,*

Symmachus Papa.

Burchard. lib. 8. c. 16

Pōtianus epi-ſtola 1. ad Fe-licem Succri-bonum.

Aug. Honora to, de fuga in perſecutione epiſt. 180

nec

nec est potestas ulla fugiendi, quantus in Ecclesia fieri soleat ab utroque sexu, atque ab omni ætate concursus, alijs baptismum flagitantibus alijs reconciliationem, alijs etiam pœnitentiæ ipsius actionem, omnibus consolationem, & sacramentorum confectioné, & erogationem? ubi si ministri desint, quantum exitium sequatur eos, qui de isto sæculo uel non regenerati exeunt, uel ligati? Item Gildas Badonius Britannus, cognomento Sapiens, *Desine, inquit, quæso ut propheta ait, ab ira, & derelinque exitiabilem, ac temet ipsum maceraturum, quem cælo ac terræ, hoc est Deo, gregique spiras, furorem: fac eos potius mutatis pro te orare moribus, quibus potestas suppetis supra mundum alligandi, cum in mundo reos alligauerint, & soluendi, cum pœnitentes soluerint.* Item victor *Afer Uticensis episcopus: Colonias iure ad excolendum agrum accipiatis* (*Hilderic̃hi Arriani, Vandalorũ Regis, uerba sunt hæc*) *ita tamen ut non psallatis, neque oretis, aut ad legendum, codicem manibus gestetis, non baptizetis, neque ordinetis, aut aliquem reconciliare præsumatis. Vocatur etiam confessionis sacramentum, manus impositio. unde idem Victor Afer dum deplorat sacerdotes a Vandalis in exilium missos, ait: Qui hos baptizaturi sunt fonte aquæ perennis? qui nobis pœnitentiæ manus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum uinculis soluturi. Quia dictum est: Quodcunque solueritis super terram, erit solutum & in cælo: qui nos solelmnibus*

Gildas Badonius in lib. de excidio Britãniæ.

Victor Afer lib. 3. de persecutione Africana.

Idem Victor lib. 2. de persecutione Africana.

Matth. 18

nibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? a quibus diuini ſacrificii ritus exhibendus eſt conſuetus.

De confeſsionis inſtitutione. Cap. III.

QVIS *autem exhomologeſin primus in Eccleſiam introduxerit, magna uertitur hodie inter catholicos & hæreticos controuerſia, affirmantibus illis a Chriſto ſeruatore omnium inſtitutam, his uero negantibus. allatret quisquis ille ſit, ueritas eſt, a Chriſto, Tertulliano etiam teſte, ut cetera ſacramenta eam quoque ſtatutá, quippe cum ſoluendi, ligandiue poteſtas, quæ a Chriſto apoſtolis tributa eſt, uana prorſus eſſet, atque inanis, ſi peccata facinoraue non enarrarentur: unde enim noſſet ſacerdos quis ligari mereretur, aut potius ſolui, ſi facta, quibus ligamen debetur, aut ſolutio, non explicarentur? alioqui aut una omnium eſſet ſolutio, aut unum dumtaxat uinculum: propterea Petrus dixit Clementi, dum eum tradita ſibi a Domino donaret poteſtate: propter quod ipſi trado a Domino mihi traditam poteſtatem ligandi & ſoluendi, ut de omnibus quibuſcunque decreuerit in terris, hoc decretum ſit & in cælis: ligabit enim quod oportet ligari, & ſoluet quod expedit ſolui, tanquam qui ad liquidum Eccleſiæ regulam nouerit: ipſum ergo audite, ſcientes quia quicunque contriſtauerit doctorem ueritatis, peccat in Chriſtum, & patré omnium exacerbat Deum: propter quod & uita carebit. in hanc ſententiam dictum eſt ab Vrbano: Quod au-*

Tertul. libr. 1, de trinitate.

Matth. 16
Ioan. 20

Cle. Papa Petri apoſtoli diſcipulus in epiſtola 1, ad Iac. fratrem Domini, 8. q. 1. ſi Petrus.

Vrban. Papa in epiſtola 1.

tem sedes episcoporũ in ecclesiis excelsæ cõstitutæ, & præparatæ inueniuntur, ut thronus, speculationẽ, et potestatẽ iudicandi, & soluendi, atque ligandi, a Domino sibi datã materiã docent: unde ipse Saluator in euangelio ait, Quæcumque ligaueritis super terrã, erunt ligata & in cælo, & quæcunquæ solueritis super terrã, erunt soluta & in cælo. et alibi, Accipite Spiritum sanctum, quorũ remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt. ideo ista prætulimus carissimi, ut intelligatis potestatem episcoporum uestrorum, in eisq. Deum ueneremini, & eos ut animas uestras diligatis, et quibus illi non cõmunicant, non cõmunicetis, et quos eiecerint, non recipiatis: ualde enim timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquẽ, quod tamen summopere præuidere debet. cõfirmat hoc ipsum diuus Athanasius, dum ait. Si nondum soluta sunt tibi uincula, trade te ipsum discipulis Iesu. adsunt enim qui soluunt uos, potestate hac a seruatore accepta, quoniã quidquid ligaueritis super terram, erit ligatum, inquit, & in cælo, quidquid solueritis super terram, erit solutum et in cælo. et diuus Ambrosius dum in Nouatianos inuehitur: Sed aiunt se Domino deferre reuerentiã, cui soli remittendorum criminum potestatem reseruent: immo nulli maiorem iniuriam faciunt, quàm qui eius uolunt mandata rescindere, commissum munus refundere. nam cum ipse in euangelio suo dixerit dominus Iesus, Accipite Spiritũ sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis,

Matth. 18

Ioan. 20

Athanasius in sermõe super illa uerba, euntes in uicum qui cõtra uos est.

Matth. 18

Ambr. libr. 1. de pæn. c. 2

tinueritis, detenta sunt. Quis est ergo qui magis honorat, utrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in utroque seruat obedientiam, ut peccatum et alliget, et relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobediens: uult ligare quod non resoluat, non uult soluere quod ligauit: in quo se sua damnat sentẽtia: Dominus enim par ius & soluendi esse uoluit, et ligandi; qui utrũque pari cõdicione permisit: ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet.

Idem lib.1.de pęnit.c.6 *Itẽ alibi dum eosdem Nouatianos reprehẽdit. Quod ergo isti possunt consortium habere tecũ, qui claues regni non suscipiunt, negantes quod dimittere peccata debeant: quod quidem recte de se fatentur; nõ habent enim Petri hereditatem, qui Petri fidem nõ habent, quã impia diuisione discerpunt: sed hoc improbe, quod etiã in Ecclesia donari peccata negant posse, cum Petro dictũ sit:*

Matth. 16 *Tibi dabo claues regni cælorum; & quæcumque ligaueris super terrã, erunt ligata et in cælis; et quæcumque solueris super terrã, erunt soluta & in cælis: cum et ipse uas electionis dominicæ dicat:*

2.Cor.2 *Si cui autẽ quid donastis, et ego: nã et ego quod donaui propter uos in persona Christi. Cur igitur Paulum legunt, si eum tam impie arbitrãtur errasse, ut ius sibi uindicaret Domini sui? sed uindicauit acceptũ, non usurpauit indebitum.*

Idem libr. 2. de pænit.c.2 *et alibi: Similiter impossibile uidebatur per pænitentiam peccata dimitti: concessit hoc Christus apostolis suis, quod ab apostolis ad sacerdotum officia transmissum est: factum est igitur possibile, quod impossibile uidebatur. & alibi:*

& alibi: Remitte mihi ut refrigerer, priusquam abeam, & amplius iam non ero: hoc est, hic mihi remitte, ubi peccaui: nisi hic remiseris mihi, ibi remissionis ueniam inuenire non potero: quod enim in terra ligatum manserit, ligatum manebit in cælo: propheta enim, & prædicator Ecclesiæ congregandæ, euangelico spiritu indulgentias Domini præuidebat, & præcipienda apostolis, ei Dominus reuelabat: immo hæc erat uetus sententia, ut qui se ligasset in terris, uinctus migraret a corpore: ideo Dominus, quod ante erat iudicii sui, dedit apostolis, peccata remittendi æquitaté, ne cito soluenda, diu ligata manerét. denique audi dicentem, Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque solueris super terrá, erit solutum & in cælis. Tibi, inquit, dabo claues regni cælorum, ut & soluas, & liges. hoc Nouatianus nó audiuit, sed Ecclesia Dei audiuit; ideo ille in lapsu, nos in remissione, ille in pænitentia, nos in gratia. quod Petro dicitur, apostolis dicitur: non potestaté usurpamus, sed seruimus imperio, ne postea, cum uenerit Dominus, & ligatos inuenerit, quos oportuit solui, cómoueatur aduersus dispensatorem, qui ligatos seruauerit seruos, quos Dominus iusserat solui dicés, Quoniá qui cognouit uoluntaté domini sui, et non fecit secundú uoluntaté eius, uapulabit multú: qui auté non cognouerit, & fecit digna plagis, uapulabit minus. Merito ergo Dauid remitti sibi postulat, quod sciebat non esse ijs, qui secundú Aaron erant, sacerdotibus attributú, sed euangelio reseruatú. cui ergo nó

Idem super Psal. 38

Matth. 16

Luc. 12

remitti-

remittitur, in exilio eſt, in peregrinationis iniuria perſeuerat: hic ergo petenda eſt uenia: hic enim di-
Luc.6 ctum eſt, Beati qui nunc fletis, quia ridebitis: hic locus eſt ueniæ poſtulandæ: deploremus igitur in terris, ut mereamur indulgentiam: niſi remiſſum peccatum hic fuerit, non habebimus requiẽ: ſi requies non fuerit, non erit uita æterna: ſi uita æterna non

Ephrem in li. de armatura ſpirituali.

fuerit, non erimus. Item beatus Ephrem Syrus, Hac fide, inquit, fretus princeps apoſtolici gregis

Matth.16

Petrus, cum filium Dei uiui eſſe Chriſtum Ieſum cõfeſſus eſſet, claues regni cæleſtis accepit, poteſtatemque cæleſtium, & terrenorum omnium adeptus

Chryſoſt. li.2 & 3. de ſacer.

eſt. Fatetur hoc idem etiã diuus Chryſoſtomus, dum ait. Sicut Pater tradidit poteſtatem filio iudicium faciendi, ſic filius ſacerdotibus. et infra: Inſania manifeſta eſt deſpicere tantum principatũ, ſine quo neque ſalutis, neque promiſſorum bonorum compotes fieri poſſumus: hi ſunt enim qui non tantum regenerant nos in baptiſmo, ſed peccata poſt baptiſmum remittunt, & ueteris teſtamenti ſacerdotes longe exuperant, qui tantum poteſtatem habebant probandi a lepra purgatos: at noſtris ſacerdotibus non corporis lepram, uerum animæ ſordes non modo probare, ſed & purgare prorſus conceſſum eſt. ſubſcribit huic ſen

Aug. lib.1. de doctrina Chriſtiana c.18

tentiæ D. etiam Auguſtinus, dum ait. Has igitur claues dedit Eccleſiæ ſuæ, ut quæ ſolueret in terra, ſoluta eſſent in cælo; quæ ligaret in terra, ligata eſſent & in cælo: ſcilicet ut quiſquis in Eccleſia eius dimitti ſibi peccata non crederet, non ei dimitterentur,

tur; quisquis autem crederet, seque ab his correctus auerteret, in eiusdem Ecclesiæ gremio constitutus, eadem fide atque correctione sanaretur: quisquis enim non credit dimitti sibi posse peccata, fit deterior desperando, quasi nihil illi melius, quàm malum esse, remaneat, ubi de fructu suæ conuersiouis infidus est. Item diuus Gregorius: Libet intueri illi discipuli ad tanta onera humilitatis uocati, ad quantum culmen gloriæ sint perducti: ecce non solum de semet ipsis securi fiunt, sed etiam alienæ obligationis potestatem relaxationis accipiunt, principatumq. superni iudicis sortiuntur, ut, uice Dei, quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent: sic sic eos a Deo docebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. ecce qui districtum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt, & alios damnant, uel liberant, qui semet ipsos damnari metuebant. horum profecto nunc in Ecclesia episcopi locum tenent, ligandi, atque soluendi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur: grandis honor, sed graue pondus istius est honoris: durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina uitæ suæ, iudex uitæ fiat alienæ. Itẽ Nicephorus Chartophylax. Ligandi soluendique prouincia Pontificibus ipsis a clementissimo Deo nostro demandata est, siquidem ad Petrum ait, quæcunque ligaueris, ligata, & quæcunque solueris, soluta erunt: unde olim omnes oportebat ad ipsos Pontifices accedere, omniaq. illis occulta prodere, & sic uel reconciliationem, uel repudium ferre.

Greg. homil. 26. super illa uerba, quorũ remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.

Niceph. in epistola ad Theodosium monachum.

Matth. 16

ignoro

ignoro autem qui factum sit, cur hæc minus obseruentur; quáuis existimem Pontifices negotij tædio, frequentiq. multitudinis turbulentia defatigatos, id operæ ad monachos transmisisse, ad eos scilicet, qui uere probati sunt, alijsque ualeant esse utiles: nihil enim tale inexpertis, & indoctis permiserunt. Item

Angelomus super 3. li. Regum c. 6

Angelomus, uir in explicádis sacris litteris omnium scriptorum felicissimus, dum exponit ostiola, quæ fecit Salomon in ingressu oraculi de lignis oliuarum, ait. Cuius ingressus ostiola per significationem multifarie possunt accipi. ná & angelicos spiritus, quorum ministerio in habitationem patriæ cælestis intro ducitur, apertissime designant, & apostolorú æque, apostolicorumque uirorum, quibus claues regni cælorum sunt datæ, tenent figuram: qui accepta a Domino potestate ligandi, atque soluendi, & dignos intra regni ianuam admittunt, & contumaces, impuros, ac superbos excommunicando, siue anathematizando, ab ingressu uitæ perennis eliminant. Item

Petrus episcopus Rauennatis Ecclesiæ in sermone 145

Petrus, Rauennatis Ecclesiæ episcopus, auctor uetustissimus, simul & eruditissimus, Vbi sunt, inquit, qui per homines hominibus remitti peccata non posse præscribunt? qui diabolica semel impulsione collapsos opprimunt, ne resurgant: qui languoribus curam, uulneribus crudeli spiritu subtrahunt, negantq. medicinam: qui peccatoribus redeundi desperatione impie resultant. Remittit Petrus peccata, & toto

Matth. 16

cum gaudio suscipit pœnitentes, atque omnibus sacerdotibus hanc a Deo cócessam amplectitur potestaté:

qui

qui post regenerationem, nisi pœnitentiam repetiisset, apostolatus gloriam, & uitã pariter perdidisset: & si Petrus per pœnitentiã redit, quis sine pœnitentia substitit? Item Esichius super leuiticũ, sacerdotes ministros Christi in remittendis peccatis, et imponenda pœnitentia esse ait, dum inquit, unde scriptum est: quia scilicet non comederunt filii Aaron quod pro peccato erat in loco sancto, hoc est pœnitentiam commissi peccati in Ecclesia peragi non fecerunt, quibus hoc præceptum est, quos Christus in Ecclesia sua uicarios cõstituit. Item Eutichianus Papa martyr. Grauia sunt nimis, quæ prætulimus, & ualde cauenda: quibus enim regnum Dei excluditur, proculdubio et Ecclesia denegatur: de quibus Dominus in euangelio, potestatem apostolorum, eorumq. successorum annuncians, ait, Quorum dimiseritis peccata dimittuntur eis; & quorum alligaueritis, alligata erunt: idest, quibus Ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis & ianua regni cælestis clausa erit.

Esichius super leuiticum c. 10. & 26, & inuenitur de pæn. dist. 1. c. inter hæc.

Eutichian. epistola 2. Vniuersis episcopis per Siciliã constitutis,

Ioan. 20.

De confessionis necessitate. Cap. IIII.

QVOD autem necessaria sit omnibus Christi fidelibus post scelerum perpetrationem pœnitentia quæ per exhomologesim fit, clare dilucideue Origenes exponit, cum ait. Quoniam iniquitatem meam pronuncio: pronunciationem iniquitatis idest confessionem peccati frequentius diximus

Origenes super psalm. 37 homil. 2.

mus. uide ergo quid edocet nos ſcriptura diuina, quia oportet peccatũ nõ celare intrinſecus. fortaſſis enim ſicut ii, qui habent intus incluſam eſcam indigeſtam, aut humoris, uel phlegmatis, ſtomacho grauiter, & moleſte imminentia, ſi uomuerint, releuantur, ita etiam hi qui peccauerunt, ſi quidem occultant, & retinent intra ſe peccatum, intrinſecus urgentur, et propemodum ſuffocantur a phlegmate, uel humore peccati: ſi autem ipſe ſui accuſator fiat, dum accuſat ſemet ipſum, & confitetur, ſimul euomit, & delictum, atque omnem morbi digerit cauſam. tantũmodo circumſpice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum: proba prius medicum cui debeas cauſam languoris exponere, qui ſciat infirmari cum infirmante, flere cum flente: qui condolendi & compatiendi nouerit diſciplinam: ut ita demum ſi quid ille dixerit, qui ſe prius et eruditum medicum oſtenderit, & miſericordem, ſi quid conſilii dederit, facias, & ſequaris, ſi intellexerit, & præuiderit talem eſſe languorem tuum, qui in couentu totius Eccleſiæ exponi debeat, & curari, ex quo fortaſſis & ceteri ædificari poterunt, et tu ipſe facile ſanari, multa hac deliberatione, et ſatis perito medici illius conſilio procurantur. Item diuus Hieronymus, ſi quẽ, inquit, ſerpens diabolicus occulte momorderit, & nullo conſcio eum peccati ueneno infecerit, ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & non egerit pænitentiam, nec uulnus ſuum fratri, et magiſtro uoluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandum, facile ei pro-

Hier. c. 10. ſuper eccleſiaſt.

prodesse non poterit: si enim erubescat ægrotus uulnus medico confiteri, quod ignorat, medicina non curat. Item Basilius, necessarium, inquit, uidetur ijs, quibus dispensatio mysteriorum Di cõmissa est, confitenda esse peccata. Item Theodorus archiepiscopus Cantuarien. Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, quidam uero sacerdotibus confitenda esse percenset, ut tota fere sancta Ecclesia: quod utrunque non sine magno fructu intra sanctam fit Ecclesiam, ita dumtaxat, ut Deo qui remissor est peccatorum, peccata nostra confiteamur, et hoc perfectorum est, et cum Dauid dicamus; delictum meũ cognitum tibi feci, & iniustitiam meá non abscondi: dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei: sed tamen apostoli institutio nobis sequenda est, ut confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, ut saluemur. confessio itaque quæ soli Deo fit, quod est iustorum, purgat peccata: ea uero quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgentur peccata: Deus namque salutis, & sanctitatis auctor, & largitor, plerumque præbet hanc suæ pænitentiæ medicinam inuisibili administratione, plerumque medicorum operatione. Item Beda discipulus eius. & si in peccatis sit, dimittentur ei. multi propter peccata in anima facta, infirmitate, aut etiam morte plectuntur corporis: unde apostolus Corinthijs qui corpus Domini percipere indigne soliti erant, ait. ideo inter uos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt

Basil. in regula monachorum c. 21

Theodorus Cantuarien. archiepiscopus. uide de pænit. dist. 1. c. ultimo.

Psal. 31

Iac. 5

Beda super epistolã Iac. c. 5

1. Cor. 11

multi. si ergo infirmi in peccatis sint, & hæc presbiteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis: neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti: unde recte subiungit: Confitemini ergo alterutrum peccata uestra, & orate pro inuicem ut saluemini. in hac autem sententia illa debet

Thomæ 3. p. in add. q. 8. artic. 3

esse discretio, ut quotidiana, leuiaue peccata, alterutrum coæqualibus confiteamur; eorumque quotidiana credamus oratione saluari; porro grauioris lepræ immunditiam, iuxta legem, sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium qualiter, & quanto

Leuit. 13
Luc. 5. 17

tempore iusserit, purificari curemus. hunc eundem Iacobi apostoli locum Theophylactus etiam ipse de sacerdotali confessione, non secus quàm Theodorus, ac Beda, interpretatur. necessariam autem esse post lapsum, peccatorum confessionem fidelibus dixerat multo ante Bedam, & Theodorum, diuus Augustinus, sacræ, & catholicæ eruditionis pater, inquiens.

Aug. hom. 49

Qui post uxores uestras uos illicito concubitu maculastis, si præter uxores uestras cum aliqua concubuistis, agite pænitentiam, qualis agitur in Ecclesia: ut oret pro uobis Ecclesia: nemo sibi dicat, occulte ago, apud Deum ago, nouit Deus, qui mihi ignoscit, quia in corde ago: ergo sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? frustramus euangelium Dei, frustramus uerba Christi? permittimns uobis quod ille ne-

Iob. 31

gat? nonne uos decipimus? Iob dicit. Si erubui in conspectu populi confiteri peccata mea. talis iustus thesau-

thesauri diuini obryzi, tali animo probatus, ista dicit, & resistit mihi filius pestilentiæ, et erubescit genu figere sub benedictione Dei, quod non erubuit Imperator, erubescit nec senator, sed tantum curialis? superba ceruix, mens tortuosa. fortassis, immo, quod non dubitatur, propterea Deus uoluit ut Theodosius Imperator ageret pænitentiam publicam in conspectu populi, maxime quia peccatum eius celari non potuit; & erubescit senator, quod nō erubuit Imperator, erubescit nec senator, sed tantum curialis, quod non erubuit Imperator? erubescit plebeius siue negotiator quod nō erubuit Imparator? quæ ista superbia est? nonne sufficeret gehennæ, etiam si adulterium nullum esset? Item diuus Ambrosius necessitatem confessionis peccatorum explicans, ita scribit: Omnis enim Christianus qui uult peccata sua celare, hic spiritualiter uulpes est: sicut uulpes propter fraudes suas latibulis demoratur, ita et peccator tacens propter conscientiam suam peccatorum foueis delitescit: & sicut illa non audet inter medias hominum turbas morum suorum ostendere fallaciam, ita & hic erubescit in media Ecclesia, cōuersationis suæ nequitiam confiteri. Loquitur autem diuus Ambrosius una cum diuo Augustino de publicis & inuulgatis sceleribus, quibus publica confessio, & pænitentia debebatur, uti nos inferius, cum de modo confessionis tractabitur, latius enarrabimus. Vulgato autem peccato, si quis de eo sponte non pæniteret, compelli per excommunicationem ad pænitentiam

Ambr. sermone 89

poterat, quemadmodum Theodosius Imperator coactus ad illam publice peragendam per beatum Ambrosium fuit, dum illū ab ingressu templi prohibuit. de qua re inter cætera ita scribit Theodoretus. Dum Theodosium Augustum ab ingressu templi arceret, dixit. discede, nec uelis priorem iniquitatem hac alia iniquitate augere, neque detrectes uinculum, quod ipse omnium Dominus desuper approbat. & post pauca: memoria enim teneo, inquit Imperator ad Ruffinum magistrum, Dominicam uocem, quæ manifeste dicit, quemcunque ligaueritis in terra, is & in cælo erit ligatus. ibi Ruffinus, ad Pontificem igitur, si placet, curram, precibusque eum adducam, ut soluat uincula tua. non flectetur, inquit Imperator, nota est enim mihi iustitia sententiæ Ambrosii. Quod autem quis ad pænitentiam, ubi scelus innotuit, per Ecclesiam compelli possit, Fabianus Papa martyr clare & luculenter exponit, dum ait: illi uero, qui illa peccata perpetrarant, de quibus apostolus ait, quoniā qui talia agunt, regnum Dei non consequentur, ualde cauendi sunt, & ad emendationem, si uoluntarie uoluerint, compellendi, quia infamiæ maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur, nisi eis sarerdotali auctoritate subuentū fuerit. Similiter & illi, de quibus ipse ait, cum huiusmodi hominibus nec cibū sumere: quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctæ matris Ecclesiæ reintegrentur, quia qui extra nos sunt nobiscum communicare non possunt

Theod. libr. 5. ecclesiast. hist. cap. 18

Fabianus papa martyr ep. 2. ad omnes orientales episcopos.

Gal. 5

1. Cor. 5

possunt. Item Prosper Aquitanicus. huc accedit, quod & ipsa peccata sic habentur occulta, uel aliena nobis, uel alijs nostra, ut plerunque & sanctus inter peccatores lateat, et famam sancti obtineat peccator. innocentem, si se tueri non potest, suspicio iudicii incauta condemnat, & reum calliditas ingenii uiuacis excusat. uerumtamen non diuinum, sed humanum fallunt ista iudicium. & quid mitum, si animos aliorum, quales sint, sine ipsorum confessione nescimus, cum nos ipsos ita hodie nouerimus, ut, quales futuri simus crastino, nesciamus? cum uero nobis fratres quilibet nostri sua tanquã medicis uulnera, quibus urgentur, aperiunt, operam dare debemus, ut quantocyus ad sanitatem Deo auctore perueniant, ne in peius dissimulata curatione proficiant. ecce autem crimina quorumlibet si ipsis criminosis confiteri nolentibus, undecunque clamauerint, quæcunque non fuerint pænitentiæ leni medicamẽto sanata, uelut igni quodam piæ increpationis urenda sunt, & curanda: quod si ne sic quidem æquanimiter sustinentis, ac pie increpantis medela profecerit, in eis, qui diu portati, & salubriter obiurgati, corripi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit, ita isti qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus deprauatis, in sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant. porro

Prosper Aquitanicus in lib. de uita cõtemplatiua.

illi, quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata, si ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum, quem habent testem, ipsum habituri sunt & ultorem: & quid eis prodest humanum uitare iudicium, cum, si in malo suo permanserint, ituri sint in æternum Deo retribuente supplicium? quod si ipsi sibi iudices fiant, & ueluti suæ iniquitatis ultores, hic in se uoluntariā pœnam seuerissimæ animaduersionis exerceant, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex uera cordis compunctione fluentibus, restinguent æterni ignis incendia. et Augustinus. Agunt etiam homines pænitentiam, si post baptismum ita peccauerint, ut excommunicari, & postea reconciliari mereantur: sicut agunt in omnibus Ecclesiis illi qui proprie pænitentes appellantur. de tali enim pænitentia locutus est apostolus Paulus ubi ait. Ne iterum cum uenero humiliet me Deus apud uos, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pænitentiam super immunditia, & luxuria, & fornicatione, quam egerunt. neque enim scribebat ista, nisi eis qui iam baptizati fuerant. habemus etiam in actibus apostolorum. Simonem iam baptizatum, cum pecunia uellet emere, ut ei per impositionem manus daretur Spiritus sanctus, admonitum a Petro, ut de hoc graui peccato ageret pænitentiam. Verum etsi necessaria post baptismum exhomologesis peccatorum sit, & per eam, ueluti per alteram post naufragium tabulam, reditus in Chri-
sti,

Aug. Seleuciæ epist. 108

2. Cor. 12

Act. 8

sti, et Ecclesiæ gratiã pœnitentibus cõcedatur, si quis tamen confiteri uolens, a confessione peragenda, iusto aliquo, ac legitimo impedimento repellatur, non propterea huiusmodi æternæ damnationis reum fore dicere debemus, quando fides, et cõtritio scelerũ una cũ confessionis uoto sufficit, ubi, sine hominis tamen culpa, nõ sequitur eius rei effectus, qui in hominis affectu cõceptus ad executionẽ sui tẽdere festinabat. approbat hanc sententiã Carthaginiensis synodus quarta, dum ait, Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus uenit, oppressus infirmitate obmutuerit, uel in phrenesim uersus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, et infundatur ori eius eucharistia: si superuixerit, admoneatur a supradictis testibus, petitioni suæ satisfactum, et subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quàm diu sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit. Item Epaonensis synodus. Si aliquis excommunicatus fuerit mortuus, qui iam sit confessus, & testimonium habet bonum, & non poterat uenire ad sacerdotem, sed præoccupauit eum mors in domo, aut in uia, faciant pro eo parentes eius oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captiuis. Item Hugo de sancto Victore. Quod si forte peccator uere pœniteat, sed intercurrente articulo necessitatis ad confessionem peruenire non possit, confidenter credere debemus, quod summus sacerdos complet in eo, quod

Chartaginen. quarta syn. c. 76. & Burch lib. 8. c. 10

Epaonen. sy. c. 11. citata a Burchardo li. 11. c. 51

Hugo de sancto Victore tom. 2. c. 10. institutionis monastichæ primæ.

quod mortalis non potuit: & iam apud Deum factũ constat, quod homo quidem uere uoluit adimplere: quia confessionem non contemptus exclusit, sed impediuit necessitas.

De confesſionis utilitate.

Cap. V.

QVANTA *ac qualis utilitas sit, quæ ex confessione nascatur, & prodeat, explicatu haud facile fuerit: ingens enim emolumentum pœnitenti ex erubescentia cóparatur, dum cum pudore crimen exprimitur, quod sine pudore perpetratum est. An non ingens utilitas, ut peccanti per confessionem remittatur peccatum, & æterna peccato grauiori debita pœna in temporariam transmutetur? claudantur ei mortis, & inferni portæ, recuperetur gratia, & sanctorum communio; serena ei fiat mens, & hilaris conscientia, animæ sanitas recipiatur, & accepto a sacerdote salutari consilio, ad ea pœnitentiæ, & satisfactionis operà peragenda quis se accingat, quæ illum & ab æterna liberent damnatione, et in cælestem patriá æterna cum felicitate recipiant. testes sunt horum, quæ diximus, quamplurimi ex ueteribus sanctis patribus: nobis satis hac in re fuerit, si ex multis paucos in præsentia citauerimus. Petrus Blesensis (ut prępositæ utilitatis seriē ordinate narremus) archidiaconus Londoniensis, diui Thomæ Cantuariensis præcipuus ac singularis amicus, in eo opere, quod dę secreta, &* auri

De pæn. dist. 1 c. uoluissent. §.2. & 3. & c. quis aliquãdo §.2. Et cum ergo.

Petrus Bles. in lib. de confes. auriculari, quod inuenitur inter eius epistolas, epistola 203

auriculari confeßione docte, ac erudite elucubrauit, inter cetera, dum de erubeſcentiæ bono loquitur, ita ſcribit. Non ergo pudeat dicere, quod non puduit facere, ſed utili erubeſcentia confundatur, ut in ſplendoribus ſanctorum de humilitatis ſuæ merito glorietur. deinde aliam confeßionis utilitatem explicans ait. Sicut autē per ingratitudinem peccata redeunt, ſic per confeßionē opera mortua reuiuiſcunt. Et pacianus Barcilonenſis, in libello de pænitentia & confeßione ita de erubeſcentia ſcribit. Ecce iterum Apoſtolus ad ſacerdotem. Manus cito nulli imponas, nec cōmunices peccatis alienis. Quid facies tu qui decipis ſacerdotem? qui aut ignorantem fallis, aut non ad plenum ſcientem probandi difficultate confundis? Rogo ergo uos, fratres, etiam pro periculo meo, per illum Dominum, quem occulta non fallunt, deſinite uulneratā tegere conſcientiam. Prudentes ægri medicos non uerentur, ne in occultis quidem corporum partibus etiam ſecaturos, etiam perituros. Meminimus quoſdā, remota etiā, et uerecunda membrorum non erubeſcentes, in ferro, & cauterio, & grauißima illa pulueris mordacitate duraſſe. Et quantum eſt iſtud, quod homines præſtiterunt? Peccator erubeſcet perpetuam uitā præſenti pudore mercari? & offerenti manus Domino uulnera male tecta ſubducet? Et habet aliquid, quod in illo erubeſcat, qui Dominum læſit? An ſic illi melius eſt perire? Ne tu pudore timidus, ſine pudore moriaris, nō faciens pudori locum, plus de detrimento eius acqui-

ras,

ras, cui melius est perire? Quod si fratrum oculos erubescitis, consortem casuum uestrorum timere nolite. Nullum corpus membrorum uexatione lætatur: immo pariter dolet, & ad remedium conlaborat. In uno & altero Ecclesia est: Ecclesia uero Christus. Atque ideo qui fratribus peccata sua nō tacet, ecclesiæ lacrymis adiutus Christi precibus absoluitur. Hactenus Pacianus, antiquissimus scriptor, cuius diuus Hieronymus mentionem facit. de peccati uero remissione Hilarius ita testatur. Ad terrorem autem metus maximi, quo in præsens omnes continerentur, immobile seueritatis apostolicæ iudicium præmisit, ut quos in terris ligauerit, idest peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos soluerint, confessione uidelicet ueniæ receperint in salutem: in apostolicæ condicione sententiæ, in cælis quoque aut soluti sint, aut ligati. Item de certa remissionis spe diuus Augustinus: Sed fac incertum esse utrū ignoscat Deus: quid perdit homo cum supplicat Deo? qui salutem perdere non dubitauit, cum offenderet Deū? quis enim certus est etiam quod Imperator ignoscat? & tamen pecunia funditur, maria transeuntur, procellarum incerta subeuntur, et ut mors uitetur, pæne mors ipsa suscipitur, supplicatur deinde per homines homini: sine dubitatione fiunt ista, cum sit dubium quo fine proueniant: & tamen certiores sunt claues Ecclesiæ, quàm corda regum, quibus clauibus quodcumque in terra soluitur, etiam in cælo solutum promittitur. de remissione autem pœnæ diuus Ambrosius ita scribit: sicut enim in ciuitatibus leuitarū

Hilarius super Matth. Can. 18

Aug. in lib. de pænit. medicina, quæ est homilia 50

Amb. in libr. de Cain & Abel c. 4. Deut. 4 Iof. 14

erat pœnarum remissio, ut si quis ad eas confugeret, qui non uoluntariam necem hominis admiserat, nulli eum occidere liceret, intra urbes dumtaxat positum leuitarum. ita quem peccati proprij pænitet, quod aut imprudenter, aut inuitus admisit, si leuitarum adhæreat incolatui, & ab his præceptoribus qui Dei mandata dispensat, recedendum non putet, lex ipsa ab omni eum commissi flagitij pœna, supplicioque liberat. Item, ut ceteras persequamur utilitates, beatus Hilarius: O in nuncupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaque ædificatione illius Petra, quæ infernas leges, & tartari pœnas, et omnia mortis claustra dissoluerit. o beatus cæli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur: cuius terrestre iudicium, præiudicata auctoritas sit in cælo, ut quæ in terris aut ligata sint, aut soluta, statuti eiusdem condicionem obtineant et in cælo. Item Clemens Papa martyr, Petri apostoli discipulus: Quod si forte alicuius uel cor, uel liuor, uel infidelitas, uel aliquod malum ex his, quæ superius memorauimus, latenter irrepserit, non erubescant qui animæ suæ curam gerit, confiteri hæc huic qui præest, ut ab ipso per uerbum Dei, & consilium salubre, curetur; quo possit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Item diuus Augustinus. Esto tristis antequam confitearis: confessus exulta; iam saluaberis: non confitentis conscientia saniem collegerat, aposthema tumuerat: cruciabat

Hilarius super Mat. can. 16. dum exponit ea uerba, Quæcumque ligaueris.

Clemens Papa martyr ep. 1. ad Iac. fratrem Domini.

August. super psal. 66

te

te, requiescere nõ sinebat: adhibet medicus fomenta uerborũ: tu agnosce medici manũ: confitere: exeat in confessione, & defluat omnis sanies. De utilitate consilii, quod in confessione a sacerdote pænitenti tribuitur, supra ex Origene, et alibi in opere, ubicunque alia ex causa contigerit, pertractamus, hic tamen aliqua, quæ hoc in capite commodiorẽ inuenere locũ, describimus. Theodulphus Aurelianus episcopus in libro de ecclesiasticis obseruationibus, ita hac de re scribit: In primis Deo confitendum est, deinde sacerdoti, propterea quòd confessio quæ fit sacerdoti, in hoc nobis adminiculum præbet, ut accepto salutari ab eis consilio, saluberrimis pænitentiæ obseruationibus, seu mutuis orationibus peccatorum maculas diluamus. Item Beda dum refert historiam Aidani cuiusdam Scoti, qui in iuuentute scelestus, ac facinorosus fuit, mox conuersus ad Dominũ factus fuit monachus in monasterio Angliæ Coludiurbensi, ita scribit: Accedens ergo ad sacerdotem, a quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari, confessus est reatum suum, petiitq. ut consilium sibi daret, quo posset fugere a uentura Dei ira: qui audito eius commisso, dixit, grande uulnus grandioris curam medelæ desiderat; & ideo ieiuniis, psalmis, et orationibus, quantum uales, insiste: quo præoccupando faciem Domini in confessione, propitium eum inuenire merearis. At ille, quem nimius reæ conscientiæ tenebat dolor, & internis peccatorum uinculis, quibus grauabatur, ocyus desiderabat absolui, Adolescentior

Theodulph. Aurelian. episcopus.

Bed. li. 4. hist. Anglicanæ, c. 25.

sum

ſum, inquit, ætate, & uegetus corpore, quidquid mihi impoſueris agendum, dummodo ſaluus fiam in die Domini, totum facile feram, etiam ſi totam noctem, ſtando, in precibus peragere, & integram ſeptimanam iubeas abſtinendo tranſigere. qui dixit: Multum eſt, ut tota ſeptimana abſque alimento corporis perdures, ſed biduanum, uel triduanum ſatis eſt obſeruare ieiunium: hoc facito, donec poſt modicum tumpus rediens ad te, quid facere debeas, & quam diu pænitentiæ inſiſtere, tibi plenius oſtendam. quibus dictis, & deſcripta illi menſura pænitendi, abijt ſacerdos, & ingruente cauſa ſubito, ſeceſſit Hiberniam, unde originem duxerat, neque ultra ad eum, iuxta ſuum condictum, redijt. At ipſe memor prætepti eius, ſimul & promiſſi ſui, tantum ſe lacrymis pænitentiæ, uigilijs ſanctis, & continentiæ mancipauit, ita ut quinta ſolum ſabbati, & Dominica, ſicut prædixit, reficeretur, ceteris ſeptimanæ diebus ieiunus permaneret. cumque ſacerdotē ſuum Hiberniam ſeceſſiſſe, ibique defunctum eſſe audiſſet, ſemper ex eo tempore, iuxta condictum eius, memoratum continentiæ modum obſeruabat. Diuus Gregorius alteram præcipuam confeſſionis explicat utilitatem, quæ eſt, ſordium, ac macularum animæ ablutio. hæc autem etſi magna in confitente ſit, ſacerdoti tamen periculum tentationis iniicit, quippe cú eius mens, dum peccatorum, præſertim carnis, audit uarietates, interdum & ipſa pulſetur. Gregorii autem uerba hæc ſunt. In qua uidelicet compaſſione, neceſſe

Greg. in regiſtro. lib. 1. indi

ctione 9.c.25 epi. ad Ioan. Constantinopolita. episcopum.

necesse est, ut talem se qui præest, exhibeat, cui subiecti quique occulta quoque sua prodere non erubescant: ut cum tentationum suarum fluctus paruuli tolerant, ad pastoris mentem, quasi ad matris sinum recurrant: & hoc, quòd se inquinari pulsantis culpæ sordibus præuident, exhortationis eius solatio,

3.Reg.7 *& lacrymis orationis lauent: unde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare æneum, idest luterem, duodecim boues portant, qui quidem facie exterius eminent, sed ex posterioribus latent. Quid namque xii. bobus nisi uniuersus Pastorum ordo signatur? de quibus lex, Paulo disseren*

1.Cor.9 *te, dicit, non obturabis os boui trituranti: quorum quidem nos aperta opera cernimus, sed apud districtum iudicem, quæ illos posterius maneant in occulta retributione, nescimus. Qui tamen cum condescensionis suæ patientiam abluendis proximorũ confessionibus præparant, uelut ante fores templi, luterem portant, ut quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti Pastoris indicet, & quasi in boum lutere, cogitationis, uel operationis manus lauet. Et fit plerunque ut dum rectoris animus tentamenta condescendendo recognoscit, auditis tentationibus et ipse pulsetur: quia et hæc eadẽ, per quam populi multitudo diluitur, aqua proculdubio luteris inquinatur: nam dum sordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam Pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta pensante tanto facilius a sua eripitur,*

quanto

quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur. Hæc omnia diuus Gregorius.

An quis non facta exhomologesi, uel statim post eam factá, sacrã eucharistiam sumere debeat. Cap. VI.

VETVS est institutio Ecclesiæ, ratione, et ueterum sanctorum auctoritate firmata, ut quis ad eucharistiam non accedat, nisi facta prius peccatorum exhomologesi, & pænitentia a sacerdote illi imposita, ad finem usque perducta. quamobrem in hanc sententiam diuus Cyprianus ita testatur: Honor ergo datur Deo, quando sic Dei maiestas, & censura contemnitur? ut cum indignari se ille, & irasci sacrificantibus dicat, & cum pœnas æternas, & supplicia perpetua comminetur, proponatur a sacrilegis, atque dicatur, ne ira cogitetur Dei, ne timeatur iudicium Domini, ne pulsetur ad Ecclesiam Christi? sed sublata pænitentia, nec ulla exhomolegesi criminis facta, despectis episcopis, atq; calcatis, pax non a ueris presbiteris, uerbis fallacibus prædicetur. et ne lapsi surgant, aut foris ad Ecclesiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur. et alibi: Quicunque ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & sanguinis Domini. spretis his omnibus, atque contemptis, uis infertur corpori eius, & sanguini

Cyprianus ad Corn. Papam contra hæresiarchas lib. 1 epistola 3.

Idem in sermone de lapsis.

1. Cor. 11

eius : plus modo in Dominum manibus , atque ore delinquunt, quàm cum Dominum negauerunt: ante expiata delicta, ante exhomologesim factá criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio, & manu sacerdotis, ante offensam placatá indignantis Domini, & minantis, pacem putant esse : quam quidem uerbis fallacibus uenditant. Item alibi, dum inuehitur in presbiteros, qui temere quosdam lapsos in pacem, et ad eucharistiam receperunt, ait: Nam cum in minoribus peccatis agant peccatores pænitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem, & ad exhomologesim ueniant, et per manus impositionem episcopi, & cleri, ius communicationis accipiant : nunc crudo tempore, persecutione adhuc perseuerante, nondum restituta Ecclesiæ ipsius pace, ad cómunicationem admittuntur, et offertur nomen eorum; & nondum pænitentia, nondum exhomologesi facta, nondum manu eis ab episcopo, aut clero imposita, eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, et sanguinis Domini. Item alio in loco : Illi *contra euangelij legem, uestram quoque honorificam petitionem, ante actam pænitentiá, ante exhomologesim grauissimi, atque extremi delicti factam, ante manum ab episcopo, & clero in pænitentiam impositam, offerre pro illis, & eucharistiam dare, idest sanctum Domini corpus prophanare audeant, cum scriptum sit, Qui ederit panem, aut biberit calicé Domini indigne, reus*

Idem in epistola ad clerum de quibusdam presbiteris qui temere pacem lapsis dederunt.

1. Cor. 11

Idem in epistola ad martyres & cófessores qui lapsis petierunt pacem dari.

1. Cor. 11

erit

erit corporis, & sanguinis Domini. et rursus alibi. Nam cũ in minoribus delictis, quæ non in Deum committuntur, pænitentia agatur iusto tempore, et exhomologesis fiat, inspecta uita eius, qui agit pænitentiam, nec ad cõmunicationem uenire quis possit, nisi prius illi ab episcopo, & clero manus fuerit imposita. quanto magis in his grauissimis, & extremis delictis, caute omnia, & moderate secundum disciplinam Domini obseruari oportet? Perpulchra est historia, & digna quæ a cunctis memoriter teneatur, ea quæ in eandem sententiam ab Eusebio Cæsariẽsi de Philippo Augusto his uerbis refertur. At Gordiano, cum per sex annos Romanum gubernasset imperium, Philippus una cum Philippo filio succedit. de hoc traditum nobis est, quod Christianus fuerit, & in die paschæ, idest in ipsis uigilijs, cum interesse uoluisset, et communicare mysterijs, ab episcopo loci non prius esse permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter pænitentes staret, nec ullo modo copiã sibi mysteriorũ futuram, nisi prius per pænitentiam culpas, quæ de eo ferebantur plurimæ, diluisset. ferunt igitur libenter eũ, quod a sacerdote imperatum fuerat, suscepisse; diuinum sibi inesse metum, & fidem religionis plenissimam, rebus, atque operibus comprobans. Hæc Eusebius. Fuit autem Philippus, primus ex Romanis Augustis, Christianus, Magnumque illum & ubique percelebrem Constantinũ tempore per annos plurimos antecessit subscribit huic sententiæ Augustinus, ita

Idem in epistola ad plebem de eadẽ re.

Eusebius Cæsarien. lib. 6. histo. ecclesiast. c. 25

Aug. in lib. de pænit. medicina quæ est homilia. 50

dicens. Sed neque de ipsis criminibus quamlibet magnis in sancta Ecclesia remittendis Dei misericordia desperanda est, agentibus pænitentiam secundum modum cuiusque peccati: in actione autem pænitentiæ, ubi tale commissum est, ut is qui commisit, a Christi etiam corpore separetur, non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris. cor enim contritum & humiliatum Deus non spernit. uerũ quia plerunque dolor alterius cordis occultus est alteri, nec ad aliorum notitiam per uerba, uel quæcunque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur, gemitus meus a te non est abscõditus, recte cõstituuntur ab iis, qui ecclesiis præsunt, tempora pænitentiæ: ut satisfiat etiam Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata: extra eam quippe non remittuntur. Ergo cum tanta est plaga peccati, atque impietas morbi, ut medicamenta corporis, & sanguinis Domini differenda sint; auctoritate antistitis debet se quisque ab altari remouere ad agendam pænitentiam, & eadẽ auctoritate reconciliari: hoc est enim indigne accipere corpus, & sanguinem Domini, si eo tempore accipiat, quo debet agere pænitentiam.

Psal. 37

Item Prosper Aquitanicus. At hi qui in aliquo gradu ecclesiastico constituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipsi se uana persuasione decipiunt, si eis uidetur propterea communicare, & officium implere debere, quod homines occultatione sui criminis fallunt. exceptis enim peccatis, quæ tã parua sunt, ut caueri non possint, pro quibus expiandis quotidie

Prosper Aquitanicus in lib. de uita contemplatiua c. 7

Deo

Deo clamamus, & dicimus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: illa crimina caueantur, quæ publicata suos auctores humano faciunt damnari iudicio. Qui autem ea commiserint, & ideo prodere metuunt, ne sententiam iustæ excomunicationis accipiant, sine causa communicant: immo uero dupliciter contra se iram diuinæ indignationis exaggerãt: quod et hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei iudicio abstinere se ab altari propter homines erubescunt. Quapropter Deum sibi facilius placabunt illi, qui non humano conuicti iudicio, sed ultro crimen cognoscunt, quia aut proprijs illud confessionibus produnt, aut nescientibus alijs, quales occulti sunt, ipsi in se uoluntariæ excommunicationis sententiam ferunt, & ab altari, cui ministrabant, non animo, sed officio separati, uitam suam tanquam mortuam plangunt, certi quod, reconciliato sibi efficacis pænitentiæ fructibus Deo, non solum amissa recipiant, sed etiam ciues supernæ ciuitatis effecti, ad gaudia sempiterna perueniant. Diuus Ambrosius reprehendit eos, qui statim post confessionem, nondum scilicet peracta grauium criminum pænitentia, ad eucharistiam accedunt, ait enim: Nonnulli ideo poscunt pænitentiam, ut statim sibi reddi communionem uelint: hi non tam se seducere cupiunt, quam sacerdotem ligare: suam enim conscientiam non exuunt, sacerdotis induunt. præceptum est, Nolite sanctum dare canibus, neque miseritis margaritas uestras ante porcos:

Matth. 6

Amb. li.2. de pæn.c.9. inuenit apud Gratianum de pænit. distin. 1.c. nonnulli.

Matth. 7

porcos: hoc est immundis spiritibus, sacræ communionis non impendenda consortia, Gregorius Neocæsariensis, θαυματουργός a miraculis appellatus, cuius uitam luculento libro Gregorius Nyssæ Episcopus conscripsit, non solum pœnitentiam ante eucharistiæ sumptionem, ubi adsunt peccata, necessariam post confessionem esse testatur, uerum etiam quibus modis, quoque ritu illa perageretur, diserte (ut infra in libello de antiquis pœnitentijs sententiam eius recitabimus) scriptum reliquit.

Greg. Neocæs.

De personis hoc sacramentum spectantibus. Cap. VII.

HOC in capite tractatur, quinam sint illi, quibus peccatorum confessiones ex diuina scilicet institutione, audire liceat, & qui ad illas peragẽdas ex Ecclesiæ præcepto teneantur. Quatenus autem ad primam pertinet quæstionem, exploratissimum est, a Christo saluatore nostro auctoritatem ligandi, atque soluendi, seu retinendi, ac dimittendi peccata, non cuilibet e uulgo, ordine indiscreto, ut asseuerant hæretici, sed solis apostolis, & per apostolos eorum successoribus, fuisse concessam: Petro enim, & per Petrum Ecclesiæ catholicæ dictum est, Et tibi dabo claues regni cælorum, et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum et in cælis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cælis. Manasse hanc auctoritatem per Petrum in ceteros deinde Pastores Ecclesiæ, qui

Matth. 16

Petri

Petri fidem, & confessionem de Christo, quod esset filius Dei uiui, secuti sunt, ostendit idem euangelista Matthæus, dum postea, modico rerum posito interuallo, cunctorum apostolorum explicans potestatem, quæ eadem cũ catholicæ Ecclesiæ potestate est, subdit. Quod si non audiuerit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus: Amen dico uobis, quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcunque solueritis super terrã, erunt soluta & in cælo. Quod autem apostolis solummodo hæc tanta sit tributa facultas, & non passim cuilibet e uulgo, diuus Ioannes euangelista clare & luculenter ostendit, dum refert Christũ in apostolos insufflasse, atque dixisse: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Dictum est hac de re a nobis supra, cum de confessionis institutione tractauimus, quo in capite ueterum sanctorum sententias, id ipsum asseuerantium, ante oculos lectorum posuimus. Quod autem laicis, aut palam multis e uulgo secreta peccata per confessionem dicenda non sint, quippe cum ita dicta confessionem, & exprobrationem potius, quam utilem uerecundiam, & consolationem peccantibus afferant, asserit diuus Chrysostomus. sic enim locus ille intelligendus est, dum ait. Peccata tua quotidie dicito, ut deleas ea: sed si confunderis alicui dicere, dicito ea quotidie in animo tuo: non dico, ut confitearis ea conseruo

Innocentius primus Aurelio, item Siluano. uide Augustini to. 2. epist. 91. & 93

Matth. 18

Vide Bedam infra in c. de clauibus.

Ioan. 20

Chryso. hom. 2. super ps. 50

tuo, ut tibi exprobret: dicito Deo, qui curat ea. et alibi. Non dico tibi ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuses, sed obedire te uolo prophetæ dicenti, reuela Deo uiam tuam. Peccata igitur laicis conseruis nostris, qui ea nobis exprobrare quidem possunt, remittere autem non possunt, dicere minime debemus per sacram Ecclesiæ catholicæ confessionem, neque ea, quæ latent, prodere in uulgus ex propriæ uoluntatis temeritate; sed post confessionem Deo factam, ad aures sacerdotum ministrorum Christi accedere, ibique ea reuelare conuenit. Isti enim, ut idem Chrysostomus inquit, sunt, qui non tantum regenerant nos in baptismo, sed peccata post baptismum remittunt, & ueteris testamenti sacerdotes longe exuperant: illis enim lepram tantū corporis non purgare, sed probare concessum erat: nostris uero animorum sordes, & corporis uitia non solum probare, sed etiam purgare, & emundare facultas tributa est. Quòd autem apostolis facultas dimittendi peccata concessa sit, & per apostolos eorum successoribus episcopis scilicet, & sacerdotibus præter ea quæ superius diximus, et alibi in opere dicimus, asserit Origenes, dum ait. ligata enim erat asina peccatis, quæ tunc fuit synagoga, ligatus fuit et pullus cum ea, qui postmodum factus est nouellus ex gentibus populus credens: & hos ambos appropinquans ad Hierusalē cælestē, idest ascendens in cælum, iussit discipulos suos, ut soluerent eos, dans eis Spiritum sanctum, dicens: Accipite Spiritum

Idem super c. 12. ad Hebræos homil. 31 uide Petrum Lombar. li. 4. dist. 17. & gratianum de pænit. distin. 1. c. qui aliquando & e contra.

Psal. 36

Idem lib. 3. de sacerdotio.

Origenes super Matth. c. 21. hom. 14

Ioan. 20

sanctum

ſanctum, ſi cuius dimiſeritis peccata, dimittentur eis, & ſi cuius tenueritis, tenebuntur. Et ſemper diſcipuli Chriſti ſoluentes ligatam aſinam, & pullum, adducunt ad Ieſum, uolentem eis uehiculis uti per diſcipulos ſuos ſolutis a uinculo peccatorum priorum. & alibi: Eſt adhuc & ſeptima, licet dura & laborioſa per pænitentiam remiſſio peccatorum, cum lauat peccator in lacrymis ſtratum ſuum, & fiunt ei lacrymæ ſuæ panis die, ac nocte, cum non erubeſcit ſacerdoti Domini indicare peccatum ſuum, & quærere medicinam ſecundum eum, qui ait: Dixi, pronunciabo aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. in quo impletur & illud, quod Iacobus apoſtolus dicit: ſiquis autem infirmatur, uocet presbiteros Eccleſiæ, & imponant ei manus unguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & ſi in peccatis fuerit, remittentur ei. Et Pacianus Barcilonenſis Epiſcopus in epiſtola ſecunda ad Symphronianum Nouatianum. Solus hoc, inquit, Deus poterit. Verum eſt. ſed & quod per ſacerdotes ſuos facit, ipſius poteſtas eſt. Nam quid eſt illud quod Apoſtolis dicit. Quæ ligaueritis in terris, ligata erunt & in cælis: & quæcumque ſolueritis in terris, ſoluta erunt & in cælis? Cur hoc, ſi ligare hominibus, ac ſoluere non licebat? an tantum hoc ſolis Apoſtolis licet? ergo & baptizare ſolis licet, & Spiritum ſanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare: quia totum hoc non alijs, quam Apoſtolis imperatum

Idem ſuper leuiticum homil. 2

Pſal. 6. & 41

Pſal. 31

Iac. 5

ratum eſt? quod ſi uno in loco & reſolutio uinculorum, & ſacramenti poteſtas datur: aut totum ad nos ex Apoſtolorũ forma & poteſtate deductũ eſt, aut nec illud ex Decretis relaxatũ eſt. Ego, inquit, fundamentũ poſui: alius autẽ ſuperædificat. hoc ergo ſuperædificamus, quod Apoſtolorum doctrina fundauit. Denique & epiſcopi Apoſtoli nominantur: ſicut de Epaphrodito Paulus ediſſerit. Fratrem, & commilitonem, inquit, meũ, ueſtrũ autẽ Apoſtolum, ſi ergo et lauacri, et chrismatis poteſtas, maiorum longe chariſmatũ, ad epiſcopos inde deſcendit: & ligandi quoque ius adfuit, atque ſoluendi. aſſerit hoc ipſum etiã diuus Hieron. in epiſt. quã ad Heliodorum ſcripſit, dum ait. Sed de hoc gradu pulſus prouocabis ad clericos: an de his aliquid audeam dicere, qui certe in ſuis urbibus commorantur? abſit ut de his quidquam ſiniſtrũ loquar, qui apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus: qui claues regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. Item beatus Auguſtinus in eo opere, quod de pænitentiæ medicina inſcripſit, ubi multa de confeſſione, quæ ſacerdoti fit, docte, eleganterque locutus eſt, ait. Iudicet ergo ſe ipſum homo uoluntate dum poteſt, & mores conuertat in melius, ne cum iam non poterit, etiam præter uoluntatem a Domino iudicetur: & cum in ſe protulerit ſeueriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ, ſententiam, ueniat ad antiſtites, per quos illi in Eccleſia claues miniſtrantur,

Hier. in epiſt. ad Heliodorum.

Aug. in lib. de pæn. medicina, quæ eſt hom. 50

tur,

tur, & tanquam bonus incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, a præpositis sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum, & supplex. Ostendit id ipsum etiam diuus Ambrosius, dum asserit, potestatem relaxandi peccata sacerdotibus a Christo concessam esse, non aliis. Item Angelomus, eruditissimus quidem uir, & in exponendis sacris litteris nulli fere secundus, dum libros Regum interpretatur, in eandem sententiam dicit. Pecuniam uero pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inferebant in templum Domini, quia sacerdotum erat. hæc sententia ostendit quod non quis proprio arbitrio facile se credere debet, sed magis sciat, quod confessio peccatorum, & pænitentia, sacerdotum iudicio peragenda est, qui habet scientiam discernendi inter mundum, & immundum, & lepræ maculam diiudicare, & aut condemnare, aut mundum discernere. similia his scribit Philippus presbiter, diui Hieronymi discipulus, in commentarijs super Iob: ait enim super ea uerba: sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos, siue, ut alij dixerunt, & non celauerunt parentes suos: idest, non defendendo se ipsos, suosque patres, similes sui, uel quos imitando, parentes habere cœperunt. peccata sua, siue parentum non cooperiunt, nec abscondunt, siue non celant patres suos, idest seniores, uel sacerdotes, uel magistratus suos, quibus peccata salubre est confiteri. Item Ephrem Syrus libro primo admonitionum, *de compunctione cordis, post multas*

Amb. uide de pæn. dist. 1. c. Deus.

Angelomus super 4. libr. Regum, c. 12

Philip. presbiter super Iob, c. 15

Ephrem Syrus lib. 1. admonit. c. 8

multas criminum enumerationes ait. Et si te deuictum in hoc senseris, festina sanitatem recipere, & statue custodiam in corde tuo, & per confessionem a spirituali patre & a medico quære medelam, ne rursum eadem patiaris: si ita sollicitudinem habueris omni hora, saluabis mercimonium tuum, & Domino tuo placebis, & tibimet ipsi utilis eris. Approbat eandem sententiá diuus etiam Cyprianus in sermone de lapsis, ita scribens. Confiteantur singuli quæso fratres delictum suú, dum adhuc delinquunt, & in sæculo sunt: dum admitti confessio eorum potest: dum satisfactio, & remissio per sacerdotes facta, Deo grata est. conuertamur ad Dominum mente tota, & pænitentiam criminis dolore exprimentes, Dei misericordiam deprecemur. Illi se anima prosternat, illi mæstitia satisfaciat, illi spes omnis incumbat: ad Dominum toto corde redeamus, iram & offensam eius, ieiuniis, fletibus, planctibus, sicut ipse admonet, placemus. subibant olim ipsi episcopi labores pænitentes reconciliandi: mox aucto credentium numero, aut urgente necessitate, in ceteros primum sacerdotes, postremo ex eorum incuria, uel imperitia, in monachos quoque similiter sacerdotes partita hæc prouincia est. Iu hanc sententiam beatus Cyprianus concedit sacerdotibus, ut eo absente & necessitate mortis urgente, pænitentes per manus impositionem reconcilient, ut ad Dominum cum pace uenire possint. et synodus tertia Carthaginiensis, dum ait. Vt presbiter inconsulto episcopo non reconciliet pænitentem, nisi absente episcopo, & ne-

Cyprianus in sermone de lapsis.

Cyprianus li. 3. epist. 18

Carthag. 3. syn. c. 31

cessitate cogente. Et alibi. Aurelius episcopus dixit: si quisquam in periculo fuerit constitutus, et reconciliari diuinis altaribus petierit, si episcopus absens fuerit, debet utique presbiter consulere episcopum, & sic periclitantem, eius præcepto reconciliare: quam rem debemus salubri consilio roborare. Presbiteris autem una cum episcopis communem audiendis peccatorum confessionibus & pœnitentias indicendi fuisse prouinciam, testatur Moguntina synodus dum ait. Vt episcopi et presbiteri examinent qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus pœnitentiæ constituant. Item *synodus Aquisgrani congregata, in qua Carolus Magnus interfuit, Vnusquisque, inquit, Princeps unum presbiterũ secum habeat, qui peccata confitentibus iudicare, & indicare pœnitentiá possit. Ad monachos quoque transmissos postea peccatores pœnitentes, ex Nicephoro, ut alias explicauimus, cóstat. episcopus igitur, ac presbiter, siue e sæculo, ut uocant, ille sit, seu potius alicui mancipatus religioni, peccatorum audire confessiones, & pœnitentias præfigere, Ecclesiæ tamen ordine custodito, potest: at is qui laicus dumtaxat fuerit, & qui per sacrum presbyteratus ordinem apostolico gradui non succedit, id facere minime potest. Audiuit quidem Paulus in Epheso, peccantium confessiones, sicut scriptum est, multique credentium ueniebant confitentes, & annunciantes actus suos: uerum audiuit ut apostolus, & tamquam unus ex ijs, quibus dictum erat: Quorum remiseritis*

Carthag. syn. cap. 4. citatur a Burchardo lib. 18. c. 13

Mogũtina synod. c. 6. citatur a Burchar. lib. 19. c. 98

Aquisgran. syno. Burchard. lib. 1. c. 118

Thomæ 3. parte in add. q. 8. artic. 1.

Artic. 4.

Act. 19

Luc. 20

remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. remiſit & alibi pœnitentibus, condonauitque peccata cum dixit. Si cui autem quid donaſtis, & ego, nam & ego quod donaui propter uos in perſona Chriſti. uerum non temere hoc ipſum fecit, ſed tanquam apoſtolus ius ſibi a Domino conceſſum uindicauit, non uſurpauit indebitum. Audiuit ſicut Paulus, etiam Ioannes *Baptiſta apud* Iordanem *peccata eorum, qui ad baptiſmum ab eo ſuſcipiendum contendebant, quemadmodum ſcriptum eſt. Baptizabantur ab illo in* Iordane *flumine, cõfitentes peccata ſua: uerum nec ipſe uulgaris homo, ſed ortus e tribu* Leui, *& ſacerdotis filius fuit, ſpeciatimque a Deo in miniſteriũ baptizandi uocatus. quod ſi baptiſmus, et qualis qualis pœnitentia quæ in eo fit, per ſacerdotes ordinata iuriſdictione, ſolummodo miniſtratur, cur pœnitentia, et peccatorum confeſſio, quæ fit poſt baptiſmum, per eoſdem ſacerdotes non fiat, cum claues regni cælorum non cuilibet e uulgo, ſed apoſtolis tantum, & per apoſtolos eorum ſucceſſoribus datæ ſint? Qualis autem debeat eſſe is, qui audiendis confeſſionibus, præfigendisque pœnitentiis operam exhibet, Nicephorus erudite pariter, ac eleganter explicat, dum monachis ab epiſcopis hanc demandatam prouinciã ſcribit. ait enim. Nihil tale inexpertis, & indoctis permiſerunt. Equidem in aduerſa corporis ualetudine illum inquirimus, dicimusque medicum, qui tam re ipſa, quã uerbis male habentẽ curare queat.*

2. Cor. 2

Marc. 1

Matth. 16. & 18.

Niceph. chartophylax in epiſt. ad Theodoſium monachum.

Itaque non recipiemus in hunc, uel illum, qui præter medici nomen, nihil habeat medici, sed in eum, qui, sicut expedit, medicum præstare poterit. Porro siquis expertus sit, & frugi, & sacerdos etiam sit, ad illum imprimis accedendum: nam poterit indigo prodesse, & accedentem ad se diligentius curare, reconciliare item, & corrigere. Puto autẽ nullum, qui pie, & caute huius molesti temporis uitam agat, ex hoc ordine exauctorandum: ceterum si canonum peritior fuerit, hoc amplius instruet: contra qui canonum uigorem, & suam cuiusque delicti multam ignorarit, is nulli ulla in re umquam usui esse poterit. Præterea qui fratrem in se, uno eodemq. die septies peccantem, uenia condonandum, suscipiendumque diiudicarit, is lapsos, quamuis & sæpe, & multum deliquerint, quo pacto repellet, & abijciet? immo quo pacto spiritualibus increpationibus admonebit, utiliter instruet uitã futuram, & æterna supplicia in memoriam reducet? Vnum cauebit, ne indulgentius, & citra omnem obiurgationm absoluat, fiatque alienorum criminum particeps. nam si qui pecccauerant, lacrymis liquescant, & continenter malorum suorum abalienationem meditentur, licet in eadem recidant, suscipiendos tamen eos duxeris, congruumque deputaueris locum: penes te enim facultas est, &, ut nosti, mensuram castigationis adhibeas. Et Basilius, confessio, inquit, peccatorum hanc habet rationem, quam habet uulnus aliquod corporis, uel passio, quæ medico demonstranda

Basil. in regula monachorum c. 98

ſtranda eſt. ſi ergo non omnibus quis uitia, uel uulnera corporis ſui reuelat, nec quibuslibet, ſed iis tantummodo, qui ſummæ peritiæ teſtimonium habent, & curæ, ac medelæ diſciplinam: ita confeſſio peccatorum fieri debet apud eos tantummodo, qui curare hæc præualent, & emendare ſecundum quod
Rom. 15 *ſcriptum eſt. Vos qui fortiores eſtis, infirmitatem infirmorum portate. hoc eſt auferte, & exportate*
Paulinus Nolanus epiſcopus *per purgationem. Paulinus Nolanus epiſcopus in libro, quem de Ambroſii uita conſcripſit, ait eum ita ſolitum eſſe flere, dum in confeſſione peccata alicuius audiret; ut etiam peccatorem confitentem in lacrymas deduceret: lapſus enim alienos tanquam ſuos deflebat, qua de re precari Dominum ipſe in hæc*
Ambr. libr. 2 de pænit. c. 8 *uerba ſolebat. Ego ſciebam, quod non eram dignus uocari epiſcopus, quoniam dederam me ſæculo huic: ſed gratia tua ſum, quod ſum: & ſum quidem minimus omnium epiſcoporum, & infimus merito: tamen quia & ego laborem aliquem pro ſancta Eccleſia tua ſuſcepi, hunc fructum tuere, ne quẽ perditum uocaſti ad ſacerdotium, eum ſacerdotem perire patiaris: ac primum ut condolere norimus peccantibus affectu intimo: Ego enim ſumma uirtus, quia ſcriptum eſt, & non gaudebis ſuper filijs Iuda in die perditionis eorum, quotiescunque peccatum alicuius lapſi exponitur, compatiar, nec ſuperbe increpem, ſed lugeam, & defleam, ut dum alium fleo, me ipſum defleam, dicens iuſtificata eſt*
Gen. 38 *magis Thamar, quã ego. Talem etiam ſe erga peccantes*

cantes beatus Cyprianus exhibebat, dum caritatis, & Christianæ benignitatis ardore, cunctos ad pænitentiam reuersos, hilare, & lætanter amplectendo excipiebat: ait enim. Opto omnes in Ecclesiam regredi, opto uniuersos cõmilitones nostros intra Christi castra, & Dei patris domicilia concludi: remitto omnia, multa dissimulo, studio & uoto colligendæ fraternitatis: etiam quæ in Deum cõmissa sunt, non pleno iudicio religionis examino. delictis plusquam oportet remittendis, pæne ipse delinquo, amplector prompta, & plena dilectione cum pænitentia reuertentes, peccatum suum satisfactione humili, et simplici confitentes. Quatenus autem ad secundam pertinet quæstionem, is ex præcepto Ecclesiæ ad peccatorum confessionem faciendam tenetur, qui ea ætate & animi uigore est, ut discretionis iudicio bonum a malo, & iustitiam ab iniquitate cognoscat: & recte. quo modo enim alioqui peccatum confitebitur, qui ex ætate, & mentis imbecillitate, utrum peccatum sit, aut non sit, discernere minime potest? usque ad legem, inquit Paulus, peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur, cũ lex non esset: quare non imputabatur? quia ubi non est lex, nec præuaricatio. cum igitur uoluntarium sit peccatum, & contra legem, siue in cordibus, siue in tabulis conscriptam, perpetretur, ubi neque uoluntas est, quæ peccatum agnoscat, & uelit, neque lex, quæ illud prohibeat; peccatũ utique quod mortem perpetranti generet, esse non potest. Ab hac

Cyprian. epi. 3. ad Cornelium Papam contra hæresiarchas libr. primo.

Innocen. tertius in syn. generali c. omnis utriusque sexus de pænit. & remis.

Rom. 5

autem confitendi necessitate, nullus sexus excluditur, nulla condicio, quia ubicumque graue reperitur peccatum, ibi peccatorum confessio post baptismum necessaria est. Is autem, qui ad confessionem faciendam tenetur, nequaquam per nuncium, aut epistolam, sed per se ipsum facere illam debet. neque unus potest pro multis crimina in confessione detegere, sed idem ille, qui peccauit, peccatum agnoscere, & confiteri tenetur. dixi, inquit Dauid: confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

De pæn. dist. 1.c. quem pænitet. Thomas 3.p. in add.q.9. artic.3

Psal.50

De tempore, Cap. VIII.

VETVS *erat institutum, ut peccatores sub initium quadragesimæ peccata sacerdotibus confiterentur, legibusque pænitentiæ ab eis acceptis, illas per totum quadragesimæ tempus exequendo adimplerent, & prope paschale festum, ad sacram accipiendam eucharistiam per impositionem manus reconciliarentur. Veteris instituti uestigiũ hactenus ab Ecclesia seruatur, dum quadragesimæ initio super fidelium capita, in pænitentiæ signum, cinis imponitur. in cinere enim & cilicio pænitentia grauium criminum peragebatur. Vera hæc fuisse quæ dicimus, testatur liber, qui pænitentiale Romanum appellatur: ait enim: hebdomada priori ante initium quadragesimæ, presbiteri plebium conuocent ad se populum, & discordantes*

Toletana tertia syn.c.12 Pænitentiale Rom. citatur a Burchardo lib.19.c.1

tes

tes canonica auctoritate reconcilient, & omnia iurgia sedent, & tunc primum confitentibus pœnitentiam dent, ita ut, antequam caput ieiunij ueniat, omnes confessi pœnitentiam acceptam habeant, ut liberius dicere possint, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Item synodus quædam uetus: Presbiteri admonere debent plebem sibi subiectam, ut omnis, qui se sentit mortifero peccati uulnere sauciatum, feria quarta ante quadragesimam, cum omni festinatione recurrat ad uiuificatricem matrem Ecclesiam, ubi quod male commisit, cum omni humilitate, & contritione cordis simpliciter confessus, suscipiat remedia pœnitentiæ, secundum modum canonicis auctoritatibus præfixum: Pœnitentia quoque publica die primo quadragesimæ, reuertentibus peccatoribus, & sacco, cilicioque indutis imponebatur. Meminit confessionis, quæ in quadragesima fit, diuus etiam Chrysostomus in commentarijs super Matthæum, & in expositione super genesim. Omnes uero pœnitentes, quibus longius tempus, ueluti tempus, quod est plurium annorum, aut usque ad mortem, præfixum non erat, die quinto ante pascha, tum cum sacrificium publice in Ecclesia offerretur (uti Innocentius, & Damasus testantur) reconciliabantur. Innocentij autem uerba sunt hæc. De pœnitentibus autem, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interuenit ægritudo, quinta feria ante pascha eis rimittendum,

Matth. 6

Agathen. syno. uide apud Gratianum distin. 50. c. in cap.

Chrysost. super Matt. homil. 42. & super Genesim hom. 1

Inno. primus Decentio eugubino c. 7

Damasus episto. 4. de Chorep. & Hispalen. 2. syn. c. 7

Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. In synodo generali ubi Innocentius tertius præfuit, cõtra desides, ac parum cautæ conscientiæ Christianos statutum est, ut omnes Christi fideles, qui discretionis iudicio, & rationis usu præditi sunt, semel saltem in anno ad confessionem peccatorũ suorum faciendam, & eucharistiam in die paschæ suscipiendam teneantur: & hanc constitutionem, ne illa semel saltem in anno prætermittatur, catholica hodie seruat Ecclesia. Tempus autem pænitentiis aptum, est omne istud, quod uiuimus: & si ad extremum usque uitæ pænitentia differatur, non tamen reiicienda est, quia non sine salutis spe etiá ipsa peragitur. Si quis presbiter, inquit Iulius papa, pænitentiam abnegauerit morientibus, reus erit animarum, quia Dominus dicit, quacunque die conuersus fuerit peccator, uita uiuet, & non morietur. Item Hannotensis synodus. Infirmus, qui necessitate mortis urgente confitetur peccata sua, sub ea condicione a sacerdote reconcilietur, ut si ei Dominus uitam donauerit, sanitatemq. reddiderit, secundum qualitatem delicti, & secundum canonum statuta, & pænitentialium probatorum, pæniteat. Item Nicephorus: Eos autem qui hinc emigrant, in quocunque fuerint peccato detenti, ne ligaueris, sed diuinorum, purorumq. sacramentorum facito participes, qui citra pactum polluti, gratias agant Deo uestro, quod de faucibus diaboli liberati sunt: parum in horum castigatione præscribere operæpretium: non enim nostrum

C. omnis utriusq; sexus de pæn. & remis.

De pæn. distinctione 7

Iul. Papa citatur a Burchar. lib. 18, c. 21

Ezech. 18

Hannoten. synod. c. 2. citatur a Burchardo lib. 18. c. 3

lib. 4. sen. dist. 20. distin. d.

Niceph chartophylax ad Theodosium monachum.

ſtrum eſt definire, ſed uoluntatis eorum, qui mandatis parent. tempus etſi longum ſit, non tamen amplius eſt quam correctio requirat: forte nihil omnino commodi correpto afferet. uidimus autem & breui tempore multos multa abſterſiſſe, ac emendaſſe: alioquin etſi menſura temporis cui iniungatur, is tamen tandem declarabit an digne admiſſus, uel repudiatus fuerit, qui mandatis obtemperauerit. Et ſi is qui in pœnitentia erat, ad mortem usque duceretur; etiam nondum expleto pœnitentiæ tempore, reconciliabatur Eccleſiæ, ne ſine ſacri uiatici adiumento miſer ex hac uita migraret. Sane, inquit Innocentius, ſi quis in ægritudinem inciderit, atque usque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tempus paſchæ relaxandum, ne de hoc ſæculo absque communione diſcedat. Verum etſi confeſſio, ac pœnitentia, quæ in extremo uitæ fit, ſuam quoque ſalutis habeat ſpem, certior tamen eſt illa, quæ ab homine ſano, uegetiq. animi peragitur, dum eo ſcilicet tempore, quo peccare quis poteſt, peccata ipſa dimitti, & ſatisfaciendi commoditas illi minime deeſt. Teſtis eſt huius ſententiæ diuus Auguſtinus, & iisdem ferme uerbis diuus Ambroſius. Non ſolum, inquit Auguſtinus, poſt pœnitentiam ab iſtis uitiis ſe homo ſeruare debet, ſed ante pœnitentiam, dum ſanus eſt: quia ſi ad ultimum uitæ ſteterit, neſcit ſi ipſam pœnitentiam accipere, ac Deo, & ſacerdoti peccata ſua confiteri poterit. ecce quare dixi, quia & ante pœnitentiã bene uiuendum eſt, & poſt

Inno. Decentio Eugubino cap.7

Lib.4. ſent. diſtin.20

Aug.hom.41.

pænitentiam melius: quod dico attendite. debeo illud planius exponere, ne me aliquis male intellexisse intelligat. nunquid dico damnabitur? non dico. sed dico etiam liberabitur? non. et quid dicis mihi? nescio: non præsumo, non promitto, nescio. uis te de dubio liberare? uis quod incertum est, euadere? age pænitentiam, dum sanus es. Et Ambrosius. Quid est bene uiuere post pænitentiam? doce nos. dico uobis: abstinere ab ebrietate, a concupiscentia, a furto, a malo eloquio, ab ipso immoderato risu, a uerbo otioso, unde reddituri sunt homines rationem in die iudicij. Ecce quàm leuia dixi, ut tacerem grauia, & pestifera: & aliud dico: non solum post pænitentiam ab istis intus homo obseruare se debet, sed & ante pænitentiam, dum sanus est: quia nescit si possit ipsam pænitentiam accipere, et confiteri Deo, & sacerdoti peccata sua: ecce quod dixi, post pænitentiam, dico ante pænitentiā, melius. Agens uero pænitentiam ad ultimum, et reconciliatus, si exierit, an securus hinc exeat, ego non sum securus. pænitentiam dare possum, securitatē dare non possum: quod dico, attendite. Ego illud planius expono: ne aliquis me male intelligat. Nunquid dico damnabitur? non dico: sed nec liberabitur, dico. An aliud mihi dicis sancte episcope? quid tibi dicam, nescio. dixi, non præsumo, non promitto. prorsus nescio de Dei uoluntate. Vis te frater a dubio liberare? uis quod incertum est, euadere? age pænitentiam dum sanus es.

Amb. in libr. exhorratorio ad pænitentiā agendam.

Matth. 12

De loco, Cap. IX

PERTINET *ad hoc caput, ut enarremus, an quis audire confessionem hominis, qui alterius diocesis & parochiæ sit, ex ueterum constitutionum iure, eique pœnitentiam imponere ualeat, & utrum eundem pœnitentem reconciliare possit. et certum est, eum ordinata iurisdictione non posse. Placuit, inquit Vrbanus, ut deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti, ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confessus est. qui uero contra hæc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit. Item Felix Papa. Curandum uero maxime, & omni cautela prouidendum, ne quis fratrum, coepiscoporumque nostrorum, aut etiam presbiterorum, in alterius ciuitate, uel diocesi pœnitentem, uel sub manu positum sacerdotis, aut eum, qui reconciliatum se esse dixerit, sine episcopi, uel presbiteri testimonio, & litteris, ad cuius pertinet parochiam, suscipiat. Testes sunt huius sententiæ etiam synodus Cabilonensis, cui Carolus Magnus interfuit, & Innocentius tertius, qui in concilio generali statuit, ut quis non alieno, sed proprio sacerdoti peccata sua confiteatur. Ex his ueteribus constitutionibus receptum est, ut monachi suo abbati, & ceteri religioni alicui mancipati, suis præfectis, quocunque illi nomine censeantur, confessionem peccatorum*

Vrb. 2. Papa in decret.

Felix Papa in epist. decre. c. 8. citatur a Burchardo l. 19. c. 62.

Cabilonen. syn. c. 45. Innoc. tertius in c. omnis utriusque sexus de pæn. et re.

Petrus abbas Cluniacen. li. 1. de miraculis cap. 4

catorum suorum faciant. Hinc Petrus Cluniacensis abbas ait. Hac igitur de causa & a uobis absui, & ad uos redire permissus sum. His ita dictis, aliis remotis, Priorem aduocans, peccatum illud ei confessus est. a quo huius, & omnium peccatorum suorum absolutione suscepta, sequenti die, prima hora diei, astantibus, & orantibus fratribus, læto uultu, bono fine, quieuit. Quis uero esset in Ecclesia pænitentium locus, & quotnam illi essent, inferius in libello, quem de ueteribus pænitentiis inscripsimus, enarramus.

De modo. Cap. X.

TRACTAMVS *in hoc capite, quænam peccata in confessione dicenda sint, utrum grauia dumtaxat, quæ mortalia dicuntur, an etiam leuia, & utrum occulta, & cogitationes etiam animi: Item publice, an secrete, & ad aures solummodo sacerdotis dicenda sint: Itẽ an omnia speciatim uni ex integro, uel potius quædam & pluribus, prout libuerit, omissis aliis, enarranda sint. Nec non, quo ritu, quoq. corporis habitu explicanda, & quo modo reo imposita pænitentia sit peragenda. Quatenus autem ad primam pertinet capitis distinctionem, communis theologorum sententia est, ad mortalia solummodo enarranda ex præcepto quemquam teneri, ad leuia uero & quotidiana non nisi ex consilio; & ita utilitatem ingentem homini*

Thomæ. 3. p. sum. in add. q. 8. art. 3.

mini esse, si leuia quoque fateatur, tam consilij, & remissionis ratione, quam etiam uerecundiæ merito, & ne per ignorantiam grauia, ueluti quædam leuia in confessione prætereantur. Verum ad explicationem grauium peccatorum, siue animo dumtaxat illa perpetrata sint, siue etiam opere, homini non uoluntas, sed necessitas confitendi incumbit. et recte hoc a patribus statutum est: leuia enim quæ imbecillitatis humanæ potius lapsu, quam uoluntatis decreto, committuntur, & in eis committendis eminus, non cõminus lex sauciatur, plura remissionis habent remedia. quolibet enim religionis, ac pœnitentiæ actu, etiam extra confessionem adhibito, expunguntur. At mortalia, ueluti quibus altiori uulnere animus sit sauciatus, & lex ipsa grauiori manu percussa, fortiora sibi medicamenta, & perspicaciorem requirunt medicum. Diximus supra ex Beda, & Prospero Aquitanico, quod grauioris lepræ immunditia, & ea crimina, quæ publicata homines a sacra remouerent cõmunione, & iuris ordine condemnarent, sacerdotibus in confessione pandenda sint. In hanc sententiam ita scribit Hugo de sancto Victore: In facienda autem confessione talis discretio esset debet, ut quotidiana, leuiaque peccata, alterutrum coæqualibus confiteamur: ut orationibus proinuicẽ saluemur. porro grauioris lepræ immunditiam sacerdoti, idest nostro summo prælato, scilicet abbati pandere debemus, ut ad eius arbitrium iustificari curemus. Est enim quædam communis in Ecclesia

De pęn. dist. 3 c. de quotidianis.

Thomas 3. p. q. 87. art. 3
De conf. dist. 3 aquam.
Aug. libr. 1. de symbolo c. 6. & Seleucianæ. epist. 108.

Beda super epist. Iacobi c. 5
Prosper in li. de uita contemplatiua, cap. 7
Hngo de sancto Victore tomo. 53. institutionis monasticæ secundæ.

Ecclesia confessio, & pænitentia, quam quotidie ad inuicem facimus; in qua oratione fusa proinuicem pro quotidianis, & leuibus peccatis, indulgentiam & remissionem consequimur. grauioris autem culpæ reatum, singulari confessione, sacerdoti aperimus, & secundum eius consilium, munere satisdationis oblato, indulgentiam peccati obtinemus. Item beatus Augustinus in libro de Ecclesiasticis dogmatibus. *Nam quem, ait, mortalia crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius publica pænitentia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari, si uult non ad iudicium, & condemnationem sui eucharistiam percipere. sed & secreta satisfactione solui mortalia crimina non negamus. sed mutato prius sæculari habitu, & confesso religionis studio, per uitæ correctionem, & iugi, immo perpetuo luctu, miserante Deo; ita dumtaxat, ut contraria pro his, quæ pænitet, agat, & eucharistiam omnibus diebus dominicis supplex, & summissus usque ad mortem percipiat.* Quod autem homines, qui Deum timent, & qui ex uehementi Christianæ religionis amore, culpam etiam leuem reformidant, utiliter minima quoque facinora confiteantur, testatur Petrus abbas Cluniacensis, dum cuiusdam sancti uiri obitum his uerbis refert. *Flebat ita de leuibus, ac si de grauissimis peccatis, quantum poterat sincerissima ac luctuosa confessione, animam, corpusque suum benigno Saluatori affe-*

Aug. c. 53. de ecclesiasticis dogmatibus.

Hæc eadem asserit, & iisdem uerbis in lib. de pænit. medicina quæ est homil. 50

Petrus Abbas Cluniacen. lib. 5. epi. 39. ad abbatem de Rupibus.

ri affectuosissime commendabat: quodque nullo modo tacendum est, cum in confessione illa, gloriosæ matris Domini occurrisset casu aliquo memoria, iam singultus singultibus, fletus fletibus iungebantur, & confessionis continuatio ad illius nomen, cuius se maxime auxilio saluari sperabat, lacrymosæ deuotionis augumento interrumpebatur. Item cum morbi importunitas eum confitentem aliquando uehementius aggrauaret: Sancte spiritus, inquit, auxiliare mihi, & si quid de confessione oblitus sum, mihi ad memoriam reuoca: hoc non semel, nec bis tantum, immo sæpe dicens docebat me quanta cura quilibet deberet confiteri maiora, cum ipse tanto studio confiteretur etiam minora. deinde a me absolutus, pænitentia indicta, confessione fidei, & dominica oratione me iubente præmissa, biduo superuixit. Item synodus quædam uetus, cuius Burchardus meminit, ait. Non solum autem ille, qui mortale aliquid commisit, sed etiam omnis homo, quicunque se recognoscit, immaculatam Christi tunicam, quam in baptismo accepit, peccati macula polluisse, ad proprium sacerdotem festinet uenire: & cum puritate mentis omnes transgressiones, omnia peccata, quibus Dei offensam se incurrisse meminit, humiliter confiteatur, & quidquid a sacerdote fuerit iniunctum, ac si ab ipso omnipotentis Dei ore esset prolatum, ita diligenter attendat, etiam cautissime obseruet. occulta deinde peccata sacerdotibus in confessione pandenda,

denda, dubiũ minime eſt: dilucide hoc aſſerunt Proſper Aquitanicus, Gregorius, Hieronymus, atque Nicephorus: nos alia ex cauſa eorum uerba ſupra poſuimus, quapropter iteranda hoc in loco nequaquam ſunt. Gregorius cogitationes etiam, tentationesque, menti paſtorum iudicari ſolitas, prodit: hoc enim conſilii, remediique, quod a ſacerdote quis refert, ratione expedit: præterquod mente etiam per conſenſum peccatur, leuius autem, uel grauius, prout res ipſa perpetranda leuior, aut grauior fuerit. Qui uiderit, inquit Chriſtus, mulierẽ ad concupiſcendũ eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Lex ipſa in hanc ſententiam prohibet, ne quis cum alterius damno concupiſcat uxorem, aut rem proximi ſui. peccatum autẽ eſſe huiuſmodi præfinitum deſiderium, ait diuus apoſtolus, per legem ſe fuiſſe edoctum, Concupſcentiam, inquiens, neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces. Petrum, apoſtolorum principem, huius fuiſſe ſententiæ, ut cogitationes malæ paſtoribus indicarẽtur, aſſerit Clemens martyr, eius diſcipulus, in hæc uerba ita ſcribens. Inſtruebat actus ſuæ uitæ, omni hora cuſtodire, & in omni loco Deum reſpicere: firmiter ſcire cogitationes malas cordi ſuo aduenientes: mox ad Chriſtum allidere, & ſacerdotibus Domini manifeſtare. aſſerit hoc idem diuus etiam Cyprianus, ita ſcribens. Quamuis nullo ſacrificij, aut libelli facinore conſtricti, quia tamen de hoc uel cogitauerunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter, & ſimpliciter confitentur

Matth. 5

Exod. 20

Rom. 7

Clemens Papa martyr ep. 1. ad Iacob. fratrem Domini.

tentur, exhomologesim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licet, & modicis uulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe, Deus non irridetur. Hæc autem omnia ueriſſima eſſe, Tridentinum hac ætate peractum concilium, his uerbis ſancte confirmat. Ex his colligitur oportere a pœnitentibus omnia peccata mortalia quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem cóſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiam ſi occultiſſima illa ſint, & tantum aduerſus duo ultima Decalogi præcepta cómiſſa: quæ nonnumquã animum grauius ſauciant, & periculoſiora ſunt ijs, quæ in manifeſto admittuntur. Nam uenialia, quibus a gratia Dei non exludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, citraque omné præſumptionem in confeſſione dicaretur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multisque alijs remedijs expiari poſſunt. Publica autem peccata, quæ in Eccleſiæ ſcandalum uenerant, publice, & in conuentu fidelium detegebantur, occulta autem, & quæ clanculum peracta erant, non ita, ſed ad aures tantum epiſcopi, uel ſacerdotis. Euſebius Cæſarienſis, dum cuiuſdam uiri, Natalis nomine, publicum quendam errorem refert, publice illum in Eccleſia propalatum quoque fuiſſe, ita ſcribit. Confeſſor quidam erat apud nos, Natalis nomine, noſtra adhuc confeſſus memoria. hic deceptus aliquando ab Aſclepiodoto quodam, & Theodoto, collectarijs, qui

Gal. 6.
De pæn. diſt. 1 c. quis aliquã- do ſſ ſecreta & ſſ ſimiliter. §. præmiſſis, & ſſ. in quo.
Euſebius Cæ- ſarien. lib. 5. hiſto. eccleſiaſt. c. 28.

ambo

ambo discipuli erant Theodoti Coriarij illius, qui primus pro hac stulta assertione ab Ecclesiæ societate depulsus est a Victore, tunc Vrbis Romæ episcopo, acquieuit, ut, accepto ab eis salario, episcopus illius hæresis nominaretur, certa pactione, idest centum quinquaginta denarijs menstruæ præstationis. qui Natalis cum se in hoc deceptus locasset, frequenter admonebatur in somnis a Domino: quia misericors Deus, & Dominus noster Iesus Christus nolebat martyrem suum, qui sibi in multis passionibus testis extiterat, de Ecclesia perdere. Sed cum negligentius susciperet uisiones, primatus amore, & turpis lucri deuictus illecebra, ad ultimum a sanctis Angelis per totam noctem uerberatus, & pœnis grauibus excruciatus, mane consurgens, cilicio se induit, & cinere consperſit, ac multis lacrymis errorem suum deflens, ante pedes se Xepherini episcopi prosternit, & uestigiis omnium, non modo clericorum, sed etiam laicorum, multa cum lamentatione prouolutus, in lacrymas, & miserationes omnem prouocauit ecclesiam, ut indulgentiam sibi a Christo continuis, & iugibus pro ipso precibus implorarent, ostendente simul in conspectu omnium liuores corporis eius, & cicatrices, quas pro nominis ipsius confessione susceperat. uix aliquando in cómunionem ecclesiastici corporis reuocatus est. Similia quædam his scribit Ireneus, Polycarpi, discipuli Ioannis euangelistæ, auditor, ita dicens. Adhuc etiam ut amatoria, & adlectantia efficit, ut & corporibus

Ireneus lib. 1 aduersus hæreses c. 9

poribus ipsarum cótumeliam irroget, hic idem Marcus quibusdam mulieribus, etsi non uniuersis. hæ sæpissime conuersæ ad Ecclesiam Dei, confessæ sunt, & secundum corpus exterminatas se ab eo uelut cupidine, & inflammatas, ualde illum dilexisse: ut et diaconus quidam eorum, qui sunt in Asia, suscipiens eum in domum suam, inciderit in huiusmodi calamitatem: nam cum esset uxor eius speciosa, & sententia, et corpore corrupta esset a mago isto, et secuta eum esset multo tempore, post deinde cũ magno labore fratres eá conuertissent, omne tempus in exhomologesi consumauit, plangens, & lamentans ob hanc quá passa est ab hoc mago corruptelam. Theodosius Imperator publicam ideo egit, Augustino auctore, pœnitentiam, quia peccatum eius, ob Thessalonicensium urbem publice obsidione cæsam, inuulgatum erat. Origenes ob utilitatem confitentis, & Ecclesiæ ædificationem publice hanc confessioné fieri solitam asseuerat. et quia publice peccantes per publicam pœnitentiá reconciliabantur, propterea Alexander Papa ait. Vt nemo presbiterorum xenium, uel quodcunque emolumentum temporale, immo detrimentum spirituale a quocumque publice peccáte, ac incestuoso accipiat, ut episcopo ac ministris eius peccatũ illius reticeat: nec per respectũ cuiusque personæ, aut consanguinitatis, uel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc episcopo innotescere detrectet: nec a quoquam pœnitente, aut gratia, aut fauore, aut munus suscipere præsumat, aut mi-

nus

Aug. hom. 49

Origenes super psal. 37. hom. 2

Alex. Papa in decret. citatur a Burchar. li. 19. c. 100

nus digne pænitentem ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat, uel quocumque liuore alium quemlibet dignius pænitentem a reconciliatione remoueat: quia hoc symoniacum, & Deo, & hominibus contrarium eſt. Deferebant autem ad epiſcopum, aut miniſtros eius presbiteri grauiora, & inuulgata crimina, quæ tamen per excurrentem uulgi famam aliunde quam in confeſſione perceperant: nam crimina ſecrete in confeſſione dicta, reuelari non poſſunt. At non ſolum clerici, ſed etiam laici crimina ad epiſcopos deferebant, ut ea emendarent. hinc diuus Auguſtinus ait. Plerique autem boni Chriſtiani propterea tacent, & ſufferunt aliorum peccata, quæ nouerunt, quia documentis ſæpe deſtituuntur, ut ea, quæ ipſi ſciunt, iudicibus eccleſiaſticis probari poſſint. quamuis enim uera ſint quædam, nō tamen iudici facile credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur. nos uero a communione quemquam prohibere non poſſumus, (quamuis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis) niſi aut ſponte confeſſum, aut aliquo ſiue ſæculari, ſiue eccleſiaſtico iudicio accuſatum. Cum autem publicus reconciliabatur peccator, in eccleſiæ ipſius propatulo, & editiori loco manus illi imponebatur. unde Carthaginienſis tertia synodus, Cuiuſcumque, inquit, pænitentis publicum & uulgatiſſimum crimen eſt, quod uniuerſam Eccleſiam commouerit, ante abſidem manus ei imponatur. At ſi peccatum erat occultum, occulta quoque pænitentia,

Aug. in lib. de pæ. medicina.

Carthaginien. 3. syn. c. 32

nitentia, & confessione remittebatur. propterea super pænitentes constitui solebat presbiter, qui secretum seruare nosset. Verum esse utrunque quod dicimus, testatur Moguntina synodus, dum ait, sed distinctio seruáda est inter pænitentes publice et absconse. nam qui publice peccat, oportet ut publice multetur pænitentia, & secundum ordinem canonũ pro merito suo excommunicetur, & reconcilietur. Item Toletanum Concilium. De uiris ordinatis, quorum occulta peccata sunt, nec manifeste ab aliquo argui possunt, si salubriter compuncti pro peccatis suis, confessionem episcopo, siue presbitero occulte faciunt, bonum mihi uidetur, ut secundum id quod sibi decretum fuerit ab episcopo, siue presbitero, pænitentiam agant, non tepide, nec tarde, sed feruenter, & sollicite, ac si se ueniam peccatorum a Domino percepturos & gradum se retenturos confidant. Item Augustinus, ut est penes Burchardum, si quis incestum occulte commiserit, & sacerdoti occulte confessionem egerit, indicetur ei remedium canonicum, quod subire debuißet, si eius facinus publicatum fuisset: uerum quia latet commissum, detur ei a sacerdote consilium, ut saluti animæ suæ pro occulta pænitentia proficiat: hoc est ut ueraciter ex corde se grauiter deliquisse confiteatur, & per ieiunia, et eleemosynas, uigiliasque ac sacras orationes, cum lacrymis se purgare contendat, & sic se ad spem ueniæ pro misericordia Dei peruenire confidat. et alibi. Id tamen agat, quod nõ solum ipsi

Moguntina syno.c.10. citatur a Burchar. lib.19.c.28

Toletaua syn. citatur a Burchardo lib.19 c.151

Burch.libr. 19 cap,36

Aug. de pœnitentiæ medicina, hom. 50

prosit ad recipiendam salutem, sed etiam ceteris ad exemplum, ut si peccatum eius non solum in graue eius malum, sed etiam in tanto scandalo aliorum est, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ uidetur, ac plebis, publicam agere pœntientiam non recuset, ne letali plagæ per timorem addat tumorem, cum tanta est plaga peccati, & impetus morbi, ut medicamenta corporis, & sanguinis Domini differenda sint, auctoritate antistitis debet se quis remouere ab altari ad agendam pœnitentiam, & eadem reconciliari. poterat autem, si quis uoluisset, in publico ecclesiæ conuentu, uel propositis libellis, uel propria confessione, suum etiam occultum prodere crimen, idque aliquando factitatum memoriæ proditur: uerum Leo primus Pontifex, ter magnus a ueteribus appellatus, execrabilem hanc esse consuetudinem, & omnino abolendam his uerbis asserit. *Illam etiam contra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnoui a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituto submoueri. De pœnitentia uidelicet, quæ ita a fidelibus postulatur, ut de singulorum peccatorum genere, libellis scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarũ sufficiat solis sacerdotibus indicari cõfessione secreta. quamuis enim plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non ueretur, tamen quia non omnium huiusmodi sunt peccata, ut ea quæ pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur*

Leo epist. 78. uniuersis episcopis per Campaniam Samninm & Picenum constitutis.

tam improbabilis consuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserare, quibus possunt legum cōstitutione percelli: sufficit enim illa confessio, quæ primū Deo offertur, tunc etiam sacerdoti: qui pro delictis pœnitentium precator accedit. tunc enim demū plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Datū secundo nonas martij, Recimero Consule. Damnabilem hanc fuisse consuetudinem, ea quæ Constantinopoli propterea euenerunt, clare ostendunt. nam cum mulier quædam occultū, quem cum diacono pluries habuisset illicitum in ecclesia, quo pœnitentiæ causa conueniebat, concubitum publice confessa esset, populus in eam rabiem aduersus sacerdotes Dei, pro ecclesiæ iniuria uindicāda, exarsit, ut Nectarius urbis episcopus has publicas confessiones, & pœnitentias, presbiterumque eis præsidentē remouerit. non enim confessionē, quæ secrete fit sacerdoti, uti hæretici putant, Nectarius remouit, sed eam quæ uelut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi fiebat. hoc autē uerum esse, tam ex Sozomeni uerbis, quam etiam ex ea, quam refert, historia dilucide constat. certe Socrates, in eadem historia, presbiterum, qui super pœnitentes a Decii persecutione propter Nouatianos, qui lapsis communicare nolebant, usque ad ea tempora constitutus fuerat, remotum asserit: at cum cōfessio Decij tempore nequaquam cœperit, sed diuinū, ut su-

Sozomen. li. 9. hist. trip. c. 35.

Socrates lib. hist. trip. c. 35

praprobauimus, ſit inſtitutum, pænitentiæ genus, illud ſcilicet quod occaſione Decianæ perſecutionis cœperat, abdicatum, non ipſam pænitentiam, liquido apparet. Chryſoſtomus, qui poſt Nectarium Conſtantinopolitanam ſanctius, & eruditius rexit eccleſiam, cum confeſſionis, quæ ſacerdotibus fit, tam clare pluribus in locis honorifice meminerit, librumque, qui impreſſus non eſt, diſerte, περὶ τῆς μετανοίας, καὶ ἐξομολογήσεως, *de pænitentia ſcilicet, & confeſſione conſcripſerit; cumque hac eadem de re doctiſſimus eius ſermo ſuper illa uerba: Quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo: in Gallia apud regiam bibliothecam, nec ipſe etiam editus, græce, ut ipſemet uidi, in uolumine unius & quadraginta ſermonum eius aſſeruetur: proculdubio confeſſionem ipſam aut non inuenit abdicatam, aut ut male abdicatam ſtatim reſtituit. Sic igitur publica peccata, publica pænitentia emendabantur, ita occulta, ſecreta confeſſione, & ſatisfactione dimittebantur. quod fieri etiam in mortalibus, & grauioribus peccatis poſſe, diuus Auguſtinus, ut ſupra retulimus, confitetur. secretá hanc confeſſionem, quoniam ad aures tantum ſacerdotis fit, auricularé appellant. quo nomine utitur etiam Petrus Bleſenſis, diui Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi intimus, & dilectus amicus: edidit enim libellum, quem de confeſſione auriculari inſcripſit. Quatenus autem ad aliam pertinet quæſtionem, dubium minime eſt, quin omnia peccata ſint detegenda,*

Chryſoſt. homi. 3. in Matt. & li. 2. & 3. de ſacerdotio.

Petrus Bleſen. uide inter epi. eius numero. 203

da, & ſpeciatim etiam enumeranda, cauſis quoque, & , ut uocant, circunſtantijs, fideliter explicatis: idque non pluribus, prout libuerit, uerecundiæ cauſa, ſed uni tantum ſacerdoti fieri debet. nam pudore, aut alio quopiam humano reſpectu, confeſſionem, ubi memoria ſuppetit, & fieri commode poteſt, in plures ſacerdotes diuidere, minime licet. Si funibus peccatorum ſuorum, ut ait ſapiens, unuſquisque conſtringitur, quidnam prodeſſet homini, ſi per ſacerdotum manus certis reſolutis uinculis, alijs quibuſdam remaneret innexus? aut quo modo ſanus uocari poſſet ille, ſi cum multis diſtenderetur morbis, non ab omnibus, uerum a certis ſolummodo liberaretur? Qui offendit, inquit apoſtolus, in uno, factus eſt omnium reus: certe nil prodeſt naui, quod fortibus & perpulchris e robore tabulis, repagulisque munita aduerſus undas ſit, ſi per unum tantum foramen fluctus in eam, quibus obrui poſſit, ingrediantur. propterea Cabilonenſis synodus hanc ſententiam ſtatuens, ita teſtatur. Sed & hoc emendatione indigere perſpeximus, quod quidã dum confitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo conſtat, hominem ex duabus eſſe ſubſtantijs, anima uidelicet, & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur, ſolerti indagatione debent inquiri ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio: ſcilicet ut & ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt, & ea, quibus in ſola cogitatione delinquitur. Inſtruẽduſq.

Prou. 5

Iac. 2

Cabilonen. syno. 31. citatur a Burchard. li. 19. c. 34

est itaque peccatorum suorum confessor, ut de octo principalibus uitijs, sine quibus in hac uita difficile uiuitur, confessionem faciat: quia aut cogitatione, aut, quod grauius est, opere, eorum instinctu peccauit: odium enim, inuidia, superbia, uel ceteræ huiuscemodi animæ pestes, tanto periculosius lædunt, quanto subtilius serpunt. Item Innocentius secundus. Presbiteri falsis pœnitentijs laicos non damnent. falsa est cum de uno crimine tantum agitur, alijs omissis: uel cum mala negotia non relinquuntur: & Pœnitentiale Romanum, ut ipsismet uerbis a Burchardo Vormatiensi episcopo citatur, cum ad interrogationes omnium criminum, quæ in eo singulatim fiunt, uenerit, ait, uidens autem eum uerecundantem rursus prosequatur. fortassis carissime non omnia, quæ gessisti, ad memoriam modo ueniunt: ego te interrogabo: tu caue ne diabolo suadente aliquid celare præsumas. & tunc eum ita per ordinem interroget. Fecisti homicidium? & cetera. Neque etiam diuidi confessio debet, ut uni sacerdoti quædam, alia uero crimina alteri patefiant. quoniam superbiæ opus est, ideo diuidere confessionem, ne quis probitatis, & sanctitatis nomen iam sibi partum apud aliquem amittat: præterquod commodum salutis remedium, consiliumque ei qui cuncta simul non confitetur, si memoria suppetit, dari non potest. confessionem meam, inquit Hugo, diuisi ut diuersis sacerdotibus diuersa manifestarem: & ita uenia carui, ad quam per partes peruenire putaui:

Innoc. II. uide de pæn. di. 5. c. ult.

Burchard. lib. 19. c. 4

Hugo de sancto Victore in institutiõis monasticæ primæ cap. 10

exe-

execranda nanque fictio est peccatum diuidere, & superficie tenus radere, non intrinsecus eradicare. non enim utilis est confessio, nisi sit in oris ueritate, & cordis puritate. speciatim quoque peccata enumeranda esse satis constare ex euangelicis uerbis uidetur: Matth. 16. & 18.
nam cum apostolis potestas a Christo tributa sit, ut Ioan. 20
uel remittant, soluantque, uel retineant, & ligent peccata, & ita tum remissio, tum etiam retentio ad eos spectet, utique utrum nã remittenda sint, aut potius retinenda, cognosci minime potest, nisi explicentur, & enumerentur ipsa peccata: ridicula enim eorum hæreticorum sententia est, qui satis conscientiæ fidelium factum esse putant, si quis confuse, & generaliter tantum, peccatorem se esse coram sacerdote confiteatur, ipsis interea peccatis non explicatis, neque enumeratis. unde enim ita dictis sciet sacerdos, si remissione indignus sit ille qui cõfitetur, an non? nam quod omnes, ut ipsi putant, nullo interim facto discrimine, absoluendi sint, Christus ipse non asserit, immo dilucide contradicit, cum potestatis ligandi, retinendique peccata, mentionem facit. si igitur sunt quædam, quæ dimitti, & alia quæ retineri debent, utique hæc facultas illis non explicatis confusa est. gesserunt huius rei figuram testamenti ueteris sacerdotes quibus in diiudicanda lepra potestas tributa erat: nam ut agnoscerent an homo, Leuit. 13
uel domus, aut etiam uestis uere leprosa esset, opus erat ut lepram diligenter considerarent, attenderentque non solum colorem, squammas, & morbi

superficiem, sed etiam profunditatem, & temporis locique uarietates. quibus diligenter peractis, non solum an homo leprosus esset, præfiniebant, uerum etiam lepram a lepra distinguebant, non secus quam cum diuersis peccatis, quæ a lege enumerantur, diuersa quoque remedia, eodem ita sanciente Moyse, exhibebant. sicut igitur in Ecclesia remissionis clauem, utpote omnibus necessariam, summopere extollimus, & prædicamus, ita retentionis quoque clauem non abdicamus. nam et si hæc propter illam præter causas alias sit instituta, cum homo ideo ligetur, multisque ecclesiasticis subdatur, ut resipiscens absolui aliquando possit, necessaria tamen ipsa etiam est, & legis officio, ut ad Christum, hoc est remissionis clauem, quis perueniat, fungitur. Sozomenus cum asserit minora peccata pro pudore confessionis, et subtilitate examinantium olim perpetrari solitũ esse, quidnã aliud dicit nisi quod peccata ipsa explicabãtur et enumerabãtur? Itẽ quid aliud Leo, dum, ne publice occulta peccata per libellos enarrentur, prohibet, ne quis puniri a iudice possit, et ne ceteri confitendo deterreantur? Et Origenes dum sacerdoti non solum languorem, uerum etiam languoris causam explicandam esse prodit? Et quidnam aliud asserunt Paulini uerba, dum Ambrosium ad singula quæque peccata confitentium lugentẽ introducunt? Certe diuus Hieronymus, dum Matthæi uerba de clauibus loquentis exponit, ait, quod episcopus, aut sacerdos tunc cognoscet, qui ligandus sit,

Leu. 4. 5. 6. 7. 9. 12. 14. 16. &c.

Sozomen. lib. 9. hist. tripar. c. 35.

ſit, quique ſoluendus, cum peccatorum audierit uarietates. Longum & ſuperfluum eſſet, hoc in loco repetere ueterum ſanctorum ſententias, quas alibi in opere ponimus: & tamen pauci eorum ſunt, ex quorum uerbis hæc ueritas non eliciatur. omittimus etiam conſulto, quæ ad hanc eandem rem pertinentia, diſertiſſime e græcis conſcripſerunt, Ioannes Climachus, Nilus, Iſaacus, Maximus, & Thalaſſius monachi, nec non Marcus abbas multis in locis, præſertim in libro, qui in Gallia apud bibliothecam regiam hoc titulo aſſeruatur, περὶ τῆς μετανοίας τοῖς πᾶσι πάντοτε προσηκούσης. *certe Burchardus Vormatienſis epiſcopus trium pænitentialium antiquorum mentionem facit, Romani ſcilicet, & eius, quod a Theodoro Cantuarienſi, & alterius, quod a Beda presbitero compilatum fuit: in his autem non ſolum uera eſſe, quæ dicimus, demonſtratur, uerum etiam interrogationes, & pænitentiæ de ſingulis ponuntur, & explicantur. Quod dicimus de peccatorum enumeratione, dicimus etiam de cauſis, &, ut uocant, de circunſtantiis, una cũ eodem Paulino, & beato Gregorio. Petrus Bleſenſis in eandem ſentẽtiam ait. Omnes circumſtantias peccatorum is qui confitetur aperiat, cauſam, locum, tempus, modũ, & quidquid menſuram reatus exaggerat. Et ſynodus Vormatienſis, Pænitentibus, inquit, ſecundum differentiam peccatorum, ſacerdotis arbitrio pænitentiæ decernantur. debet itaque ſacerdos in pænitentia danda ſingulorum cauſas ſingulatim*

Perrus Bleſen. in opere de cõfeſſ. auriculari epiſt. 103

Vormatien. syn. c. 25

latim considerare, originem quoque modumque culparum, & affectus, gemitusque delinquentium diligenter examinare, manifesteque cognoscere: temporum etiam, & personarum, locorum quoque, & ætatum qualitates inspicere: ut etiam pro consideratione locorum, ætatum, uel temporum, seu pro qualitate delictorum, atque gemituũ uniuscuiusque delinquentis, a sacris regulis oculos non reflectat. hæc
Seff.13.c.5 synodus. Quam sententiã Tridentina hac ætate perãcta œcumenica synodus uti uerã & antiquissimam confirmauit his uerbis. Colligitur præterea etiã eas circunstantias in cõfessione explicandas esse, quæ speciẽ peccati mutant. quod sine illis peccata ipsa neque a pænitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant: & fieri nequeat, ut de grauitate criminum recte censere possint, & pœnam, quã oportet, pro illis, pænitentibus imponere. unde alienũ a ratione est, docere circũstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse: aut unã tantum circunstantiã confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Ritus autem, statusque corporis in confessione, & pænitentia facienda, quisnam antiquo tempore esset, latius infra in libello, quem de ueteribus pænitentijs inscripsimus, explicamus. hic autem satis fuerit, si dixerimus, quod magna cum humilitate fieri confessio debet, utpote quæ non ipsi tantum sacerdoti, sed Deo, cuius uice in terris ille fungitur, medio sacerdote fit. Peccator igitur cum lacrymis, & gemitu seipsum accuset, non excuset: neque superbo
corde

corde, & elata ceruice scelera referat, sed humilis, animoque contrito: quoniam, ut ait Dauid, Cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Neque culpam in alium quempiam, uel in ipsum diabolum, se excusando reijciat: uti primi omnium parentes, Adam scilicet, & Eua, fecerunt, dum ille uxorem sibi a Deo datam criminaretur, & ita ipsum, qui dederat, Deum quodam modo accusando impeteret; hæc uero culpam omnem in serpentem reiiceret: quamquam enim diabolus ad scelera, & facinora nos, suggerendo, tentandoque, impellat: nos tamen diuino, quod nobis adest, auxilio, liberoque arbitrii, uoluntatisque consensu, abdicare a nobis tentationem ipsam possumus: itaque, si peccamus, nos ipsos, qui consensimus, diuinamque opem ad repellendas tentationes malas, non inuocauimus, non hominem aliquem, aut diabolum, &, quod impium est, Deum ipsum criminemur: nam Deus intẽtator, ut inquit apostolus, malorum est, nec sinit nos tentari supra id, quod possumus, sed facit cum tentatione prouentum. flexis igitur genibus regulariter confessio fieri debet, & ita Natalem episcopum, hæresi quondam pollutum, illam fecisse, ex Eusebio Cæsariensi supra retulimus. id ipsum prodit Augustinus, dum ait. resistit mihi filius pestilentiæ, & erubescit genu figere sub benedictione Dei. Antiquissimum autem hoc institutum fuisse, & apostolorum cœpisse tempore, Dionysius Areopagita, Pauli apostoli discipulus, testatur, dum Demophilum quẽdam repreben-

Psal. 50.
Gen. 3
1. Petr. 5
Matth. 13
Ioan. 13
Iac. 1
1. Cor. 12
Aug. hom. 49 uide superius.
Diony. Areopagita epist. 6 ad Demophilum.

reprehendit, quod peccatorem coram sacerdote pro consequenda uenia peccatorum procidentem, repulerit, & inflicto etiam calce abiecerit. ait enim. Tu uero, ut tuæ litteræ indicant, procidentem sacerdoti impium, atque peccatorem, nescio quo pacto, contra disciplinæ ordinem astans calce abiecisti, ac repulisti, cum ille quidem uerecunde, quod oportuit fateretur se ad peccatorum remedia quærenda uenisse.

Tertullian. in lib. de pænit.

Item Tertullianus Afer, dum homines ad confessionem criminum, & publicá agendam animat pænitentiam, ait. Plerosque tamen hoc opus, ut publicationem sui, aut suffugere, aut de die in diem differre præsumo, pudoris magis memores quàm salutis: uelut illi qui in partibus uerecundioribus corporis contracta uexatione, conscientiam medentium uitant, et ita cum erubescentia sua pereunt. et infra. Ceterum inter fratres, atque conseruos, ubi communis spes, metus, gaudium, dolor, passio, quia cómunis spiritus de communi Domino, & Patre, quid tuos aliud quam te opinaris? quid consortes casuum tuorũ ut plausores fugis? non potest corpus de unius membri uexatione lætari: condoleat uniuersum, & ad remedium conlaboret necesse est: in uno & altero Ecclesia est: Ecclesia uero Christus: ergo cum te ad fratrum genua protendis, Christum contrectas, Christum exoras. æque illi cum super te lacrymas agunt, Christus patitur, Christus patrem deprecatur: inter agendam uero pænitentiã, ij scilicet, qui publica, non secreta satis factione emundabantur, to

to

to pænitentiæ tempore in ecclesia cum gemitu, & planctu se prosternebant. quam rem Sozomenus his uerbis elegantissime explicat. Quoniam non peccare omnino, diuinum, & ultra humanam naturã esse cognoscitur; peccantibus autem, & pænitentiam agentibus ueniam Deus dari præcepit; qui uero confiteri refugiunt, maius peccatorũ onus acquirunt: propterea uisum est antiquis Pontificibus, ut uelut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur: & ad hanc rem presbiterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum, ac sapientem uirum statuerunt: ad quem accedentes ii, qui deliquerant, delicta propria fatebantur. at ille secundum uniuscuiusque culpam indicebat multam: quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesijs, & maxime apud Romã, ubi etiam certus est locus pænitentium. stant enim rei, & uelut in lamentationibus constituti: cum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes, cum gemitu & lamentatione se ipsos in terram prosternunt: ad quos concurrens episcopus, & ipse cum lacrymis, & gemitu spirituali prosternitur, & omnis ecclesiæ plebs fletibus inundatur. post hoc autem prior surgit episcopus, & eleuat iacentes a terra: at illi afflictionibus sponte uacantes, aut ieiunijs, aut abstinentia lauacri, aut suspensione ciborum, aut rebus alijs quæ iubentur, expectant commune tempus quod decernit episcopus: constituto uero tempore, uelut quoddam

Sozomen. lib. 9. hist. tripar. cap. 35

debitum

debitum exoluentes, afflictione de peccato curati, cum populo communione participant. hæc ergo antiquitus Romani Pontifices usque ad nostrũ conseruarunt tempus. Alium publicæ pænitentiæ ritum Agathensis synodus, Cælestini tempore celebrata, his uerbis refert. Pænitentes, tempore quo pænitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote, sicut ubique constitutũ est, consequantur. si autem comas non deposuerint, aut uestimenta non mutauerint, abiiciantur: & nisi digne pænituerint, non recipiantur. iuuenibus etiam pænitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem: uiaticum tamen in omnibus morte positis non est negandum. hæc synodus. cetera ad pænitentiæ historiam pertinentia, inferius in libello de pænitentijs late persequimur.

Agathen. sy. cap. 15

De secreto, seu, ut nunc uocant, sigillo confessionis. Cap. XI.

QVOD *autem cõfessio sacerdotibus facta, reuelari ab eis non possit, certissimum est apud omnes, & tam theologis, quã etiam iuris canonici peritis, persuasissimum. hoc autem ea ratione receptum est, quia sacerdos, qui aliorum peccata in confessione percipit, non ut priuata quædam persona, neque ut ipsemet, sed tanquam is qui publico hac in re ecclesiæ ministerio fungitur, et ueluti Deus ipse, ea percipit, & intelligit. non enim ut*

Thomæ in ad di. 3. p. sum. q. 11.

De pæn. & remiss. capit. omnis utrinsq; sexus.

ut homo homini, peccator sacerdoti seipsum cum tanta humilitate, & deiectione in confessione prostrat, & cuncta tam cordis, quam operis malefacta ei referat; sed ipsimet Deo omnia in sacerdote percipienti se totum expandit, et reclusis animi uisceribus patefacit. audit igitur Deus confitentem in sacerdote, & in eodem sacerdote ligat, & absoluit confessum. Dicat itaque una cum Isaia propheta, Ecclesiæ, cui officio deseruit minister ipse sacerdos: secretum meum mihi, secretum meũ mihi: quia si Cham patri Noe displicuit, quod uerenda corporis ipsius non abscon- Isa.24
derit, sed cum irrisione monstrauerit, proptereaque Gen.9
in nepotem maledictionis nota hereditario quodam iure proiecta est, quãto magis diuinã incurret iram, qui animorum dedecora occulte sub uelo confessionis audita inuulgauerit? Sacramentum enim Regis confessio est: at sacramentũ Regis, ut inquit Tobias, Tob.12
abscondi debet. Ecclesiasticam & antiquissimam sententiam hanc esse, discamus a beato Ambrosio, de quo ita scribit Paulinus eius discipulus. Erat enim Paulinus Nolæ episcopus in uita diui Ambr.
gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus: siquidem quotiescunque illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret. uidebatur enim sibi cum iacente iacere. causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebant, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, ut intercessores apud Deum sint magis, quam accusatores apud homines:

nam

2.Cor.12 nam & secundum apostolum, circa huiusmodi homi
nem confirmanda caritas est, quia ipse sui accusa-
tor est, nec expectat accusatorem, sed præuenit, ut
confitendo, suum alleuet ipse delictum, nec habeat
quod aduersarius criminetur. ideoque scriptura di-
Prou.18 cit, iustus in principio sermonis accusator est sui: uo
cem enim eripit aduersario, & quasi dentes quosdá
paratos ad prædam criminationis infestæ peccatorũ
suorum confessione confringit, dans honorem Deo,
cui nuda sunt omnia, & qui uult uitam magis pec-
catorum, quàm mortem. nam ipsi pænitenti non
sufficit sola confessio, nisi subsequatur emendatio fa
cti, ut pænitens non faciat pænitenda. humiliet etiá
animam suam, sicut Dauid sanctus, qui postquam
audiuit a propheta, dimissum est peccatum tuum,
2.Reg.12 humilior factus est in emendatione peccati, ita ut
Psal.101 cinerem sicut panem manducaret, & potum suum
cum fletu misceret. hæc omnia Paulinus de confessio
Aug. ad Iulia. ne, & eius secreto. Augustinus eodem sensu, quia
comitem epi. et eodem spiritu ita scribit. Si transgredimur in ali-
111. quo peccato post baptismum, idest fontem lacryma
rum, ordinauit nobis pænitentiam propter fragilita
tem nostram: ideo debemus nostras confessiones ue-
raciter confiteri, et fructus dignos facere. idest præ
terita ne iteremus, secundum iussioné Deum timen
tis sacerdotis: qui sacerdos ut sapiens, & medicus,
primum sciat curare peccata sua, & postea aliena
uulnera detergere, & sanare, & non publicare.
nos sequamur, perquiramus, & cum talibus consi
lium

lium ſalutis noſtræ ineamus, ut non perdamus here
ditatem cæleſtem, quã nobis Dominus ab initio mun
di præparauit. Item Sozomenus, dum ſcribit de Sozomen. li.
presbitero ſuper pænitentes ad audiendas confeſſio- 9. hi. tri. c. 35
nes, & imponendas pænitentias, præpoſito, ait.
Ad hanc rem presbiterum bonæ conuerſationis, ſer
uantemque ſecretum, ac ſapientem uirum ſtatue-
runt. & synodus ſub Carolo magno celebrata: cu-
ius Anſegiſus abbas Leobienſis meminit, Presbyte Anſegiſus li.
ro, inquit, nõ licet peccatum epiſcopo prodere, quia 5. c. 48
ſuper eum eſt. Et ſi forte ſacerdos peccatum, ſibi in
confeſſione eccleſiæ patefactum, reuelauerit, præter
depoſitionem et alias pœnas, credi ei non debet, tum C. omnis utri
quia teſtimonium unius, nullius, ut iura inquiunt, uſq; ſexus d
teſtimonium eſt, cum in ore duorum, uel trium te- pæn. & remiſ.
ſtium ſtet omne uerbum, tum etiam quia reuelan- Matth: 18
do delinquit, & delinquendo tanquam infamis a
teſtimonio ferendo, in eo præſertim in quo teſtando
peccat, reijcitur. uerum hoc eſt, etiam ſi extra ſa-
cram Eccleſiæ confeſſionem peccatum auditum de-
texerit: & hoc ſenſu Africanam synodum interpre Africana syn.
tor, dum ait. Item placuit, ut ſi quando epiſcopus c. 77 citatur a
dicit, aliquem ſibi ſoli proprium crimen fuiſſe con- Burchard lib.
feſſum, atque ille poſtea negat, & pænitere uolue- 19 c. 27
rit, non putet ad iniuriam ſuam epiſcopus pertine-
re, quod illi ſoli non creditur: et ſi ſcrupulo propriæ
conſcientiæ ſe dicit neganti nolle cõmunicare, ſecrete
tamen interdicat ei comunionem, donec obtẽperet.

H De

De clauibus, Cap. XII.

CLAVES, *quas saluator noster Christus Ecclesiæ suæ catholicæ per Petrum & apostolos reliquos dedit, tres præcipuas esse patres ueteres docuerunt, scientiæ scilicet, ordinis, et, quæ minus proprie ita dicitur, iurisdictionis. Scientiæ clauis est illa, qua quis alterum de ueritate, et religionis instruit fide, et peccatum a peccato lepramque a lepra distinguendo, cordis interea contritione, & pænitentia peccatoris consideratis, nouit quis soluendus sit, quisue ligandus. Scribas, & Phariseos, qui supra cathedram Moysi legem interpretaturi sedebant, hanc clauem tulisse Christus asserit, propterea que illos reprehendit, quod nec ipsi in cælorum regnum intrarent, nec alios uolentes sinerent introire. Ioannes euãgelista eandem clauem, Dauid appellat clauem, & Christo illam asserit datam. qui claudit, & nemo aperit, aperit & nemo claudit. Animaduertendum tamen est, scientiam in homine clauem non esse, nisi postquam is ad sacrum presbiteratus ordinem assumptus est. nam cum claues sacerdotali tantum ordini tributæ sint, in eo qui sacerdos non est, scientia quidem esse potest, clauis uero scientiæ nequaquam. ordinis uero clauis est illa, quam quis acquirit, dum per sacros Ecclesiæ ordines, apostolico gradui, cui claues tributæ sunt, in sacerdotium adscribitur. non enim*

Thomæ 3. p. in addi. q. 18. artic. 3

Luc. 11

Apoc. 3

Beda c. 10. super Ioan. ita hanc clauem exponit.

Lib. 4. sen. distin. 19

omnibus

omnibus (ut supradictum fuit, cum de personis tra ctauimus) claues regni cælorum datæ sunt, sed apo stolis tantum, & per apostolos ceteris, qui in eorum ordinem sufficiuntur. iurisdictionis autem cla uis est illa potestas, quam quis in alterum, tanquam in inferiorem superior, exercere ualet: per quam sicut oues suis pastoribus subiectæ sunt, ita etiam Pastores Pastoribus, seruato Ecclesiæ ordine, subij ciuntur; donec ueniatur ad unum, qui nemini in terris subiectus, supra ceteros omnes sit: ad quem omnes Ecclesiæ, & fidei maiores quæstiones, & ap pellationum causæ, tanquam ad supremum iudicem, deferantur. hic autem Romanus Pontifex est, catholicæ Ecclesiæ pastor, et maximus hac ratione inter omnes Pontifices appellatus. Christi enim Eccle sia, quam Christus regnum, & ecclesiasticam hierar chiam Dionysius uocat, ad exemplar cælestis regni & hierarchiæ formata est. sicut enim in illa diuersi angelorum ordines sunt, & unus altero maior, & excellentior, et super omnes Deus ipse, a quo sin guli creati sunt: ita etiã in ecclesiastica hierarchia diuersi ministri et dispẽsatores mysteriorum Dei sunt, & unus altero tam officio dignitatis, quam etiam uirtutum merito, superior, & nobilior: & super omnes est Petrus ipse, per quem reliqui, qui eum in fide et religione secuti sunt, claues regni cælorum acceperunt, et munere insuper dispensationis, et offi cij præcellentia dignati sunt. Tu es Petrus, inquit Christus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam

Matrh. 16

De hac claui uide diui Thomæ 3.p.in addi.q.19. artic. 3.in resp.

Matth. 16

meam. Tu scilicet omnium primus me Christum filium Dei uiui confessus es, propterea que primus super Ecclesiæ fundamentum, ueluti firmissima quædam, & præcipua omnium petra, collocaberis, & ita ceteri, qui idem de me, quibusuis postea temporibus, sensuri sunt, super te ipsum disponentur, & a te tanquam a basi quadam dependent, nec aliter
1.Cor.3 *Ecclesiæ ædificio, ipsique propterea fundamento, quod ego sum, cohærebunt, nisi tibi per fidei, & religionis cæmentum annexi sint. in me igitur fundata Ecclesia, super te, primam illius petram, tanquam super alterum a me fundamentum, ædificabitur. scribens de hac Pastorũ iurisdictione Gregorius Nazanzenus, in concione, quam habuit corã Imperatore de Hieremiæ dictis, Lex, inquit, Christi, sacerdotali uos, nostræque subijcit potestati, atque iustis tribunalibus: dedit etiã & nobis potestatem, & principatum, multo perfectiorem uestris. & infra. Scio te ouem esse gregis mei, a Christo mihi summo Pastore adnumeratam, & a Spiritu sancto signatam. scio te inter sacra altaria cum ueneratione subijci sacerdotibus. scientiæ claui usus est Petrus, cum*

Greg. Nazanzenus.

Act.2 *per prædicationem tria Iudæorum millia cõuertit ad*
Act.10 *fidem: ordinis, cum Cornelium centurionem bapti-*
Gal.2 *zauit, & Paulum gentium apostolum, data dextera, una cum Iacobo, & Ioanne ordinauit: iurisdictionis nero claui usus est in synodo, ubi cum tractaretur de Iudæ proditoris morte, quid fieri deberet, non accepto, neque dato consilio, sed tanquam*

omnium

omnium princeps, præiudicata poteſtate, apoſtolis, Act.1
ceterisque omnibus, qui aderant, dixit. oportet er
go ex his uiris, qui nobiscum ſunt congregati in o-
mni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Do-
minus Ieſus, incipiens a baptiſmate Ioannis, usque
in diem qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurre-
ctionis eius nobiſcum fieri unum ex iſtis. Paulus ſi-
militer per ſcientiæ clauem Titum una cum Timo- Tit.1.2.3
theo, ea quæ fidei, & religionis ſunt, docuit. per 1.Timo.1. & inde.
ordinis, eundem Titum, & Timotheũ, impoſitis ma
nibus, apoſtolicæ dignitati adſcribens, epiſcopos or- 2.Tim.1.
dinauit. per iuriſdictionis autem clauem, unum Cre Tit.1
tæ, alterum uero Epheſi reliquit epiſcopos. Auguſti Lib.1.c.17
nus ſcribens contra aduerſarium legis, claues Eccle
ſiæ, ligandi, ſoluendique poteſtatem interpretatur.
quam ſententiam ſecutus uenerabilis Beda, ait. Ec Bed. ſuper Ioan.c.21
cleſia ergo quæ fundatur in Chriſto, claues ab eo re-
gni cælorum accepit in Petro, ideſt poteſtatem ſol-
uendi, ligandique peccata. et poſt pauca: Omnibus
igitur ſanctis ad Chriſti corpus inſeparabiliter per-
tinentibus, propter huius uitæ procelloſiſſimæ guber
naculum, ad liganda, & ſoluenda peccata, claues
regni cælorum primus apoſtolorum Petrus accepit.
Ambroſius ſcribens de clauibus in hunc modum te- Ambr. de Natali apoſtolorum Petri & Pauli ſermone 66
ſtatur. Nam Petro ſicut bono diſpenſatori clauem
regni cæleſtis dedit: Paulo tanquam idoneo doctori
magiſterium eccleſiaſticæ inſtitutionis iniunxit, ut
quos iſte erudierit ad ſalutem, ille ſuſcipiat ad quie-
tem: & quorum corda Paulus patefecerit doctrina

uerborum, eorum animabus Petrus aperiat regna cælorum. clauem enim quodam modo a Christo scientiæ & Paulus accepit. clauis enim dicenda est, qua ad fidem, peccatorum dura reserantur, mentium secreta panduntur, & quidquid intrinsecus clausum tenetur, in palam rationali manifestatione producitur. clauis, inquam, est, quæ & conscientiá ad confessionem peccati aperit, & gratiam ad æternitatem mysterij salutaris includit. ambo igitur claues a Domino perceperunt, scientiæ iste, ille potentiæ. diuitias immortalitatis ille dispensat, scientiæ thesauros iste largitur. Hæc eadem ad uerbum refert etiam Maximus, Taurinensis Episcopus, qui sub Honorio & Theodosio iuniore, anno scilicet Christi CCCCXXX. *obijt, homilia quinta, quæ est de natali beatissimorum Apostolorum Petri, & Pauli. Ad hæc cum claues Ecclesiæ datæ sint, intra ipsam Ecclesiam operantur, non extra, quippe cum extra Ecclesiam peccata, ut inquit Aug. nō remittantur. de qua re ita scribit beatus Ambrosius. Ecclesia in utroque seruat obedientiam, ut peccatum & alliget, & relaxet: hæresis in altero immitis, in altero inobediens: uult ligare quod non resoluat, non uult soluere quod ligauit: in quo se sua damnat sententia. Dominus enim par ius & soluendi esse uoluit, et ligandi, qui utrumque pari conditione permisit. Ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. sicut enim secundum Dominicam sententiam, qui ligandi*

Amb. uide de pæn. dist 1 c. uerbum Dei. Aug. de pænitentiæ medicina, hom. 52 Amb. li. 1. de pæn. c. 2

gandi ius habet, & soluendi habet: ita istorum assertio se ipsam strangulat, ut quia soluendi sibi ius negant, negare debeant & ligandi. quo modo igitur potest alterum licere, alterum non licere? si quibusdam datum utrunque est, licere, aut utrunque non licere, certum est Ecclesiæ utrunque licere, hæresi utrunque non licere. ius enim hoc solis promissum sacerdotibus est. recte igitur Ecclesia uendicat, quæ ueros sacerdotes habet: hæresis uendicare non potest, quæ sacerdotes Dei non habet. non uendicando autem ipsa de se pronunciat, quod cum sacerdotes non habeat, ius sibi uendicare non debeat sacerdotale. ita in impudenti contumacia pudentem cernimus confessionem. spectat etiam illud, quòd qui Spiritum sanctum accipit, & soluendi peccati potestatem, et ligandi accipit. sic enim scriptum est. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur, et quorum retinueritis, retenta sunt. Ioan. 20
Ergo qui soluere non potest peccatum, nõ habet Spiritum sanctum. munus Spiritus sancti est officium sacerdotis. ius autem Spiritus sancti in soluendis, ligandisque criminibus est. quo modo igitur munus eius uendicant, de cuius diffidunt iure, & potestate? quid quòd insolentiores sunt? nam cum ad misericordiam promptior quam ad seueritatem sit spiritus Dei, quod ait se uelle, id uolunt, quod nolle, hoc agunt: cum uindicare iudicis sit, remittere misericordis. tolerabilius igitur Nouatiane remitteres, quam ligares. aliud enim quasi delinquenti par

cens usurpares, aliud quasi ærumnæ cōpassus ignosceres. Augustinus, Spiritum sanctum extra Ecclesiam neminem uiuificare, nullique peccata dimittere, una cum Ambrosio sentiens, alio quodam in loco his uerbis scribit. isti autē cum quibus agimus, uel de quibus agimus, non sunt desperandi, adhuc enim sunt in corpore: sed non quærant Spiritum sanctum nisi in Christi corpore, cuius habent foris sacramentum, sed rem ipsam non tenent intus, cuius est illud sacramentum, et ideo sibi iudicium manducant, & bibunt. Vnus enim panis sacramentum est unitatis, quoniam, sicut apostolus dicit, Vnus panis, unum corpus multi sumus. proinde Ecclesia catholica sola corpus est Christi, cuius ille caput est, saluator corporis sui. extra hoc corpus neminem uiuificat Spiritus sanctus, quia sicut ipse dicit apostolus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. non est autē particeps diuinæ caritatis, qui hostis est unitatis. nō habent itaque Spiritum sanctum, qui sunt extra Ecclesiam. de illis quippe scriptum est, qui se ipsos segregant animales, spiritum non habentes. sed nec ille eum percipit, qui fictus est in Ecclesia. quo modo deinde scriptum est. sanctus enim spiritus disciplinæ effugiet fictum. qui ergo uult habere Spiritū sanctum, caueat foris ab Ecclesia remanere, caueat in eam simulate intrare. aut, si iam talis intrauit, caueat in eadem simulatione persistere, ut ueraciter coalescat arbori uiti.

Aug. Seleucianæ, epist. 50

De

De absolutione. Cap. XIII.

SPECTAT ad hanc operis partitionē, ut enarremus primum, quo ordine ad absolutionem deueniatur, et quid Ecclesia post Deum ea in re operetur. Item utrum malus sacerdos æque ut bonus absoluat: & an omne peccatum remitti per sacerdotes in confessione possit: demum numquid tanta sit Ecclesiæ, ministrorumq. eius facultas, ut pro uoluntatis libito insontes damnare, & sontes absoluere ualeant. Item quæ preces absolutionem præcedant. Quatenus autem ad primam pertinet quæstionem, exploratissimum, & receptissimum est, hominem propter graue peccatum, quod mortali nuncupatur, spirituali uita destitui, & ita Deo, qui omnium rerum uita est, mori, mortuumq. peccatorum uinculis irretitum, & scelerum funibus illaqueatum iacere: stipendium enim peccati, inquit apostolus, mors est. et funibus peccatorum suorum, ait sapiens, unusquisque constringitur. sed quid hic aget Ecclesiæ medicus sacerdos? numquid mortuum reuocabit ad uitam? & deinde ad confessionem peccati reuocatum abducet? at diuinum opus hoc est: de Christo enim scribitur. Ego sum resurrectio, & uita. et alibi. Mortui audient uocem filii Dei: & qui audierint, uiuent. monere potest medicus, terrere, adhortari, & una cum sororibus Lazari lugere, & dicere, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus: sed & nunc scio, quia quæcunque

Rom. 6
Prou. 5
Ioan. 11
Ioan. 5
Ioan. 11

cunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus: sed resu-
Psal.87 *scitare nõ potest. propterea scriptum est. Nunquid medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? Christus ergo peccatorem a peccati suscitat morte: & si in cu*
Marc. 5 *biculo domus mortuus iacet, propterea quod corde tantum ab eo peccatum fuerit, cordis penetralia per diuinæ gratiæ illuminationem ingreditur, & ani-*
Luc. 7 *mam defunctam resuscitat. Quod si non tantum cor de deliquerit, uerum etiam operibus malas animi deliberationes impleuerit, ad portam feretrum sistit, & adolescentem, qui ad sepulcrum obdurationis, & obstinatæ consuetudinis a quattuor carnis portitoribus effertur, ad uitam reuocat, & matri ui*
Ioan. 11 *duæ reuocatum restituit. At si nedum mente, & opere deliquerit, uerum etiam lapide obstinationis oppressus, in peccatis longo perseuerauerit tempore, propterea que in eis sepultus iaceat, & animæ uirtutibus putrefactis, suorum scelerum fœtorem emittat, accedit ad sepulchrum Christi Iesus, & obdurationis lapidem primum mandat auferri, deinde magna uoce ad mortuũ exclamat: Veni foras: prodit ad hanc uocẽ statim is qui defunctus iacebat, sed prodit ligatus manus, & pedes instititis, et facie sudario quoque obtecta: surgit mortuus, uerũ quia surgit ligatus, ambulare non potest, operari, cernere, et nutriri nõ potest: nõ prodest igitur surrexisse, nisi soluatur, et ad incedendum aptus reddatur: propterea ait Christus, soluite illum, et sinite abire. quibus hoc mandat? profecto apostolis, et eorũ successo-*

ribus

ribus Ecclesiæ ministris mandat. iis enim dictũ est: quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis: Christus igitur mortuum suscitat, sed apostoli soluunt: ille uitæ restituit, hi peccatorum aufe runt onus: ille ad Ecclesiam mittit, hi intra Ecclesiam recipiunt. hæc autem omnia quæ apostoli faciunt, ut ministri Christi, & per uirtutem Spiritus sancti faciunt. diuinum donum est, nõ humana usurpatio. dixit enim eis Christus, accipite Spiritũ sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta. quod autem catholica sententia hæc sit, audiamus obsecro Augustinum, orthodoxæ fidei præcipuum parentem, & celeberrimum propugnatorem. Quid prodest, inquit, Ecclesia, si iam confessor uoce dominica resuscitatus prodit? Quid prodest Ecclesia confitenti, cui Dominus ait, quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo? ipsum Lazarum attende, cum uinculis prodit: iam uiuebat confitendo, sed nondum liber ambulabat, uinculis irretitus. quid ergo facit Ecclesia, cui dictum est, quæ solueritis soluta sunt, nisi quod ait Dominus continuo ad discipulos, soluite illum, & sinite abire. & alibi. Cum audis hominem pænitere peccatorum suorum, iam reuixit: cum audis hominem confitendo proferre conscientiam suam, iam de sepulcro eductus est, sed nondum solutus est: quando soluitur? a quibus soluitur? quæ solueritis, inquit, in terra, erunt soluta & in cælo. merito per Ecclesiam dari solutio peccatorum potest, suscitari autem

Matth. 18
Ioan. 20
Aug. sermone 8. de uerbis domini secundum Matth.
Matth. 18
Ioan. 11
Idẽ super ps. 101.
Matth. 18

autem ipse mortuus nō nisi intus clamante Domino
Idem c.5. super Ioannem tract.22 potest. et alio in loco. Etenim mortuus in corde tuo tanquam in sepulcro iacebas, & tanquam saxo malæ consuetudinis grauaris., surge, & procede, & crede, & confitere: qui enim credit, surrexit: qui confitetur, processit. quare processisse dicimus confitentem? qui antequam cōfiteretur, occultus erat, cum autem confitetur, procedit de tenebris ad lucem; & cum cōfessus fuerit, quid dicetur ministris? quod
Ioan.11 dictum est ad funus Lazari: soluite illum & sinite abire. quo modo dictum est ministris apostolis, quæ solueritis in terra, soluta erunt et in cælo. & alibi.
Idem ho. 26 Est pænitentia grauior atque luctuosior, qua proprie uocantur in Ecclesia pænitentes, remoti etiam a sacramentis altaris participandi, ne accipiendo indigne, iudicium sibi manducent, & bibant: illa uero pænitentia luctuosa est. graue uulnus adulterium forte commissum est, forte homicidium, forte aliquid sacrilegium. grauis res, graue uulnus, letale, mortiferum, sed omnipotens medicus est. iam post suggestionem facti, et delectationem, et confessionem, et perpetrationē, quasi quatriduanus mortuus putet.
Ioan.11 sed nec ipsum Dominus deseruit, sed clamauit: Lazare ueni foras. cessit uoci misericordiæ moles sepulturæ, cessit mors uitæ, cessit infernus superno: eleuatus est Lazarus, processit tumulo, et ligatus erat sicut sunt homines in confessione peccati agentes pænitentiam. iam processerunt a morte: nam non confiterentur, nisi procederent. ipsum confiteri ab occulto

culto, & tenebroso procedere est. Sed quid Dominus Ecclesiæ suæ inquit? quæ solueritis in terra, soluta erunt in cælo: proinde Lazaro procedente, quia impleuit Dominus misericordiæ suæ bonum, producere ad confessionem mortuorum latentem, putentem, iam cetera implet Ecclesiæ mysteria, soluite illum, & sinite abire. Et diuus Gregorius in eundem sensum: Causæ, inquit, pensandæ suut, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. uidendũ est quæ culpa, aut quæ sit pænitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam uisitat, illos Pastoris sententia absoluat. tunc enim uera est absolutio præsidentis, cum æterni arbitriũ sequitur iudicis. quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat: quæ uidelicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus uocauit, & uiuificauit dicens, Lazare ueni foras: & postmodum is qui uiuens egressus fuerat, a discipulis est solutus, sicut scriptum est: cumque egressus esset, qui fuerat ligatus instìtis, tunc dixit discipulis, soluite eum, & sinite abire. Ecce illum discipuli iam uiuentem soluunt, quem magister resuscitauerat mortuum. si enim discipuli Lazarum mortuum soluerent, fætorem magis ostenderent, quam uirtutẽ: ex qua consideratione intuendum est, quòd illos nos debemus per pastoralem auctoritatem soluere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare. quæ nimirum uiuificatio ante operationem rectitudinis, in ipsa iam cognoscitur confessione

Matth. 18

Grego. hom. 26. super illa uerba Ioan. quorum remiseritis peccata.

Ioan. 11

fessione peccati: unde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, reuiuisce, sed ueni foras. omnis quippe peccator dum culpam suá intra conscientiam abscondit, introrsus latet, in suis penetralibus occultatur: sed mortuus uenit foras, cum peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, ueni foras: ac si aperte cuilibet mortuo in culpa dice ceretur, cur reatum tuum intra conscientiam abscon dis? foras iam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates: ueniat itaque foras mortuus, idest culpam confiteatur peccator: uenientem uero foras soluant discipuli, ut pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amouere, quá meruit, qui non erubuit cófiteri quod fecit. Hæc de solutionis ordine breuiter dixerim, ut magno sub moderamine Pastores Ecclesiæ uel soluere studeant, uel ligare. hactenus diuus Gregorius. et Beda scribens de Lazaro resuscitato, quo modo processit, inquit. ligatis pedibus, miraris? & non miraris, quia resurrexit quatriduanus? in utroque potétia Domini erat non uires mortui. processit, & adhuc ligatus, adhuc inuolutus, tamen foras iam processit. quid significat? quando contemnis, mortuus iaces; & si tanta, quanta dixi, contemnas, sepultus iaces: quando confiteris, procedis. quid est enim procedere, nisi ab occultis uelut exeundo manifestari? sed ut cófitearis, Deus facit uoce magna clamando, idest magna gratia uocando. ideo cú processisset mortuus adhuc ligatus, confitens, et adhuc reus, ut soluerentur pec

Beda super Ioan. c. 11

cata

cata eius, ministris hoc dixit. soluite illū et sinite abi re: quæ solueritis in terra, erunt soluta in cælis. potuit enim ligamenta soluere, qui mortuum resuscitauit: sed propter unitatē sanctæ Dei Ecclesiæ, et indiuiduam caritatem, dicitur ministris, idest discipulis Christi, soluite eum, quia sine unitate catholicæ fidei, & caritate ecclesiasticæ sanctitatis, peccata nō soluuntur. Ex his ergo, quæ diximns, constat, quod ipsius tantum Dei est hominē per internam cordis compunctionē excitare a morte: sed ad Pastores Ecclesiæ deinde spectat suscitatum a Deo soluere a peccatorū uinculis, pœnā, ut ait Greg. amouere quam meruit, & ab aliquo temporario etiā alterius sæculi flagello eruere, & liberare. hanc uero tā excellentem & diuinā potestatem non indebite a se usurpata, sed ut a Christo sibi gratuito elargitā, Pastores retinent atque exercent. peccata enim nō dimittunt nisi in illa Spiritus sancti uirtute, quam una cum potestate diuinitus a Christo acceperunt, cnm illis in apostolis dictum est, accipite Spiritū sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorū retinueritis retenta sunt. toto igitur aberrant cælo ij qui asserunt, nequaquam per Pastores remitti peccata, sed tantum declarari remissa. hoc.n. modo falsa et alieno in sensu posita essent illa uerba Christi, cum dixit, quæcunq; solueritis super terrā, erunt soluta & in cælo. & alibi. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. cū aliud omnino sit soluere, & remittere, aliud solutum, & remissum declarare, & illud ad iudicē, hoc

Thomæ 3. p. in add. q. 18. art. 2

Ioan. 20

Matth. 18

Ioan. 20

uerius ad doctorem & expositorem pertineat. nec refert quod leprosi, quos Christus ad sacerdotes misit, in uia, antequam ad eos uenirent, mundati sint: quia sicut testamenti ueteris sacramenta significabant tantum gratiam, non etiam continebant; ita illius temporis sacerdotes monstrabant dumtaxat homines a lepra mundatos esse, non tamen eos mundabant. at nostris sacerdotibus, ut ex Chrysostomo supra diximus, non solum probare, sed etiam mundare non corporis, uerum animæ lepram concessum est. hunc errorẽ, præter alios, ante nos Hugo & Ricardus de sancto Victore, eleganter, & apposite confutarunt. Quæ sententia a Tridentino postea œcumenico concilio uti uera & catholica approbata etiam est. ait enim Hugo. Non dicit, quodcunque solueris, hoc est, ut illi aiunt, solutum ostenderis, fuit solutum, sed erit solutum: quia sententiam Petri non præcedit, sed subsequitur sententia cæli. et post Pauca: ubi autem dixit, si ostenderis, scilicet solutum, fuit solutum? nusquam dixit hoc. sed dixit, si feceritis, idest si solueritis, erit solutum. et Ricardus. extat, inquit, quorundam de potestate ligandi, atque soluendi sententia, ut ridenda uideatur potius quam refellenda. putant enim, & prædicant, sacerdotes non habere potestatem soluendi, & ligandi, sed ostendendi homines esse solutos, siue ligatos. Sed nunquid Dominus dicit, quodcunqne ligatum ostenderis, erit ligatum, & quodcunque solutum ostenderis, erit solutum? Origenes dum exponit asinã, et eius pullum

Luc. 17

Chysost. li. 2 & 3. de sacer.

Hugo de sancto Victore libr. 2. de sacramentis p. 14 cap. 8.

Ricard. c. 12. de potestate ligand. & soluend.

Origenes super Matth. c. 12. homil. 14

a discipu-

a discipulis Christi solutos, eidem se subscribit sententiæ, asserens quod, sicut cum ascenderet Hierosolymam Christus, iussit apostolos ut utrunque iumentum soluerent, & ad se adducerent, ita cum esset ascensurus in cælum, mandauit, ut peccata dimitterent, dans eis Spiritum sanctum, & dicens: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. & Cyrillus super Ioannem, quærens rationem, qua discipulis Christus potestatem remittendorum peccatorum, Dei solius propriam, sit elargitus, statim sibi ipse respondens ait: Quia certe absurdum non est, peccata remitti posse ab illis, qui Spiritum sanctum in se ipsis habeant: nam cum ipsi remittunt, aut detinent, spiritus, qui habitat in eis, per eos remittit, aut detinet. Cum autem quæritur utrum malus sacerdos æque ut bonus absoluat, dubium non est, quod cum uterque potestate diuina, non facultate propria, aut meritis, peccatorem absoluat, æque uterque absoluit. dictum enim est a Christo, Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Cum igitur per Spiritum sanctum dimittantur peccata, impedimentum nullum est, quin ille tam per bonos quam per malos ministros æque operari possit: quia & per Caypham Spiritus sanctus, propterea quod esset sacerdos, locutus fuit: & Moysi decreta, ac leges, etiā in pessimis Phariseis Christus defendit. diuinū itaq; institutū hominis malitia nequaquā tollit.

Matth. 21
Marc. 11
Ioan. 20
Cyr. 12. in Ioan. c. 56
Lib. 4. sent. di. 19
Ioan. 20
Ioan. 11
Matth. 23

aut uariat. Quod autē non ab hominibus, sed per ho mines dimittantur peccata, hoc est quod ministerio tantū hominis in dimittendis peccatis utatur Spiritus sanctus, asserit diuus Bernardus dum ait. Claues regni cælorū tam singulariter accepit, ut præcedat sententia Petri sententiam cæli: ac ipse quidem hoc auctoritate sua Deus efficit, sed in ea tamen re ministerio sacerdotis utitur: itaque quidquid eius sacer dos facit, non sua propria, sed a Deo sibi concessa potestate facit. Confirmat hoc ipsum beatus quoque Augustinus, dum scribit. Sicut misit me Pater, et ego mitto uos. hoc cum dixisset, insufflauit, & dixit, Accipite Spiritum sanctum, si cui dimiseritis peccata, dimittentur, & si cui retinueritis, retinebuntur: contra nos esset, ut cogeremur fateri ab ho minibus hoc non per homines fieri, si postquam dixit, & ego mitto uos, subiecisset continuo, si cui dimiseritis peccata, dimittentur, & si cui tenueritis, tenebuntur. Cum uero interpositum est, hoc cum dixisset insufflauit, & ait illis, accipite Spiritum sanctum: & deinde illatum, per eos uel remissionem, uel retentionem fieri peccatorū: satis ostenditur, non ipsos id agere, sed per eos utique Spiritum sanctum: sicut alio loco dicitur. non enim uos estis qui loquimini, sed Spiritus sanctus qui in uobis est. Spiritus autē sanctus in Ecclesiæ præposito uel ministro sic inest, ut, si fictus non est, operetur per eum Spiritus sanctus, & ad eius mercedem in salutem sempiternam, & eorum regenerationem, uel

ædificationem,

Bernardus sermõe 2. in die Petri, & Pauli uide eum in ser. etiam ad milites tēpli.

Augu. contra epistolam Parmeniani c. 11. Ioan. 20

Marc. 13

ædificationem, qui per eum siue consecrantur, siue euangelizantur. scribit autem hæc Augustinus, dum contra Parmenianum probare nititur, quod tam per bonos, quam per malos dimittantur peccata. In eundem sensum diuus Ambrosius, Nunc ui deamus, inquit, utrum peccata donet spiritus: sed hic dubitari non potest, cum ipse Dominus dixerit: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remissa erunt. Ecce quia per Spiritum sanctum peccata donantur. homines autem in remissionem peccatorum, ministerium suum exhibēt, non ius alicuius potestatis exercent. neque enim in suo, sed in patris, & filij, & spiritus sancti nomine peccata dimittuntur. isti rogant, diuinitas donat: humanum enim obsequium, sed munificentia supernæ est potestatis; in baptismo quoq; peccata donari non est ambiguum: in baptismo autē operatio patris, & filij, & spiritus sancti est. Hæc Ambrosius, dum astruit tam in baptismo, quam etiam in confessione, Spiritum sanctum dimittere peccata, uerum per homines Ecclesiæ ministros. Item Pacianus Barcilonensis Episcopus epistola prima ad Symphronianū Nouatianum. Si ergo et lauacri, et chrismatis potestas maiorū longe charismatum, ad episcopos inde descendit, et ligandi quoq; ius adfuit, atq; soluendi. Quod & si nos id ob nostra peccata temerarie uindicamus, Deus tamen illud, ut sanctis, et Apostolorum cathedram tenētibus nō negabit, qui Episcopis etiam Vnici sui nomen indulsit. Ex quibus omnibus constat,

Ambr. libr. de Spiritu sancto cap. 19

quod cum peccata per homines, non autem ab hominibus dimittantur, per malos æque ac per bonos ministros Spiritus sanctus, qui ea dimittit, operatur. quia quemadmodum naturæ totius ordinem a Deo creatis rebus præfixum, hominum peccata non mutant, aut uariant, sed semper idem ex Dei constitutione semel posita, illibatus seruatur, tam in cæli & cælestium cunctorum splendore, ac motu, quibus in subiecta quæque, & ipsos etiam homines, propter quos omnia creata sunt, operantur, quam etiam in temporum successione, elementis, et uniuersis rebus quæ ab eis compositæ sunt: ita etiam relictum a Deo homninibus propter homines spirituale institutum, ut per sacerdotes in ecclesia remittantur peccata, hominum peccata mutare, & uariare non possunt.

Matth. 12. De eo uero, quod quæritur, utrum omne peccatum remitti per sacerdotes possit, sciendum est Christum, unum tantum, quod in Spiritum sanctum dicitur, a remissionis exclusisse remedio. Ioannes apostolus, prædilectus discipulus, qui in sinu eius recumbens, secreta cælestia didicit et enarrauit nobis, peccatum ad mortem hoc uocat, & quoniam remissionem non habet, orari pro eo negat, dum ait: qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis: omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. peccat autem in Spiritum sanctum quis pluribus modis, uerum absque remissionis spe is tantum

[Margin: 1. Ioan. 5]

[Margin: Aug. Bonifacio comiti de]

tum scilicet qui aut Christi fidem, & agnitam Spiritus sancti ueritatem ex professo, consultoque oppugnat, & in oppugnatione obstinato animo perseuerat, aut maius appellat peccatum suum, quam per Spiritum sanctum, a quo omne donatur peccatum, remitti possit: primo modo peccarunt Iudæi, dum Christum ex miraculis agnitum, & in uirtute Spiritus sancti operantem expellentemq. dæmonia, in Beelzebub tamen, dæmoniorum Principe, illum hoc facere asseuerarunt, et ea in obstinatione perseuerarunt. altero peccauit Cain, dum dixit, maius est peccatum meum quàm ut dimittatur. & Iudas Ischarioth, qui de immensa Spiritus sancti caritate diffidens, agnito peccato, non supplex ad diuinam misericordiã accessit, sed illud irremissibile ratus, abijt longe ab ea, et laqueo se suspendit. nõ remittitur ergo peccatum, quod aut non emendatur, aut remitti non posse putatur: quia in Spiritum sanctum peccat, & in eo peccato perseuerat, qui aut Spiritum sanctum obstinatus oppugnat, aut eum remittere non posse peccatum a se perpetratum existimat. itaque dum aut impugnando, aut etiam detrahendo offendit, indignus fit, ut ab eo per remissionem iuuetur, cum nullum peccatum, nisi quis ab eo se subtrahat, & remissibile existimet, remittatur. nihil aliud igitur est peccatum in Spiritum sanctum, & quod ad mortem uocat apostolus, nisi impænitentia, & desperatio perpetua. Nouatus hæreticus, lapsis omnibus post baptismum, pænitentiam & remissionem

moderate coercen. hære. epist. 50. circa finem.

Matth. 12

Matth. 27

omnium peccatorum (dum male Paulum ad Hebræos intelligit) negauit, & ita per sacerdotes absolui non posse contendit. eius uero sectatores, dum tantam præceptoris acerbitatem risu, & indignatione ab omnibus exceptam uiderent, paululum non tamen plene corrigentes peccata dumtaxat, quæ ad mortem uocat apostolus, a remissionis uenia excludebant, asserentes hæc per sacerdotes nullo modo dimitti posse. Verum et ipsi quoque errabant, quia omne graue peccatum, peccatum ad mortem appellabant, et a remissionis uenia reijciebant. contra errorem hunc acriter D. Ambrosius inuehitur, & inter alia, quæ ad confutandum illum profert, ita quodam in loco scribit. sed aiunt se exceptis grauioribus criminibus, relaxare ueniam leuioribus: nō quidem auctor uestri erroris Nouatus ait, qui nemini pænitentiam dandam putauit, ea scilicet contemplatione, ut quod ipse non posset soluere, nō ligaret: ne ligando sperari a se faceret solutionē. in eo igitur patrem uestrum propria damnatis sententia, qui distinctionem peccatorum facitis, quæ soluenda a uobis putetis, & quæ sine remedio esse arbitremini. sed Deus distinctionē non facit, qui misericordiā suā promisit omnibus, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit: sed qui culpā exaggerauerit, exaggeret etiam pænitentiam: maiora enim crimina maioribus abluuntur fletibus. ita nec Nouatus probatur, qui ueniā interclusit omnibus, nec uos imitatores eiusdem & condemnatores, qui ibi minuitis

Hebr. 6

Ambr. libr. 1 de pæn. c. 2

nuitis studia pænitētiæ, ubi augeri oportet, quia grauiora peccata maioribus sustentanda fulcris docuit Christi misericordia. Constantinus Magnus Imperator, dum esset in Nicena Synodo, Acesiū Nouatianū episcopum conueniens eū de eodem reprehendit errore, uti Socrates in hæc uerba testatur. Porro deuno Imperatore requirente, cur ergo te o Acesi a communione separas? ille ea quæ sub Decio gesta sunt persecutionis tempore, replicauit, & subtilitatem acerbissimæ regulæ deduxit ad medium: quod non oporteat eos, qui post baptisma peccant peccatum, quod ad mortem esse scripturæ diuinæ pronunciant, cōmunicatione sacramentorū fieri dignos, sed inuitandos quidem ad pænitentiā, spem uero remissionis, non e sacerdotibus, sed a Deo solummodo sustinere, qui potestatem habet peccata remittere. hæc cum dixisset Acesius, Imperator ait, o Acesi, pone scalam, &, si potes, ascende solus in cælum. Reprehendit hunc eundem Nouatianorum, qui cathari a munditie, ut ipsi gloriabantur, cognominati sunt, errorem, Epiphanius Cypri Salaminæ episcopus, diui Hieronymi amicissimus, eoque in loco uocalis confessionis, quæ sacerdotibus fit, mentionem etiam facit. Reprehendit eundem, & acriter etiam confutat Pacianus Barcilonensis Episcopus in tribus, quas ad Sympronianum Nouatianum scribit, epistolis, asserens interea ex testimonio etiam Cypriani, Nouatianum, cum adhuc in Ecclesia degeret, scripsisse, suasisse, & legisse, negatores

Socr. lib. 2. histo. trip. c. 13

Epiph. contra catharos.

infirmos, uel lapsos recipiendos ad pœnitentiam in Ecclesia fore. Nullum peccatum igitur est, quod per pœnitentiam a sacerdotibus remitti non possit. dum dico per pœnitentiam, peccatum in Spiritum sanctum, quod est irremissibile, excludo, hoc est impœnitentiam, & desperationem: quæ in pœnitente non sunt. prima non est quia pœnitet, altera quia nisi remissionem speraret, non pœniteret. Pœnitentia uero tres in se continet partes, contritionem, confessionem, & satisfactionem. contritio est cordis, confessio oris, satisfactio operis: per contritionem Deum, per confessionem Deum & Ecclesiam, per satisfactionem Deum, Ecclesiam, & offensam a nobis placamus partem. Vbi ergo uera pœnitentia adest, nullum peccatum sine remissione est. At quamuis omne peccatum dimittatur, illud tamen quod grauius est, maiorem sibi postulat pœnitentiã. Triburiensis Synodus, latrones & prædones etiam recipit post confessionem, dum ait. Fures, & latrones si in furando, & prædando occiduntur, uisum est pro eis non orandum: si comprehensi, aut uulnerati presbitero confessi fuerint, communionem eis non negamus. In absoluendo autem magna debet esse sacerdotum discretio, ut non facile quemquam absoluant, nisi illum peccati pœniteat, & animi dolorem aliquo exteriori explicet signo. quia solui ab homine non potest, qui prius a Deo suscitatus non est. tunc enim (ut inquit Gregorius) uera est absolutio sacerdotis cum superni arbitrium sequitur iudicis.

Triburien. synod. c. 5. citatur a Burchar. lib. 21. c. 59

dicis. Christus Mariam Magdalenam, omni scelerũ genere irretitam, non absoluit, nisi post lacrymas, & animi contritionem: & Dauid audire non potuit a propheta Nathan, Dominus transtulit peccatum tuum, nisi postquam ipse ingenti cum dolore confessus est se peccasse. ligandus est itaque primum peccator, & pœnitentiæ legibus subijciendus, postremo a peccatorum uinculis absoluendus. facit hoc quotidie Deus, qui filios suos ideo punit, & cruciat, ut recipiat, & misereatur. fecit hoc Paulus apostolus, dum pessimum illum hominem incestuosum, qui cum nouerca patris uxore apud Corinthios nefando contubernio iungebatur, extra cœtum ecclesiæ, eo quod inuulgatum esset crimen, proijciendo, tradidit Sathanæ in interitum carnis. at quare tradidit? ipsum audiamus apostolum: ut spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. ergo carnem uerberat, ut saluet animam; mortificat, ut uiuificet; deducit ad inferos, ut reducat; ligat, ut postremo absoluat: clauis enim ligaminis, Moysi tenet locum, Christi uero, ea quæ est solutionis: propterea Moyses percutit, & peccatum ostendit, ut quis ad Christũ pro solutione recurrat. Vis scire quod Paulus qui Moysi primum uices ligando tenuit, Christi postea absoluẽdo tenuerit. audi quid ipse erga huiusmodi fecerit incestuosum. sufficit, inquit, illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus: ita ut e cõtrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. propter quod

Lucæ 7.

2. Reg. 11.

1. Cor. 5.

1. Reg. 2.

2. Cor. 2.

obsecro uos, ut confirmetis in illum caritatem: ideo enim & scripsi uobis ut cognoscam experimentum uestrum, an in omnibus obedientes sitis: cui autem aliquid donastis, & ego: nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter uos in persona Christi, ut non circumueniamur a Sathana: non enim ignoramus cogitationes eius. Audis quod donauit, & remisit peccatum: at quanam auctoritate donauit? in persona, inquit, Christi, hoc est potestate a Christo sibi collata, non autem a se usurpata. menti enim tenebat apostolus uerba illa Christi. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: sed quando donauit, & quare donauit? donauit utique post pœnitentiam, et donauit, ne abundantiori tristitia absorberetur is qui ab eo ligatus fuerat: sed quare nō absoluit Hymanæum, & Alexandrum ærarium, quos similiter ligauerat, et Sathanæ tradiderat? utique quia non resipuerant, & pœnitentiam de blasphemia non egerant. qui ergo peccatum non deserit, & de peccato pœnitentiam non agit, absolui nullo modo potest: insontes itaque damnare, & sontes non pœnitentes absoluere ecclesiæ clauis non ualet. ligandum enim est (ut scribit Clemens martyr) quod oportet ligari, et soluendum quod expedit solui. Apostoli, ut ex Nicena altera Synodo apparet, damnant presbiterum, qui conuersum, & pœnitentem peccatorem non recipit & absoluit. ita enim scribunt. si quis presbiter eum qui a peccato conuertitur, non receperit, sed reijcit, deponitor.

1. Timoth. 1

Thomæ 3. p. in addi. q. 18. artic. 4

Clemens epi. 1. ad Iac. fratrem Domini Canō apost. 51. citatur a Nicena syn. 2 actione 1. ue-

deponitor. Siquidem Christum offendit, qui gaudium in cælo super peccatorem resipiscentem oboriri dixit: & beatus Hieronymus reprehendit episcopos, & presbiteros, qui uel damnant, uel absoluunt immeritos: ait enim dum uerba illa Christi exponit: Et tibi dabo claues regni cælorum, & quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis, et quodcunque solueris super terram erit solutum & in cælis. istum locum episcopi, & presbiteri non intelligentes, aliquid sibi de Phariseorum assumunt supercilio, ut uel damnent innocentes, uel soluere se noxios arbitrentur: cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum uita quæratur. legimus in Leuitico de leprosis, ubi iubentur, ut ostendant se sacerdotibus, et si leprá habuerint, túc a sacerdote immundi fiant: nó quo sacerdotes leprosos faciát, et immundos, sed quo habeant notitiam leprosi, et non leprosi, et possint discernere qui mundus, quique immundus sit. quo modo ergo ibi leprosum sacerdos mundum, uel immundú facit, sic & hic alligat, uel soluit episcopus, & presbiter, non eos qui insontes sunt, uel noxii, sed pro officio suo, cum peccatorum audierit uarietates, scit qui ligandus sit, quique soluendus. Hæc beatus Hieronymus: cui Magnus Gregorius se subscribens, non solum reprehendit pastores, qui uel odij uel inimicitiarum causa ligant innoxios, uel gratiæ, & beneuolentiæ comparandæ studio noxios sine ulla criminum satisfactione absoluunt: uerum etiam illos indignos fieri, qui amplius sacerdotalem ligandi,

soluen-

rum citatur pro cano. 53

Hiero. super Matth. c. 16

Leu. 14

Greg. homil. 26. super illa uerba Ioan. quorum remiseritis peccata remittuntur eis.

soluendique potestatem exerceant, asseuerat: ait enim. Et plerumque contingit, ut hic iudicii locum teneat, cui ad locum uita minime concordat: ac proinde sæpe agitur ut uel damnet immeritos, uel alios ipse ligatus soluat, sæpe in soluendis ac ligandis subditis, suæ uoluntatis motus, non autem causarum merita sequitur: unde fit ut ipsa hac ligandi, & soluendi potestate se priuet, qui hanc pro suis uoluntatibus, non pro subiectorum meritis exercet. sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio, uel gratia moueatur pastor; iudicare autem de subditis digne nequeát, qui in subditorum causis sua uel odia, uel gratiam sequuntur: unde recte per prophetam dicitur, mortificabant animas, quæ non moriuntur, & uiuificabant animas, quæ non uiuunt. non morientem quippe mortificat, qui iustum damnat, & non uicturum uiuificare nititur, qui reum a supplicio absoluere conatur. causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi, atque soluendi potestas exercenda. At quamuis iniusta pastorum sententia sit, & a rationis tramite recedat, timenda nihilominus est, quia bonarum mentium est timere culpam, ubi culpa non inuenitur. ualde, inquit Vrbanus martyr, timenda est sententia episcopi, licet iniuste liget aliquem, quod tamen summopere præuidere debet. & beatus Gregorius. Sed utrum iuste, an iniuste obliget pastor, pastoris tamē sententia gregi timenda est, ne is qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo uel ab-

Ezech. 13.

Vrbanus papa martyr epist. 1.

Greg. hom. 26. super illa uerba quorū remiseritis peccata.

ſoluere indiſcrete timeat, uel ligare. is autem, qui ſub manu paſtoris eſt, ligare timeat uel iniuſte, nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat: ne, etſi iniuſte ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat. Ante uero quam ad abſolutionem perueniretur, presbiter aliquas ad Deum deuote, & magna cum humilitate præmittebat orationes. earum autem non una ubique terrarum erat forma, quamuis una eſſet precantium omnium intentio. Extat apud Anſegiſum abbatem synodus quædã ſub Carolo magno celebrata, in qua de huiuſmodi precibus mẽtio his uerbis habetur, ut nemo ſacerdotum populi ſibi peccata confitentium ſine auctoritate canonum iudicare præſumat, & ut quando unicuique quiſquam ſacerdos ſibi ſcelera ſua confitenti iuxta prædictum canonicum modum pænitentiam tribuit, ſi is comam dimiſerit, aut habitum mutauerit, manus ei ſecundum canonicam auctoritatem imponat, cum orationibus, quæ ſacramentario ad dandam pænitentiã continentur. ſi uero occulte, & ſponte confeſſus fuerit, & occulte fiat. ſi publice, aut manifeſte conuictus, ant confeſſus fuerit, publice, ac manifeſte fiat, & publice coram eccleſia iuxta canonicos pæniteat gradus. poſt peractam uero ſecundum canonicam inſtitutionem pænitentiam, occulte aut manifeſte canonice reconcilietur, & manus ei cum orationibus, quæ in ſacramentario ad reconciliandum pænitentem continentur, imponatur, ut diuinis precibus, & miſerationibus

Anſegiſus lib. 5. c. 51.

abſolu-

absolutus a suis facinoribus esse mereatur. Burchardus Vormatiensis in Germania episcopus, uir doctus et pius, et orthodoxæ fidei propugnator acerrimus, (utinam tales hodie Germania nobis progigneret) normam quandã orandi hac in re præfixit. est autem huiusmodi. Tunc prosternat, inquit, se pænitens in terram, & cum lacrymis dicat. Et in his, & alijs uitijs, quibuscumque humana fragilitas cõtra Deum & creatorem suum, aut cogitando, aut loquendo, aut operando, aut delectando, aut concupiscendo peccare potest, in omnibus me peccasse, & reum in conspectu Dei super omnes homines esse cognosco, et confiteor: humiliter etiã te sacerdos Dei exposco, ut intercedas pro me, & pro peccatis meis ad Dominum & creatorem, quatenus de his, & omnibus sceleribus meis ueniam, & indulgentiam consequi merear. Deinde sacerdos cum pænitente prosternat se in terram, & decantet hos sequentes psalmos. Imprimis dicat psalmum trigesimumseptimum totum, Domine ne in furore tuo: & postea dicat, Oremus: & cantet psalmum centesimum undecimum, Benedic anima mea Domino. et iterum dicat, oremus. & cantet Psalmum quinquagesimum, Miserere mei Deus. Post hæc cantet psalmum quinquagesimum tertium, Deus in nomine tuo, & dicat, Oremus: & cantet psalmum quinquagesimum primum, Quid gloriaris in malitia. tunc dicat has sequentes orationes.

Deus, cuius indulgentia nemo non indiget, me-

mento famuli tui N. qui lubrica terreni corporis fragilitate nudatus est: quæsimus, da ueniam confitenti, parce supplici, ut qui suis meritis accusatur, tua miseratione saluetur. Per Dominum nostrum &c.

Domine sancte Pater omnipotens æterne Deus, qui per Iesum Christum filium tuum, dominum nostrum, uulnera nostra curare dignatus es, supplices rogamus, & petimus ut precibus nostris auré tuæ pietatis inclinare digneris: qui etiá remittis omnia crimina, & peccata uniuersa condonas, da quæsimus huic famulo tuo Domine pro suppliciis ueniam, pro mærore lætitiam, pro morte uitam: ut de tua misericordia confidens peruenire mereatur ad uitam æternam. Per eundem Dominum nostrum &c.

Omnipotens & misericors Deus, qui peccatorum indulgentiam in confessione celeri posuisti, succurrere lapsis, miserere confessis, ut quos delictorum catena constringit, magnitudo tuæ pietatis absoluat. Per eundem Dominum nostrum &c.

Precor Domine clementiæ, & misericordiæ tuæ maiestatem, ut famulo tuo N. peccata & facinora sua confitenti, debita relaxare, et ueniam præstare digneris, & præteritorum criminum culpas indulgere. qui humeris tuis ouem perditam reduxisti, qui publicani precibus, & confessione placatus es: tu etiam Domine huic famulo tuo placatus esse digneris: tu huius precibus benignus aspira, ut in confessione placabilis permaneat. Fletus eius, & petitio perpetuam clementiam tuam celeriter exoret.

sanctisque

sanctisque altaribus restituas, spei rursum æternæ, ac cælesti gloriæ mancipatum. Qui uiuis, & regnas &c.

Deus omnipotens sit adiutor, & protector tuus, & præstet indulgentiam de peccatis tuis præteritis, præsentibus, & futuris. Amen. Peractis orationibus, imposita manu pænitens absoluebatur, ea scilicet uerborum forma, quæ infra seqenti capite statim adscribetur. Neminem autem absque manus impositione absolui solitum esse, synodus quædam sub Carolo Magno celebrata, his uerbis testatur. sine manus, inquiens, impositione nemo absoluitur ligatus, & ideo Dominus & magister noster discipulis suis, ac successoribus eorum ligandi, ac soluendi dedit potestatem, ut peccatores ligandi habeat potestatem, & pænitentiam condigne agentes absoluendi, ut peccata cum diuina inuocatione dimitti queant: nec mirum hoc. quod si homines suis seruis dant potestatem de subditis ligandi, atque soluendi, & nocendi, & adiuuandi apud se: quanto magis Dominus omnium hominum hanc potestatem potestatum præpositis sanctæ Ecclesiæ dedit, dicens, accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.

Ansegisus abbas lib. 5. statutorum Caroli magni c. 51.

Ioan. 20.

De forma, & materia, & quod confeſsio ſacramentum eſt. Cap. XIIII.

P AENITENTIAE *ſacramentum a Chriſto inſtitutum eſſe ſuperius enarrauimus: nam non ſolum Petro, & in Petro Eccleſiæ omni quæ ſuper ipſum ædificata eſt, claues regni cælorum, & ſoluendi, ligandique is tradidit poteſtatem: uerum etiam ad apoſtolos omnes eruditis, & clariſſimis uerbis loquens, dixit, Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. his autem uerbis tam formam, quam etiam materiam ſacramenti confeſſionis ſignificanter expreſſit. forma eſt: Ego abſoluo in nomine patris, et filij, et Spiritus ſancti. hæc autem forma eligitur ex illis uerbis, quæcunque ſolueritis, erunt ſoluta; ſicut forma baptiſmi, qua dicitur, ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti, ducitur ex illis: Baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus ſancti. Materia autem duplex eſt, propiqua, & remota: ſicut in ſtatuis conflandis, propinqua materia eſt metallum, aqua uero remota. remota materia ſunt pænitentis peccata. quatenus tamen deteſtanda, & reijcienda ſunt, non quatenus amplectenda. at quamuis ea pænitens deteſtetur, materiam tamen præbent confeſſioni faciendæ. nam*

Matth. 16
Ioan. 21.
Ioan. 20
Matth. 18
Matth. 28

& mali corruptique in corpore humores pharma cis adhibendis materiam præbent, ut expellantur tamen e corpore, non ut permaneant. Proxima autem materia sunt actus ipsius pænitentis, cum de præteritis sceleribus contritus, firmo etiam proposito non solum a peccatis omnibus abstinendi, uerum etiam de illis satisfaciendi, ad confessionem accedit. Actio ergo pænitẽtis materiæ loco hic est, quemadmodum in matrimonij quoque accidit sacramento. In alijs uero quinque sacramentis, substantiæ quædam exteriores sunt, quibus patitur, non autem agit, nisi per accidens, is qui in illis sanctificatur. & hæ substantiæ materiæ locum obtinent. nam in baptismo est aqua, in confirmatione chrisma, in eucharistia panis & uinum, in extrema unctione, & ordine olei unguentum: uec mirum, cum in imedicinis, quæ corporibus sanandis adhibentur, idem eueniat: interdum enim ut curetur,, ægrotus patitur, interdum uero agit. patitur, dum ei ulcus rumpitur, & præciditur, dum perforatur abscessus, aut membrum secatur: agit, dum corporis exercitatione sanatur. cum igitur materiam, & formam habeat pænitentia, & inuisibilem gratiam, quæ est peccatorum remissio, in se contineat, per uisibile signum, quod actus ipsius pænitentis, passione per accidens admixti, & sacerdotalis manus impositio sunt: dilucide apparet, quod pænitentia sacramentum sit. An non sacramentum dicemus illud, quod tanta obseruatione, & accuratione a saluatore no-

ſtro Chriſto eſt inſtitutum? Pacem primum annunciat, idque non ſemel, ſed iterum, atque iterum facit, ut inde ſciremus quod pax quæ per unam tantum remiſſionem peccatorum in animis fidelium naſcitur, primo per baptiſmum, deinde per confeſſionem acquiratur. non eſt pax impijs, dicit Dominus. ac hoc nomine tam is qui non credit, quam etiam is qui credit, ſed de peccatis conteri, & pænitentiam agere recuſat, intelligitur. Hæc eum dixiſſet, inſufflauit. Magnum profecto myſterium: non enim inſufflauit, ut uitã inde apoſtolis elargiretur, quemadmodum inſuflauit in Adam, cum inſpirauit in eum ſpiraculum uitæ, & factus eſt, ut inquit apoſtolus, in animam uiuentem: ſed inſufflauit in eos Spiritum ſanctum. propterea continuo poſt inſufflationem adiunxit, Accipite Spiritum ſanctum. quid adlatrabunt hic græci, qui Spiritum ſanctum a filio non procedere tam obſtinato animo aſſeuerant? ſi inſpiratur a filio, neceſſe eſt ut a filio quoque procedat: propterea Dauid propheta, os Domini, & uerbum Domini filium uocat, ipſum uero Spiritum ſanctum. Spiritum oris eius appellat, cum ait: Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis uirtus eorum. An non igitur ſacramentum, ubi Spiritus ſanctus tam clare dimittendo peccata operatur? ubi peccatum tam dilucide conſtat dimitti? ubi quis Deo, & Eccleſiæ reconciliatur? ubi in cælo maius gaudium fit, quam ſupra nonagintanouem iuſtis, qui non indigent pænitentia? Si matrimo-

Ioan. 20 · Iſa. 48 · Gen. 2 · 1. Cor. 15 · Pſal. 118 · Pſal. 106 · Pſal. 32 · Luc. 15 · Eph. 5

nium, magnum uocat apostolus sacramentum, propterea quod nobis referat Christi, & Ecclesiæ coniunctionem, cur non eadem ratione pænitentia nobis sit sacramentum, cum per eam significanter in Ecclesia explicetur, nouam Dei & animæ, a qua se ille propter peccatum subtraxerat, coniunctionem?
1. Cor. 6 quippe cum is, qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo? Accedit ergo præclarum, & diuinum Ecclesiæ uerbum, cum dicitur, Ego te absoluo, ad elementum, hoc est ad actus pænitentis, & fit sacramentum: Aqua in baptismo sicut nihil prodest, & sordes tantum corporis mundare, non etiam animæ potest, nisi accedat diuinum illud uerbum, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: ita & hic actus ipsius, sordes, ieiunia, & gemitus pænitentis, quid essent nisi squalores, & corporis cruciatus uerius, & tormenta, nisi, ubi facultas suppetit, accederet præclarum illud uerbum Ecclesiæ: Ego te absoluo in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti. Verbum ergo Christi, diuina utique potestas, quam, ut pretiosissimum pharma-
Lucæ 7 cum ad curandos animarum morbos, ipse reliquit Ecclesiæ, necessarium est: sed tantum dic uerbo, inquit centurio, & sanabitur puer meus. Ver-
Ioan. 1 bum Dei filius Dei est, qui nouissimis temporibus propter nos homines, & propter nostram salutem descendens e cælo, incarnatus est de Spiritu sancto, natus ex Maria uirgine: propterea sicut omnia per ipsum uerbum facta sunt, & sine ipso factum

eſt nihil eorum quæ in mundo facta ſunt, ita etiam nihil eſt in Eccleſia, credentium ſaluti neceſſarium, quod per ipſius uerbi uerbum non fiat. hoc autem ea ratione inſtitutum eſt, ut in omnibus rebus ſiue corporeis, ſiue incorporeis, & ſpiritualibus, agnoſcamus Chriſtum Dei uerbum, & Dei uirtutem: 1. Cor. 12 *qui omnia in omnibus operatur, & ut eum in omnibus ueneremur, amplectamur, & adoremus, qui peccata noſtra pertulit in corpore ſuo, & cuius liuore ſanati ſumus. Sacramenta ergo non auferunt neque offuſcant Chriſti gratiam, ut falſo cauillantur hæretici, immo conferunt, & ueluti tubi quidam diuini, e cælo eam ad nos in Eccleſiam ducunt. qui igitur ſacramenta ab Eccleſia tollunt, ipſi gratiam auferunt, propterea quod illius diruunt inſtrumenta. non eſt ergo cur tantopere ſe ſolos gratiæ defenſores, & præcones eſſe iactitent, cum ipſi gratiam, ipſi Spiritum ſanctum, ipſi remiſſionem peccatorum ab Eccleſia deturbent, atque eliminent. ſed quid inquam eliminant? immo Eccleſiam omnem diruunt, cum Petrum Eccleſiæ petram, cui totum poſt fundamentum Chriſtum ædificium nititur, e fundamento ſubducant, cum ſeptem Eccleſiæ colu-* Matth. 16 *mnas, hoceſt ſeptem Eccleſiæ ſacramenta, quibus diuina ſapientia, Dei ſcilicet uerbum, domum ſibi,* Prou. 9 *ut ait Salomon, extruxit, prorſus conuellant, atque euertant: & quamuis Eccleſiæ fundamentum Chriſtum retinere ſe iactitent, ſine fundamento tamen ſunt: quia ſicut Eccleſia non eſt niſi ſupra*

fundamentum, ita etiam fundamentum non est extra Ecclesiam.

De abusu, Cap. XV.

NIHIL *est in Ecclesia tam sanctum, & tam diuine institutum, quod eo mali & iniqui homines interdum non abutantur: Christi satisfactione, quam is pro abolendis totius humani generis peccatis, cum tanta sanguinis effusione egit in cruce, reperiri ne aliquid sanctius, & diuinius potest? non profecto. Et tamen homines, qui sensus, non spiritus ductum sequuntur, in occasionem carnis, & desidiæ illam, ut infra dicemus, accipiunt: & ita quod ad uitam institutum remedium est, fit uenenum ad mortem. hoc autẽ* Moysi *etiam*

Rom.7 *legi euenisse, apostolus ad Romanos commemorat, cum ait. Inuentum est mihi, mandatum quod erat ad uitam, hoc esse ad mortem: nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me, & per illud occidit. Idem prorsus euenire in eucharistiæ sacramento omnibus constat: quia quamuis pro alimento, et salute animarum, ueluti glutinum quoddam, quod nos una cum Christo, quem in eo uere, ac re ipsa sumimus, passionis illius interea memores, con*

1.Cor.11 *iunctos et unitos retineat, sit institutum, nihilominus is, qui indigne ad illud accedit, iudicium sibi manducat, & bibit. hoc autem non contingit ex ipsius remedij defectu, uerum ex abutentis culpa.*

idem

idem quoque multis modis in pœnitentiæ ſacramento euenire poſſe, neminem dubitare exiſtimo. Diuus Ambroſius reprehendit eos, qui nullam aliam pœnitentiam agunt, niſi quod ſe a ſacramentis tantum abſtinent: eoſque miſeros interea appellat, qui cum deberent eam agere, ut communionem acciperent, nolunt tamen, ut non communicent. Alibi inuehitur in eos qui cum a ſacerdotibus corripiuntur, peccatum ſuum aggrauant, dum illud negare cupiunt, aut defendere; aſſerens quod eorum lapſus ibi fit maior, ubi ſperatur correctio. Gregorius malos ſacerdotes, qui iniuſte ligant, abſoluuntque homines, taxat; cum non cauſarum merita, ſed uoluntatis dumtaxat ſuæ motus ſequũtur. diuus Auguſtinus Auxilium epiſcopum reprehendit, quod una anathematis ſententia omnes unius domus animas, etiam quæ nõ peccauerint, indiſtincte percuſſerit. ait enim. Nos quoque docere digneris, quo modo recte anathematizetur pro patris peccato filius, aut pro mariti uxor, aut pro domini ſeruus, aut quiſquam etiã in domo nondum natus, ſi eodẽ tempore quo uniuerſa domus eſt anathemate obligata, naſcatur, nec ei poſſit per lauacrũ regenerationis in mortis periculo ſubueniri. neque enim hæc corporalis eſt pœna, qua legimus quoſdam contemptores Dei cum ſuis omnibus, qui eiuſdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos. tunc quidem ad terrorem uiuentium mortalia corpora perimebantur, quandoque utique moritura. ſpiritalis

De pæn. diſt. 1. c. ſunt qui.

Amb. in Apologia Dauid cap. 2

Greg. hom. 26. ſuper ea uerba, quorũ remiſerit. peccata.

Aug. Auxilio epiſt. 75

autem pœna, qua fit, quod scriptum est, quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cælo, animas obli-
Eze. 18 gat: de quibus dictum est: Anima patris mea est, & anima filii mea est: anima quæ peccauerit, ipsa morietur.

De satisfactione, Cap. XVI.

SATISFACTIO tertia pænitentiæ pars est, & post absolutionem plerumque hodie sequitur, licet olim ipsam præcederet, non tamen ante confessionem: confitebatur enim quis scelera sua, præfigebatur deinde illi pænitentia; qua peracta, absolutio postremo impendebatur. fit autem satisfactio per eleemosynas, ieiunia, preces, corporis castigationes, & alia Christianæ disciplinæ opera. necessaria autem est, non pro reatu criminum, & æterna pœna, quæ illis debetur, abolendis: hæc enim contritione cum sacramento ipso confessionis, uel eius uoto, ubi sacramentum haberi non potest, penitus tolluntur, sed pro temporali pœna, quæ, deleto peccato, remanet. Catholica enim sententia, peccata, quæ ante fidem, ab ijs, quæ post fidem perpetrata sunt, manifesto distinguit: illa enim quæ baptismum antecessere, penitus tolli, & quo ad reatum, & quo ad omnem pœnam, per baptismum asseuerat: at non ita facit in ijs, quæ post baptismum peracta sunt, quippe cum temporariam quandam, ita ex æterna commutatam, sanctificato ad purgandum superesse pœnam in illis prodat.

Thom. 5.p.in add. q.6. arti. 1.& q. 10.artic. 1.& 2
De pæn. di. 1. c. uoluissent. §. 2. & 3. & c. quis aliquando §. 2.
Thomas 3.p. q. 86. art. 4

hoc

hoc autem iusta ratione a diuina iustitia introductum recte ab Ecclesia, quæ est columna, & firmamentum ueritatis, defenditur. consentaneum siquidem est, ut peccata, quæ ante ueritatis cognitionem, ante depulsas e mente hominum tenebras, ante susceptam Christi fidem, ante datas de non peccando promissiones, & ante adoptionem filiorum Dei peracta sunt, ampliorem & uberiorem consequantur remissionem, quam ea, quæ post hæc omnia secuta sunt. Peccantes enim quis, naturali ratione, cuius Deus ipse auctor fuit, in cordibus hominum eam describendo, ante fidem fractam, & uiolatum iusiurandum, maiori, & ampliori cum misericordia recipit, quam qui post hæc omnia pollicita peccauerunt: quia is qui ignoranter peccat, paucis, ille uero qui scienter, multis uapulat plagis. Ratio altera horum est, quia in baptismo ueluti in quo regeneremur, maiori coniunctione Christo quam in pænitentia incorporamur, & ita maiorem etiam ab eo gratiam reportamus. Si cum hac Ecclesiæ catholicæ distinctione, latum sacrarum scripturarum campum ingrediaris, nihil tibi in ambulaudo, quod offendat, occurret, nullibi pedem impinges, nusquam cades impactus. si Matthæum publicanum, si Mariam peccatricem, si Paulum, si latronem & alios quamplurimos absque aliqua satisfactione a Christo susceptos legis, si audis idem fecisse Ioannem Baptistam, & Petrum erga eos, qui ab illis suscepere baptismum, si audis Christum nihil aliud dixisse

1. Tim. 3
Rom. 2
Luc. 12
Thom. 3. p. in add. q. 2. art. 6 ad 3. & q. 18 artic. 2
Luc. 5
Act. 9
Luc. 23
Marc. 1
Act. 2. & 4.

xisse, nisi, uade, & noli amplius peccare: hoc pro
Ioan. 8. *pterea euenit, quia ante fidem, & baptismum prolapsi, suscepti ad fidem postea sunt. Da mihi alios post fidem, & baptismum peccantes, & ego tibi ex Ecclesiæ sententia aliud dicam: Da Petrum apostolorum principem postea, Christum negando, delinquentem, nonne audis quod egressus foras fleuit amare? immo tantum fleuit, quod semper usque ad mortem sub galli cantum, quo tempore se Christum*
Luc. 22 *negasse recolebat, eum ad lugendum, & orandum surgere solitum fuisse, memoriæ a Clemente marty-*
Clemens in libro recognitionum. *re eius discipulo proditum sit. Da prophetam Dauid post tanta a Deo beneficia suscepta peccantem: sentis quia quamuis audierit a Nathan dimissum fuisse*
2. Reg. 12 *sibi peccatum, acriter tamen se ipsum excruciat, cinerem tanquam panem manducando, & lacrymis*
Psal. 101 *stratum suum rigando. & ut amplius abluatur, Dominum rogat, dicens: Secundum multitudi-*
Psal. 50 *nem miserationum tuarum dele iniquitatem meam: Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. Super quæ uerba non satis habet,*
Chrysost. homil. 2. in psal. 50. *inquit Chrysostomus, curatum esse uulnus; etiam cicatricem sanari, pristinum etiam decorem restitui petit. Quid autem erant in eo cicatrices, nisi signa*
Thomas 3. p. q. 86. artic. 5 *quædam sanati uulneris, & reliquiæ, seu dispositiones quædam ad peccandum, post dimissum peccatum in anima remanentes? quas alibi non bene per pæni-*

tentiam

tentiam curatas, propterea que rursum putrefactas dolet, cum ait: Putruerunt, et corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Neque hoc prophetæ satis fuit. concubinam etiam matrimonio sibi iungit, ut ablatum illi ex illicito, per licitum concubitum honorem reddat. Facit hæc omnia sponte per se propheta: Deo tamen illa nō satis sunt: propterea nolens etiam uerberatur: filium ex adulterio natum, ingenti cum dolore statim amittit, & uxores suas, in pœnam, quod alienas ipse inuaserat, ab alijs corrumpendas audit: in quam sententiam scriptum est ab Eucherio Lugdunensi episcopo. Si peccatum Dauid tam detestabile Dominus transtulit, quid est quod omnia, quæ de eodem peccato per prophetam ei a Domino dicta sunt, postmodum tolerauit? sed proculdubio Dominus delet illud, sed sine ultione non deserit. aut enim ipse hoc homo in se pœnitens punit, aut hoc Deus cum homine uindicans percutit. nequaquam igitur peccato parcit, quod nullatenus sine uindicta dimittit. sic enim Dauid audire post conuersionem meruit. Dominus transtulit peccatum tuum: & tamen multis post cruciatibus afflictus, ac fugiens, reatum, quem perpetrauerat, exoluit. confirmat hoc ipsum diuus Gregorius, ducentis plus minus annis Eucherio posterior. Item Saluianus Massiliensis episcopus libro secundo de uero iudicio & prouidentia Dei scribens de eadem re ita ait. Agnoscit scilicet reus culpam, humiliatur, compungitur, confitetur, luget, pœnitet, gemmas regias

Psal. 37

2. Reg. 12

Eucherius in lib 2. reg. c. 8

2. Reg. 12

Greg. li. 9. moralium c. 27

regias obdicat, crepantia auro textili indumenta deponit: purpura exuitur, diademate exoneratur: cultu, & corde mutatur, solitudine carceratur. et tamen Rex tanti nominis, sanctitate maior quam potestate, prærogatiuis meritorum antecedentium supereminens, cum tanto habitu supplicet, non euadit. Et hic tantus, tam grandis fructus pænitentiæ est, quod æternis quidem piaculis non addicitur, sed in præsenti tamen ueniam non meretur. Denique quid pænitenti propheta ait? quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter uerbum hoc filius, qui ex te natus est. morietur, &c. Peccatum diffi-
Num.20 *dentiæ Moysi, & Aaron remissum utique fuit, & tamen temporaria in illos mansit pœna: ex hac enim causa, ipsomet Deo teste, promissionis terram ingredi non potuerunt. idem euenit Mariæ sorori Moysi, idem reliquo populo Israel. Paulus incestuosum Corinthium non recipit, nisi post tristitiam, & publicam obiurgationem: ait enim: Sufficit illi qui eius-*
2.Cor.2 *modi est, obiurgatio hæc quæ fit a pluribus. deinde subdit: Ita ut e contrario magis donetis, & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. propter quod obsecro uos ut confirmetis in illum caritatem. & alio in loco: Qui fura-*
Eph.4 *batur, inquit, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatē patienti. Audis quam satisfactionem furibus imponat apostolus: non est satis, inquit, furtum relinquere: opus est ut furto*
contraria

contraria quis operetur, hoc est, ut ubi ab alijs ipse prius illicite res auferebat, eas nunc ipse labore manuum suarum licite partas, pauperibus elargiatur. Non ignorabat hoc ipsum Zacheus, qui satis se fecisse in ablatis per fraudem rebus non arbitrabatur, nisi in quadruplum illas dominis restitueret, & ultra hæc multa etiam de substantiis suis pauperibus donaret. Ecce, inquit, dimidium bonorum meorum Domine de pauperibus, & si aliquem defraudaui, reddo quadruplum. approbat hanc satisfactionem dominus Iesus: propterea subdit: Hodie salus facta est huic domui. Mox huius salutis rationem explicans, subiungit: eo quod & ipse filius Abrahæ sit. filius scilicet non per carnem, sed per fidem, operibus, & caritate fœcundam: quia sicut Abraham credidit, & obtulit etiam filium suum super altare, ita Zacheus fidem, quæ est in Christum, amplexus, Deo multa de substantijs suis in pauperibus est elargitus. hi autem ueri pænitentiæ fructus sunt, ad quos faciendos Ioannes Iudæos exhortans, aiebat: Facite fructus dignos pænitentiæ. dignos fructus pænitentiæ facimus, inquit Chrysostomus, (hoc enim nomine circumfertur liber) cum commissis peccatis aduersa facimus. aliena rapuisti, incipe donare propria: longo tempore fornicatus es, a legitimo quoque coniugij usu suspendere, ac perpetuam continentiam paucorum dierum castitate sæpius meditare. iniuria, uel opere quenquam uel sermone affecisti, refer benedictionis uerba: côuicijs te percutientem, nunc

Luc. 19

Iac. 2

Matth. 3

Chrysost. homil. 10. operis imperfecti in Matth.

nunc officijs, nunc beneficijs placare contende: neque enim uulnerato sufficit ad salutem, spicula de corpore euellere, sed etiam remedia uulneribus oportet adhibere. Delicijs antea & temulentia diffluebas, ieiunio, & aquæ potu utrunque compensa, ut famem superes imminentem: uidisti impudicis alienum decorem oculis, feminam omnino iam non uideas, maiore tactus cautione post uulnera. Ioan-
Apoc. 2 nes euangelista Ephesiorum populum post acceptam fidem prolapsum reprehendens, ait: Habeo aduersum te pauca, quod caritatem tuam primam reliquisti: memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, ueniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. audis quod ad pœnitentiam illum exhortatur, &, ne pœnitentiæ nomine nudam tantum cordis conuersionem interpretareris, caritatis opera etiam indicit. Vis scire quod Deus hominem, cuius miseretur, temporaliter ad correptionẽ, & emundationẽ castigat? audi quid Deus per psal-
Psal. 88 mographum suũ testetur. Visitabo, ait, in uirga iniquitates eorũ, & in uerberibus peccata eorũ. misericordiam autẽ meam non dispergã ab eis. subscribit
Prou. 3 huic sententiæ Salomon illius filius, dum ait: Disciplinam Domini fili mi ne abijcias, nec deficias cũ ab eo corriperis: quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio cõplacet sibi. Item Paulus aposto-
Heb. 11 lus: Fili mi noli negligere disciplinã Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim diligit Dominus,

minus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Vocat filium, ut intelligas post fidem, & adoptionem in filium peccasse, & non flagellari nisi ad salutem: recipi deinde illum prodit, ut scias per pœnitentiam, alteram post baptismum salutis tabulam, hoc fieri: postremo castigationis meminit, ut cognoscas illum nõ recipi absque aliquibus flagellis. hoc autem Deus facit, ne ingens eius misericordia Psal. 84 *omnem prorsus excludat iustitiam, sed potius, ut iustitia & pax in dimittendis peccatis osculentur se ipsas. Castigat enim nos Deus, postquam ex ingenti misericordia, & infinitis Christi meritis peccata dimisit, & æternam peccatis grauioribus debitam, condonauit pœnam, ut purificati, & emundati cælestem illam beatitudinem, in quam nihil coinquinatum intrat, ingrediamur; ueluti conformes facti ima* Apoc. 21 *gini filij sui, qui pro nobis passus est, nobis relinquens* Rom. 8 *exemplum, ut sequamur uestigia eius. quoniam per* 1. Petr. 2 *multas tribulationes oportet nos introire in regnum* Act. 14 *Dei. nam non conregnabimus, ut ait apostolus, nisi* 1. Tim. 2 *etiam compatiamur. propterea per Zachariam pro phetam de eo dicitur: Ipse enim quasi ignis con-* zach. 3 *flans, & quasi herba fullonum, sedebit conflans, & emundans argentum: & purgabit filios Leui, et colabit eos quasi aurum, & quasi argentum. deinde quis fructus ex hac purgatione sequatur, adiungens ait: Et erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia, & placebit Domino sacrificium Iuda, et Hierusalem. placet profecto Deo sacrificium quod a mun*

datis,

datis, & purificatis fidelibus offertur, ab ijs scili
cet, qui igne tribulationis, & pœnitentiæ excoquun
tur, & a reliquijs peccatorum omnium expurgan
tur, ut in cælesti beatitudine una cum Christo, a quo
redempti per sanguinem ipsius sunt, gaudere in æter
num ualeant: quando opus est, ut tunsionibus, pres
suris expoliti lapides, ex quibus cælestis illa Hieru
salem ædificatur, suis coaptentur locis per manũ arti
1.Cor.3 ficis. Paulus apostolus ligna, fenũ, stipulam, quæ su
pra Christum Ecclesiæ fundamentum a fidelibus con
structa sunt, ob quã aliam causam ab igne prodit exu
ri, nisi ut is qui ea contra fundamenti rationẽ, ex mi
nimis peccatis, quæ ligni, feni, & stipulæ nomine in
telliguntur, extruxit, per huius, uel alterius sæculi
temporarios cruciatus emundetur, & emundatus sa
lutem consequatur æternã? propterea dicit: si cuius
opus arserit, detrimentũ patietur, ipse autẽ saluus
erit, sic tamen quasi per ignem: quemadmodum sic
audis Christum Iesum Ecclesiæ fundamentum esse,
& extra eum aliquid ædificari non posse, quod ad
salutem æternam promerendam condignum sit: ita
etiam audi quod tibi satis nõ est hoc fidei fundamen
tum iecisse, nisi supra illud ædifices, & tale sit ædifi
cium, quod iacto congruat fundamento. cuiusmodi
sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, hoc est
Christianæ iustitiæ, & ueræ caritatis opera: hoc
enim ædificiũ nõ amburetur, immo uti fundamento
conueniens manebit, & mercedem ille qui extruxit
accipiet. At si quid fundamento parum conueniens
superædificatum

superædificatum sit, cuiusmodi peccata leuia sunt, a fundamenti tamen gratia non recedentia, necesse est, ut hoc opus incongruum, in eo qui extruxit destruatur, & amburatur per ignem, & temporarios cruciatus, ad hoc ut ille qui ædificauit, saluetur. quid hic autem nobis significare uoluit Paulus, nisi quod fides sine operibus mortua est? quoniam fundamentum, quod est fides in Christum, ædificium operum congruũ sibi, & conueniens postulat. Item quod homo, qui præter fundamenti rationem aliquid ædificauit, per temporariam pœnam, antequam æternã consequatur salutem, expurgandus est: et quod sic se ipsum per pænitentias & satisfactiones auersus interea a peccatis, non emundauerit, ab ipso per tribulationes & flagella emundabitur Deo. propterea in eundem sensum alibi dicit: si nosmetipsos iudicaremus,, non utique iudicaremur: cum iustica mur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Quod ibi dixit, Detrimẽtum patietur, & saluus erit, sic tamen quasi per ignem: hic dicit: Iudicatur, & corripitur, ut non cum hoc mundo damnetur. Hunc locum exponens diuus Bernardus ait: Bonum iudicium, quod me illi districto, diuinoque iudicio subducit, & abscondit: prorsus horreo incidere in manus Dei uiuentis: uolo uultui iræ iudicatus præsentari, nõ iudicandus: spiritualis homo omnia dijudicat, & ipse a nemine iudicatur. iudicabo proinde mala mea, iudicabo & bona: mala melioribus curabo corrigere actibus, dilue

Iac. 2

1. Cor. 11

Bernard. ser. 55. super cantica.

1. Cor. 2

re lacrymis, punire ieiuniјs, ceterisque sanctæ labo ribus disciplinæ: in bonis de me humiliter sentiam,
Luc. 17 & iuxta præceptum Domini, seruum me inutilem reputabo, qui quod facere debui tantum feci: dabo operam nec lolia pro granis, nec paleas cum granis
Soph. 1 offerre: scrutabor ego uias meas, & studia mea:
Nahum 1 quo is qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, nihil inscrutatū in me siue indiscussum inueniat: neque enim iudicaturus est bis in id ipsum. et Chrysostomus
Chrysost. de eadē exponens uerba, Vides, ait, quo modo hic in-
Lazaro con. 3 flicta pœna liberat a pœna quæ illic est. et in sequenti homilia: Ut neque, inquit, puniamur, neque pœnas demus, in suam quisque conscientiam ingrediatur, uitamque explicet; cunctisque commissis diligenter excussis, condemnet animam, quæ hæc patrauit, puniatque cogitationem, affligat, crucietque suam ipsius mentem: suppliciumque a se ipso exigat pro peccatis per condemnationem, per diligenter actam pænitentiam, per lacrymas, per confessionē, per ieiunium, per eleemosynam, per continentiam, & caritatem, ut possimus omnes omni modo hic depositis peccatis, multa cum fiducia illuc proficisci.
Ambr. libr. 2 diuus Ambrosius de hac per pænitentiā satisfactio-
de pæn. c. 20 ne scribens, ait: An quisquam illam pænitentiā putat, ubi acquirendæ ambitio dignitatis, ubi ipsius copulæ coniugalis usus? renunciandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendum quam natura postulat: interpellandus est gemitibus, interrumpendus est suspiriјs, sequestrandus orationibus, uiuendum ita,

ita, ut uitali huic moriamur usui: se ipsum sibi homo abneget, & totus mutetur. sicut quendam adolescentem fabulæ ferunt, post amores meretricios peregre profectum, & abolito amore regressum, postea ueteri occurrisse dilectæ: quæ ubi non interpellatam mirata putauerit non recognitam, rursus occurrens dixerit: Ego sum: responderit ille: Sed ego non sum ego. unde bene Dominus ait: Qui uult post me uenire, abneget semet ipsum, & tollat crucem suam, et sequatur me. & Augustinus, Non sufficit mores, inquit, in melius commutare, & a factis malis recedere, nisi etiam de his quæ facta sunt satisfiat Domino per pænitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. & his longe uetustior Cyprianus: Is ueram, inquit, pænitentiam agit, qui Dei & sacerdotis præceptis obediens, obsequijs suis, & operibus iustis Dominum promeretur. et Cabilonensis synodus, in qua Carolus Magnus interfuit, ait: Qui uero peccata sua sacerdotibus, in quorum sunt parochijs, confessi sunt, & ab his agendæ pænitentiæ consilium acceperunt, si orationibus insistendo, eleemosynas largiendo, mores componendo, uitam emendando, apostolorum limina, uel quorumlibet sanctorum inuisere desiderant, horum est deuotio modis omnibus collaudanda. Extat liber Timothei nomine inscriptus, cuius Saluianus episcopus Massiliensis ad Salonium episcopũ scribens, meminit: in hoc sero pænitens, & qui ad mortem usque pæniten-

Aug. de pæn. medicina, quę est homil. 50

Cypr. ad clerum de modo agendi pænit.

Cabilonensis syn. c. 45

tiam differt, reprehenditur, propter a quod satisfacere non ualeat. unde dicitur: Quando enim lugebit, qui dies lugendi perdidit? quando satisfaciet, qui tempus satisfactionis amisit? ad ieiunia forsitan longa cófugiet? est quidem hoc aliquid: sed eleemosynis misceatur, secundum illud; Bonum est ieiunium cum elemosyna. sed quo modo et exhomologesis diuturna opitulabitur iam in extremis sito? Si nulla, dimisso per confessionem peccato, temporaria pœna sanctificatum manet, & castigationem omnem abdicamus ab eo, ut quid tam acriter apostolus Paulus Co
1.Cor.4 rinthijs fidelibus post baptismum prolapsis comminatur, dum ait: Quid uultis in uirga ueniam ad uos, an in caritate, & spiritu mansuetudinis? et rursum:
2.Cor.9 Rogo autem uos ne præsens audeá per eam confidentiá, qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. &
2.Cor.13 alio in loco. Prædixi enim, et prædico ne præsens uobis, & nunc absens, ijs qui ante peccauerunt, & ceteris omnibus, quoniam si uenero iterum non parcam. Pepercerat prolapsis Paulus, & reuertentibus misericordiæ gremium non occluserat: hortatur modo ad pænitentiam & satisfactionem, & pœnam contra inobedientes minatur. propterea quibusdam interiectis subdit: Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem. Sed quænam potestas hæc est, quæ in ædificationem sit, & non in destructionem? Si enim
castigas

castigas, & excómunicas apostole, utique destruis, non ædificas. Sed audiamus eum alibi exponentem se ipsum: Tradidi, inquit, huiusmodi hominem Sathanæ in interitum carnis, ut Spiritus saluus sit in die Domini. carnem destruit, ut spiritum ipsum saluet. non est igitur hæc destructio, uerum ædificatio. rursus alibi ait. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pænitentiam. disce igitur quod ad correctionem, & ædificationem castigat apostolus, non ad uindictam, & destructionem: & si ligat, ligat ut reuertentes soluat, & pænitentes recipiat. quod si ipsi reuerti, et satisfacere uoluerint, quidnam aliud aget, quam quod alio in loco dicit, Timeo ne cum iterũ uenero, humiliet me Deus apud uos, & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pænitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserunt. Si ex peccato originali per baptismum dimisso temporaria pœna remanet sanctificato, huiusmodi est dolor, metus, labor, fames, ipsa denique mors, de qua dicebat apostolus: Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt: & si ex eodem peccato reliquiæ quædam superant baptizatis, ad exercitium, probationem, & meritum a Deo relictæ, qualis est fomes ille, quem uidemus in membris nostris uti aliam legem repugnantem legi mentis nostræ, & captiuantem nos in legem peccati, quæ est

1.Cor.5 — 2.Cor.7 — 2.Cor.12 — Rom.5 — Rom.7

in membris nostris: cur mirum uideatur alicui, ut idem asseratur ab Ecclesia euenire peccatis per confessionem deletis? præsertim cũ minus abstergat confessio, quam baptismus. si dimissa culpa, ait Augustinus aduersum Faustum, nullus reliquus esset ad pœnam reatus, utique nec Adam, postquam (auctore Salomone) eduxit eum Deus a delicto suo, mortuus esset, nec tot ærumnis huius sæculi, & calamitatibus obnoxius fuisset. At uerum est, quod Eucherius Lugdunensis episcopus, & post eum diuus Gregorius asseuerat, exemplum hoc originalis peccati in probationem eorum quæ dicimus, producens in medium: quod absoluimur quidem a Deo, et a reatu culpæ, & æterna pœna diluimur, et liberamur: uerum temporaria pœna remanet absolutis: quia delicta nostra siue per nos, siue per se ipsum Deus resecat, cum relaxat: ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in eis in perpetuum non uult uindicare. Bonus pater, qui immensæ misericordiæ, qua suos semper prosequitur, temporariam quandam iustitiæ seueritatem admiscet, & ad tempus irascitur, ne contra illos irascatur postea in æternum: recipit quidem semper peccantes ex multitudine, & immenso thesauro miserationum suarum, & in Christo uniuersa peccata illis condonat: uerum peccatis, et sceleribus ex remissione ansam præbere illis non uult, nec segnes, & desidiosos efficere: hoc enim Christi militibus haudquaquam conuenit, sed potius sollicitos, & ad

Augu. contra Faustum Manicheum lib. 22.c.67
Sap. 10
Eucherius li. 2.Reg.c.8
Greg. in moralibus libr.9.c. 27.

omne

omne opus bonum instructos: & quamuis ex misericordia semper parcat, miscet tamen iustitiam misericordiæ, ne dum nimium misericordiæ indulget, credatur non esse iustus, & iusti nomine amisso, non iuste miserationes exerceat. Verum hoc a diuina illa natura prorsus est alienum: iustus enim & misericors Dominus est: attamẽ erga nos exaltat iudicium misericordia, quia miserationes eius super omnia opera eius. ut pater enim semper nos recipit, & tanquam iudex corrigit ut recipiat: si castigat, non simpliciter uti iudex castigat, quia non ad uindictã, sed ad correptionem hoc facit. pater igitur esse non desinit, dum iudex est, sed bene desinit esse iudex, dum pater sit: quia etsi ad tempus uti iudex castigat, in æternum tamen miseretur ut pater. Si nulla sanctificato per confessionem homini, temporaria eluenda superest pœna, si nullæ dimissi peccati reliquiæ, & sanati uulneris cicatrices, seu uerius dispositiones quædam ad malum per peccatum cõtractæ manent, ob quam rem scriptum fuit: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum extinguit. delictũ enim semel extinctum, ut amplius extinguatur necessarium minime habet. sed uerum est quod eleemosyna peccatum extinguit, quia temporarios cruciatus tollit, & fauillas omnes extincti abluit ignis. at non solum extinguit, uerum etiam si ante fidem facta sit, hominem ut a Deo illuminetur, de congruo, ut uocant, adiuuat: quemadmodum de Cornelio centurione infideli homine legimus, quod apparens illi

Psal. 144

Iacob 2

Psal. 144

Eccl. 3

Act. 10

Angelus dixerit: Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Sed quia sine Christo, & eius fide, hæc illi nihil proderant ad salutem, propterea subdidit, ut in Ioppem ad arcessendum Petrum mitteret, et ab ipso audiret, quid ei facto opus esset. Scribens de satisfactione diuus Ambrosius hanc eandem statuens sententiam ait: Si enim mulierculæ solent, aliquas ferias suscepturæ, maculas uestium suarum aqua diluere: cur non magis nos, excepturi natalem Domini, maculas animarum nostrarum fletibus abluamus? & illæ quidem, si adeo infectæ res cellulæ sordibus extiterint, quod maculas sola aqua non purget, addunt mollitiem olei, saponis etiam acrimoniam: nos quoque, si tam graue peccatum fuerit, ut minime solis fletibus abluatur, addamus misericordiæ oleum, acrimoniamq. ieiunii. nullum enim tam graue delictum est, quod non purgetur abstinentia, eleemosynis extinguatur. ait enim sanctus propheta: Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. magna ergo est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos beneuolentiæ suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum: ut quáuis offensus Deus, quamuis criminibus prouocatus, cogatur liberare eleemosynis, quem disposuerat punire peccatis. cogitur enim a nobis quodam modo, dum cõpellitur pro actibus nostris mutare sententiam, & in uno eodemque homine nunc seueritate iudicis promoueri, nunc pa-

tris

tris pietate blandiri. pater enim nobis Deus est cum bene agimus, iudex noster est cum peccamus. Augustinus in eundem sensum: Vt cicatricũ uestigium peccantibus post dimissum peccatum manens aboleatur, ad pænitentiam, & medicamenta salubria peccatores mittit: quia medico nostro satis non est plagas nostras, & uulnera curasse, cicatrices quoque tollere, & pristinum decorem restituere solet. hoc autem uerberando hominem facit, si ipse per pænitentiam se ipsum non uerberat, & emundat: quia omnis uictima igne expurgatur, et sale salitur. De propitiato peccato, inquit sapiens, noli esse sine metu. Sine metu est is, qui nihil amplius cogitat sibi faciendum esse post dimissum peccatum, & nullam sibi superesse pœnam ad plenam absterionem recogitat, qui iram Dei, temporaliter homines post abolita scelera uerberantem, sibi ante oculos non ponit. Vis scire quod nobis semper aliquid superest ad extergendum, et abolendum? audi saluatorẽ ipsum nostrũ dicentem, Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus. Pedum uero nomine siue peccata ipsa leuia, quæ per humanam conuersationem infima nostræ animæ quoquo modo deturpant, siue reliquias quasdã post abolita peccata remanentes intelligas; non contendo: satis est quod abstersionem exposcunt, & Christi manu nobis abluuntur: at quamuis abluantur a Christo, non tamen sine candido quodam bonorum operum linteo abluuntur. bonum & candidum linteum ad extergendum elee-

Marc.9
Ecci.1
Ioan.13
Beda super Ioan.c.13

Luc. 11 *mosyna, de qua scriptum est: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt uobis: bonum linteum oratio, atque ieiunium. quia dæmones etiã alioqui per* Matth. 17 *uicaces ex anima nostra depellunt. hoc genus dæmoniorum, inquit Iesus, non eijcitur, nisi in ieiunio, et oratione, sed quare Christus abstergit, non tamen* Iac. 2 *sine linteo tergit? quia fides sine operibus mortua est, & gratia nobis non cooperantibus non opera-* 1. Cor. 15 *tur. non ego sed gratia Dei mecum, ait apostolus: bonum linteum, quod manu saluatoris nostri Christi mundatur, & ad extergendum maculas idoneum redditur. quid enim essent uniuersæ iustitiæ nostræ,* Isai. 64 *si Christi gratia non accederet, nisi, ut ait propheta, pannus menstruatæ? accedit illa, & emundat, & e panno menstruato, purificationis efficit pannum. meritum ex non merito facit, fidẽ qua mereamur elargiens. Vis scire quod hoc linteum operum Christus requirat? audi eum per apostolum Paulum clamantem:* Eph. 2. *Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis: Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus ut in illis ambulemus. Vides quod Paulus opera post fidem nequaquã excludit, sed fidem tantum operibus anteponit: quia opera ipsa quibus meremur, sequuntur fidem, non antecedunt. Dum audis fidem, & gratiam, Christum recogita: dum uero legis creatos nos esse in Christo Iesu in operibus bonis, ut in illis ambulemus, succurrat tibi linteum*

in

in manu Christi: quia sine me, ait ipse, nihil pote- Ioan. 15
stis facere: dum subditur in operibus bonis, lin-
tei tibi candor succurrat. quid autem aliud in his
uerbis uult sibi apostolus, nisi quod pannum men-
struatum, non linteum purificatum excludit? hoc
est non opera bona in Christo nata, et Christi gratia
& nomine a nobis facta, sed ea quæ fidem omnis iu- Auguft. Sixto
stitiæ, ut ait Augustinus, initium præcessere: appa presbitero e-
ruit enim nobis gratia saluatoris nostri Iesu Christi, pist. 105
non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secun
dum misericordiam suam saluos nos fecit, & erudi
uit nos, atque peccatorum fæcibus liberatos in lu- Tit. 1
cem ueritatis eduxit. non autem fecit hoc, ut libera
ti a peccatis, rursum in peccatis inuoluti iaceremus,
sed ut liberati a peccatis, serui efficeremur iustitiæ, Rom. 6
ut abnegantes impietatem, et sæcularia desideria, so
brie, iuste, & pie uiuamus in hoc sæculo. Gratia Tit. 2
enim & misericordia Dei, & saluatoris nostri Iesu
Christi non pigritiæ, & iniquitatis, sed sollicitudi
nis, et bonitatis est causa. Quod si ais, Christus pro
me subijt crucem: subijt utique ut saluaret, & cru
cem tuam sanctificaret, & idoneam ad ascendendum
in cælum redderet scalam, non ut tu sine cruce, &
pænitentijs, in delicijs uiueres, & uoluptatibus.
Qui uult uenire post me, abneget, inquit, semet ip- Luc. 9
sum, tollat crucem suam & sequatur me. dum au-
dis crucem tuam, intellige tibi quoque crucem esse
ferendam. non est ergo cur tantopere tibi in illa uer-
bis obblãdiaris, si interim ipse cum tua Christum non
sequeris

sequeris, quia non decet sub capite spinis coronato, delicatum cubare membrum. propterea Christus subdit: quod qui uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam. saluam profecto facit animã, & perdere illam recusat, qui cum Christo pati renuit, & crucifigi: qui uentri & uoluptatibus deditus, Christi crucem a se proijcit: cuiusmodi erant illi, de quibus flens dicebat apostolus: Inimicos crucis Christi, quorum Deus uenter est. Si apostolus clamat; Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: quis hic apostolo contradicit? immensus enim thesaurus æterna felicitas est, & nullis humanis meritis acquiri, & comparari potest, si ut hominum tantum merita, et non ut merita filiorũ Dei, & per Christi gratiam in hominibus facta attenderis: at si Christum in nobis operantem, atque merentem, si filiorum Dei opera, eorum qui nõ ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt, cõsideraueris, utique cum eodem apostolo dices: Omnia possum in eo, qui me confortat: & plus omnibus laboraui, non autẽ ego, sed gratia Dei mecum. et rursum: Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius. In hanc sententiam ita scribit beatus Thomas: Si

Philip.3
Rom.8
Ioan.1
Philip.4
1.Cor.15
2.Tim.4
Thomas p. secunda, q. 114 artic.3

Si consideretur, inquit, opus hominis meritorum secundum substantiam operis, & quatenus ex libero proficiscitur arbitrio, uita æterna indignum est: sin autem spectetur quatenus procedit ex gratia Spiritus sancti, dignum est non propter suam, sed propter Spiritus sancti dignitatem. Si legis apud Paulum, Abraham nõ ex operibus, sed ex fide iustificatum: legas etiam expositorem Pauli Iacobum apostolum cum ait: Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est: Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. inanem te uocat hominẽ, uanum, atque inutilem, qui fidem ab operibus seiungens, & opera a fide, semper credere, operari autem nunquam quæras: & fidem tuam operibus non consummatam, caritateque minime expletam, otiosam appellat & mortuam. Quid enim aliud sonant illa uerba: Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est, nisi quod cum fide operabatur, & fidem ex operibus explebat? Paulus igitur ueteris legis sine Christo, ut apostolica sedes recte exposuit, ac etiam gentilitatis, (quod facit in tota illa epistola ad Romanos) non fidei, & Christianæ religionis opera a iustitia & merito excludit: & nos non contra gratiam, & fidem opera defendimus, sed contra inimicos crucis Christi, illos scilicet, qui opera seiungunt a fide, & credere quidem uolunt, pati autem,

Rom. 4

Iac. 2

Arausicẽsis 2. Sy. c. 16. & 12 uide late Augu. epist. 89. ad Hilarium.

Philip. 3

autem, & operari recusant: contra illos inquã qui nihil sibi cum Christo agendum, nihil tolerandũ existimant: qui nullum meritum, nullam mercedem, nullam satisfactionem in sanctificatis a Christo ponunt hominibus: qui falso se in Christo gloriantes, cum homines deijcere, & meritum ab hominibus auferre quærant, Christum interea in nobis uiuentem deijciunt: & eius in fidelibus, fideliumque in eo merita tollunt, & Spiritus sancti uirtutem in nobis, non tamen sine nobis operantem, iugulant, & occidunt: qui nos ueluti muta, & irrationabilia animalia efficientes, et uolendi, & uoluntarie operandi facultatibus priuant, proptereaue nõ mereri etiã asseuerant. Vis ab apostolo Paulo paucis uerbis discere cuncta quæ dicimus? audi quo modo ille ad Ephesios

Eph. 3 scribat. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cælis, & in terra nominatur; ut det uobis secundum diuitias gloriæ suæ, uirtutem corroborari per spiritum eius in interiori homine; Christum habitare per fidem in cordibus uestris, in caritate radicati, et fundati. Percipis quod Deum orat? ut quid

Iac. 1 hoc? quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminũ. Sed quid orat? ut uirtutem Spiritus sancti illis elargiatur. Sed ubinã orat ut elargiatur? profecto non externe, & imputatiue tantum, ut dicitis, sed in interiori homine, illum scilicet commutando, &

Rom. 5 sanctificando, sicut alio in loco ait: Caritas Dei dif-

fusa

fusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. et alibi: Renouamini spiritu mentis uestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate ueritatis. Ephe.4
ad quid autem orat ut donet Spiritum sanctum? ut per eum Christi fidem recipiant, & non perfunctorie, sed inhabitantem recipiant. propter quid autem orat ut Christi fidem recipiant? ut in caritate radicentur, & fundentur: hoc est, ut non fidem uacuam & mortuam, sed caritate fœcundam, & operibus uiuam recipiant. est ne aliud hoc quam quod dicebat Iacobus apostolus? Fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. utique non aliud, quia nec alius spiritus, sed unus & idem Spiritus sanctus, qui Paulum docuit, & Iacobum. Iac. 2
disce igitur nec Dei gratiam, nec operum per gratiam factorum meritum a nobis auferre, & caritatem a fide nō separare; quia opus quod fides inchoat, caritas perficit, & fides sine caritate nudum est sine ædificio fundamentum. Si audis Paulum proclamantem: Arbitramur hominem iustificari per fidē sine operibus legis: rursus nos illud tibi, quod supra, respondemus, quod Iudæis infidelibus loquitur, qui iustitiam sibi per legem tantum nō per Christi fidem uindicabant: quod de illis qui Christo nondum per fidem & sacrum lauacrum incorporati sunt, sermonem facit apostolus, qui cum nondum sint effecti filij Dei, salutis iustitiam per opera quæ fide carent astruere sibi non possunt. propterea non opera simpliciter, Rom. 3 Vide Arausic. 2. syn. can. 16 & 21. Rupertus idē asserit. Exod. 28

citer, ſed legis opera, ideſt ea quæ fidem Chriſti non
Rom. 3 habent, commemorat: ſicut alibi quoque dicit: Ex
operibus, inquiens, legis non iuſtificabitur omnis
caro in conſpectu Dei. et ad Galatas qui a Iudaiſ-
mum reuerſi fuerant, reprehendens eos ait: Scien-
tes autem quod non iuſtificatur homo ex operibus le
Gal. 3 gis, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & nos in Chriſto
Ieſu credidimus, ut iuſtificemur ex fide Chriſti, et
non ex operibus legis, propter quod ex operibus le
gis non iuſtificabitur omnis caro. et rurſus: Itaque
lex pædadogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide iuſti
ficemur: at ubi uenit fides, iam non ſumus ſub pæda
gogo: omnes enim filij Dei eſtis per fidem quæ eſt in
Gal. 5 Chriſto Ieſu. et iterum: Ecce ego Paulus dico uobis,
quoniam ſi circuncidamini, Chriſtus uobis nihil pro-
derit. teſtificor autem rurſus omni homini circumci
denti ſe, quoniam debitor eſt uniuerſæ legi faciendæ.
euacuati eſtis a Chriſto qui in lege iuſtificamini: a
gratia excidiſtis. At ſi dederis homines Deo rena
tos, & Chriſti membra effectos, qui legi, et eius iu
ſtitiæ mortui, fide uiuant: utique audies eundẽ apo-
Rom. 7 ſtolum dicentem: Itaque fratres mei, et uos morti-
ficati eſtis legi per corpus Chriſti, ut ſitis alterius
qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificetis Deo. et
Rom. 12 rurſum: Obſecro itaque uos fratres, ut exhibeatis
corpora ueſtra hoſtiam uiuentem, ſanctam, Deo pla
centem, rationabile obſequium ueſtrum: & nolite
conformari huic ſæculo, ſed renouamini in nouitate
Rom. 8 ſenſus ueſtri. et iterum: Ipſe enim Spiritus teſtimo-
nium

nium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei: ſi autem filij, & heredes: heredes quidem Dei, cohe- redes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut et con glorificemur. et per Iacobum Apoſtolum: Eſtote fa Iac. 1 ctores uerbi, & non auditores, fallentes uosmet ip ſos: quoniam qui perſpexerit in lege perfectæ liber- tatis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit: Aug. epi. 105 ſi beatus in facto, utique iuſtus, quam iuſtitiam fi- des accepit, caritas conſummauit. fallit autem ſe- met ipſum, ait apoſtolus, qui ſibi in ſola fide ſine ca ritate blanditur, & nudam fidem ſine operibus præ dicat, & extollit: qui ideo ſe iuſtitiæ per gratiam, et fidem renatum credit, ut ipſe illam non conſeruet, non expleat, neque augeat, per caritatem: qui in le gem quidem perfectæ libertatis perſpicit, dum ſe in ueram & perfectam libertatem a Chriſto uindica- tum fuiſſe conſiderat, non autem in ea permanet, operando: nouit quidem ſe a peccatis liberatum & lege, non autem ſe iuſtitiæ et caritatis ſeruum putat effectum: contra illud quod Paulus docet, cum ait: Rom. 6 Liberati autem a peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ: humanum dico propter infirmitatem carnis ueſtræ. Sicut enim exhibuiſtis mẽbra ueſtra ſeruire immun- ditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibe te membra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationẽ: cum enim ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? nam finis illorum mors eſt: nunc

uero liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum, sanctificationem, finem uero uitam æternam. & alibi. Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Quod si iterum legis: Iustus autem ex fide uiuit: uiuit utique si fidem ipsam operibus uiuam retineat, alioquin audiet ab apostolo, Fides sine operibus mortua est. quod si illa sine operibus mortua est, uiuificare utique mortuum hominem mortua ipsa nō potest: nam uitam quam a fide accepit, amittit, illam operibus non nutriendo: fides enim sine operibus uera quidem esse potest, uiua uero nequaquam. Si iterum audis, Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam: recte reputatur ad iustitiam fides, quam nulla condigna merita præcessere, quippe cum sine meritis, ut ait Ambrosius, ueniatur ad fidem, ex qua nascuntur merita: non autem reputari ad iustitiam potest opus, quod fide caret; de quo genere tractat apostolus. & quamuis ipsa fides habeat opus, credendi scilicet per uoluntatem, & ad baptismum postea uoluntarie accedendi, cum nolentium, & renuentium nec fides esse possit, nec saluus, prima tamen iustitiæ origo a fide, non ab opere est: uerum iustitiæ nomen amittit, si iustitiæ operibus non uirescat, & per caritatem, dum uiuitur, non perficiatur, cum fides per dilectionem operetur, & legis plenitudo dilectio sit. apostolus omnem fidem etiam si montes transferat, & in ardentes ignium globos

1. Ioan. 2

Iac. 2

Rom. 4

Augun. Sixto presbitero epist. 105. circa principiū.

Gal. 5

Rom. 13

1. Cor. 13

globos credentem iaciat hominem, inutilem, & nullius momenti esse prodit, si caritatem sibi iunctam nō habeat. moritur enim fides si per caritatem non alatur & conseruetur, non secus quam moriatur enatus puer, cui corporis alimenta non suggerantur: quoniā, ut ait Beda, filius Dei non manet in illorum cordibus, qui non seruant quæ audiunt. Fides hominem ad iustitiam format, spes animat ad agendum, caritas ad actiones impellit. prima gignit, secunda firmat, tertia nutrit. & sicuti fides spem, & spes caritatem progignit, ita etiam caritas ambas conseruat, & auget. et licet tria hæc mutuo se amplectantur, & una indigeat altera, caritas tamen, uti omnium finis, æternum manet: quemadmodum dicebat apostolus. Caritas nunquam excidit: & quia æternum manet, & finis omnium est, propterea maior etiam est. unde subditur: Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hæc: maior autem horum est caritas. Tu ergo qui caritatē a iustitia excludis, quid aliud nisi Deum ipsum excludis? cum scriptum sit: Deus caritas est, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo. & licet te præconem fidei facias & defensorē, tu tamē ipsam potius iugulas fidem, cum ab ea caritatē seiungas, & contra fidem operibus, quæ a fide prodeunt, blasphemando detrahas, & allatres. & si tibi debiti & mercedis reijci nomen eo in loco ab apostolo uideatur, cogita tecum parumper cur non reijciat Christus, cum ait, Voca operarios, & redde illis mercedem, cur

Iac. 2 — Beda super Ioan. c. — 1. Cor. 13 — 1. Ioan. 4 — Rom. 4 — Matth. 20

Matth.25 ille sub iudicij die, electos in cælestem uocet beatitudinem, propterea quod pauperes caritatis operibus
Psal.118 iuuerint, & sustentauerint. reputa cur inquiat David propheta, Custodiui mandata tua propter retri
2.Tim. 4 butionem: cur ipsemet apostolus, seruatam sibi, & omnibus qui diligunt aduentum filii Dei, mercedem,
Marc.9 iustitiæ scilicet coronam, tantopere asseuerat: cur Christus calicem aquæ frigidæ, pauperibus suo nomine propinatum, & prophetis iustisque hospitium eodem nomine præstitum, suam asserit habere mercedem. & ut eodem exemplo tibi respondeam, tecum
Gen.14 animo paulisper examina, cur loquens Deus ad Abraham dixerit: Ego sum merces tua magna nimis,
August. Sixto presbitero cõtra pelagianos epist.105 si nec merces inuenitur, nec meritum. at hæc mutuo inter se non aduersantur, si opera, uti supra diximus, ante partam fidem, ab ijs, quæ processerunt ex fide, separaueris. Illa enim cum in Christo facta
Thomas 1.2. q.114. artic.3 non sint, & diuinam illam Spiritus sancti uirtutem, omnem beatitudinem promerentis, in se non habuerint, cum non filiorum Dei, sed filiorum iræ opera fuerint; mereri utique fidem, ex qua Abraham iustificatum fuisse apostolus dicit, digna non sunt: quæ
1. Cor. 3 uero prodierunt ex fide, cum fidei habeant fundamentum, quod Christus est, & a filijs Dei omnia bona promerentis peracta sint: cum Christum in nobis uiuentem, & operantem agnoscant: De quo
Gal.2 dicebat Paulus, Viuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Christus. & alibi: An experimentum
1.Cor.13 quæritis eius, qui in me loquitur Christus. et rursum,

sum, dum opera a se facta recenset, ait: Non autem ego, sed gratia Dei mecum, & meritum habent, & mercedem. Habent autem, quia quamuis diuino inchoentur, & perficiantur auxilio, fiunt tamen a nobis & uolentibus, & cooperantibus: gratia enim Dei sicut non abolet, sed adolet, ut inquit ille, liberam hominis uoluntatem, ita cum adiuuat ad operandum, confortat, & erigit operantem, non deijcit, aut debilitat. non enim, ut ait Augustinus, uoluntatis arbitrium ideo tollitur, quia iuuatur, sed ideo iuuatur, quia non tollitur. Non habuit igitur Abraham fidem ex merito, sed meritum ex fide est assecutus, & ita non fidem, sed Deum ipsum pro mercede recepit: quia non erant in eo opera ante fidem, ex quibus ipsam fidem promereretur, sed bene fuerunt opera condigna post fidẽ, ex quibus aeternam beatitudinem, quae Deus est, pro mercede assequeretur. Quod si audis, Christum pro peccatis totius mundi satisfecisse, & ipsum esse propitiationem pro peccatis nostris, nosque per eum liberatos fuisse a lege peccati, & mortis: quis tibi hac in re contradicit? quis non credit, non confitetur, & cum ingenti gratiarum actione nõ amplectitur magnum hoc & diuinum immensae misericordiae beneficium, quod immeritis nobis & cunctis peccatorum generibus illaqueatis, praestitũ est? de quo admiratus apostolus exclamabat dicens: Vt quid enim, cum adhuc infirmi essemus, Christus pro impijs mortuus est? & Ioannes, sic Deus, inquiens, dilexit mundum, ut

1.Cor.15 — Prosper Aquitanicus. — Aug. Hilario epist.89 — Augu. late in dicta epi.105 — 1.Ioan.2 — Rom.8 — Rom.5 — Ioan.3

filium suum unigenitum daret: Nunquid hunc fon-
Hier. 2 *tem aquæ uiuæ derelinquemus, & fodiemus nobis cisternas dissipatas, quæ continere aquas non pos-*
Act. 4 *sunt; cum non sit aliud nomen sub cælo datum homi nibus, in quo oporteat nos saluos fieri? & ubinam erit spes nostra, si salutem, quam habemus a Chri-*
Rom. 3 *sto, proijciamus, cum illum solum proposuerit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ propter remissionem præcedentium delictorum? non ergo abijcimus gratiam Dei,*
Gal. 2
1. Cor. 15 *sed illam tantum uacuam esse nolumus: neque qua-*
2. Cor. 6 *lesquales satisfactiones nostras aduersus Christi immensam, & plenam satisfactionem defendimus, immo nostris ab ea uires mutuamur, & robora: & sicut a Christo gratiam ad merendum, ita ab eius satisfactione uires ad satisfaciendum accepisse nos diximus. non enim Christi membra effecti sumus, ut ille in nobis per iustitiam & caritatem non uiuat: hoc enim ad mortua non ad uiua pertinet mem-*
Rom. 6 *bra: sed consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus. Quod si nulla in nobis operatio sancta: si meritum nullum, & nulla satisfactio est, neque Christus in nobis habitat, per quem hæc omnia facere ualeamus, neque nos una cum Christo coniuncti, & incorporati sumus: hoc si dicimus, profecto*
2. Cor. 6 *contra apostolum dicimus; cum ait: Qui adhæret*
Eph. 4 *Deo, unus spiritus est cum eo. et contra illud. Veritatem*

ritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augumentum corporis facit in ædificationem sui in caritate. Si Christus igitur uiuit in nobis per Spiritum sanctum, qui datus est nobis; si nos una cum eo tanquam membra cum capite coniuncti & uniti sumus; & si ex capite, ut ait apostolus, totum corpus compactum, & connexum est, & nullum est corporis membrum, nulla iunctura, quæ ab ipso capite participationem non habeat: operari ergo in eo, mereri, & satisfacere possumus, quia cum pertineamus ad caput, ad eius quoque pertineamus gratias, & uirtutes: quæ tot & tantæ sunt, ut non solum in corpus, sed in Psal. 132
oram quoque corporis uestimenti descendant, ut ait psalmographus. alioqui si nec mereri, nec satisfacere ualeremus in Christo, corpus nec augumentum sui faceret, neque in Christo cresceret, contra illud quod docet apostolus, & contra Christi sententiam, qui gratiarum, & miserationum suarum donata talenta, augeri ab ijs, qui acceperunt, & multiplicari, non intacta, & defossa seruari, nos docuit. Tu igitur Christum a nobis diuidere, & nos Matth. 25
ab illo separare contendis: tu, uti arida & mortua membra, a capitis uigore nos scindis: & dum Luc. 19
nos nihil mereri, nihil satisfacere posse contendis, non aduertis quod Christo in nobis habitanti in-

iuriam facis; nescis quia Spiritũ sanctum exsufflas, & explodis a nobis: non uides quod uiuentem in nobis Deum occidit, quippe cum simus in eo, uiuamus
Act. 17 & moueamur: nec attendis quod nos ueluti irrationabilia pecora efficis, dum tanquam per muta, & mortua quædam instrumenta, illum operari argumentaris in nobis. sapientia hæc, teste Iacobo, mundana est & terrena: at ea quæ desursum est sapientia, plena est misericordia, & fructibus bonis: cum fructus lucis, ut inquit apostolus, in omni bonitate sit, iustitia, & ueritate. Vis scire quod fidem, caritatem, & omnem iustitiam augere, non uacuas, & inanes, ac solo nomine, & nuda credulitate amplexatas retinere debeamus: audi obsecro orantes apostolos, & dicentes: Domine adauge nobis fidem. & Paulum docentẽ parumper ausculta: Nocte ac die, inquit, orantes, ut uideamus faciem uestram, & compleamus ea, quæ desunt fidei uestræ. & post pauca: Vos autem Dominus multiplicet, & abuudare faciat caritatem uestram in inuicem, & in omnes. & rursus, Rogamus autem uos fratres, ut abundetis magis, & operam detis, ut quieti sitis. & in alia epistola: Gratias agere debemus semper Deo pro uobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides uestra, & abundat caritas uniuscuiusque uestrum in inuicem. & Ioannes, Qui iustus est, ait iustificetur adhuc. Si corpus igitur Christi, quod est Ecclesia, augumentum sui per iustitiam facit & caritatem, necesse est ut iustitia & caritas nõ

Iac. 3 · Eph. 5 · Luc. 17 · 1. Thess. 3 · 1. Thess. 4 · 2. The. 1 · Apoc. 22 · Eph. 1 · Eph. 4

in humana persuasione, sed in ueritate consistant. alioqui non iustitiæ & caritatis, sed persuasionis illarum esset augumentum. at quorsum hæc? ut cõcludamus, quod sicut uirtus, & iustitia uere inueniri, & augeri per Dei gratiam, ita etiam per eandẽ gratiam inueniri, & augeri satisfactio potest in nobis, cum uirtute, & iustitia, non persuasione quis satisfaciat. At inquis, si Christus pro uobis plene, & exuberanter per passionem suam satisfecit, ut quid tu alteram satisfactionem prædicas nobis? num uis contra illud quod dixeras, relicto fonte aquæ uiuæ, Hier. 23
ad cisternas dissipatas nos ducere? non profecto, cũ omnis satisfactio nostra Christi satisfactio sit. a Christo enim & recte operandi, & satisfaciendi uires accipimus, & ille meretur, & satisfacit in nobis, & nos in illo. Verum ut tanti, & tam diuini mysterij altitudinem, et præcellentiã noscas, considera quod Ecclesia, uti corpus quoddam perfectum & absolutum, ex capite constat, & membris. Caput Christus est, de quo scribit apostolus: Omnia subiecit sub Eph. 1
pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. membra uero fideles illius sunt, sicut scriptum est: Nos sumus corpus Christi, & membra de membro. tanta autem coniunctio est inter caput ipsum, & membra, ut excellentius quam humani corporis more (in quo si patitur unum mem- 1. Cor. 12
brum, compatiuntur etiam cetera membra) dicatur capite euenire quod membris euenit, & membris similiter euenire, quod capiti euenit. Magna

unitas,

unitas, diuina profecto copulatio, immo tanta, ut uxoris & uiri coniunctio, qua maior in hoc terrarum orbe aliqua non reperitur, ab hac Ecclesiæ cum Christo coniunctione formam & decorem accepit. Sacramentum hoc magnum est, ait apostolus: ego autẽ dico in Christo, & in Ecclesia. hoc est ideo magnum sacramentum uiri & uxoris couiunctio, quia Christi & Ecclesiæ coniunctionem præse fert. quo modo non magna coniunctio, ubi cuncta mutuo communicantur; & ubi qui adhæret Deo unus spiritus fit cum eo? quo modo nõ magna, cum pro ea ita ad patrem Christus orauerit? Non pro eis autẽ rogo tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per uerbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unũ sint, ut credat mundus quia tu me misisti: & ego claritatem, quam tu dedisti mihi, dedi eis: ut sint unum, sicut & nos unum sumus; ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum. Audi diuinæ altitudinem coniunctionis: ausculta innouationis mysteriũ. Christo confixus sum cruci, clamat apostolus: uiuo ego, iam non ego, uiuit uero in me Christus. & alibi: An experimentum eius quæritis, qui in me loquitur Christus? & rursum. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. et iterum: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Vis discere quod quæ capiti euenerunt, membris quoque euenisse dicuntur, et contra? si pro omnibus Christus mortuus est, inquit apostolus, ergo omnes mortui

Eph. 5 — 1. Cor. 6 — Ioan. 17 — Gal. 2 — 2. Cor. 13 — Gal. 3 — Ioan. 15 — 2. Cor. 5

mortui sunt. & alio in loco, dum nos per Spiritus sancti uirtutem ad lacrymas, & gemitus inter orandum excitatos exprimere uellet, ipsum Spiritum sanctum lugere dixit. nã quid oremus, ait, sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Audistine, quod nos in Christo passi fuisse dicimur? audi nunc quo modo Rom. 8
ille in nobis pati dicatur. Loquitur ad Saulum, & ait: Saule, Saule, quid me persequeris? qui dixit, Act. 9
qui es Domine? & ille, ego sum Iesus quem tu persequeris. Membra persequebatur Saulus, non ipsum caput, & tamen se a Saulo persecutionem pati caput clamabat. quemadmodum percusso pede, lingua proclamat, & ait, tu me percutis. hoc autem non attritione caput faciebat, aut dolore: cum diuina natura a cunctis humanis passionibus omnino expers sit, & aliena: sed quia iniuriam suis membris illatam sibi reputabat illatam: quemadmodum in alio loco misericordiã suis exhibitam, uti sibi exhi Matth. 25
bitam adscribit, cum ait: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. hanc igitur diuinam, & admirabilem Ecclesiæ cum Christo, & Christi cum Ecclesia coniunctionem si recte perceperis, et intellexeris, profecto non miraberis quod dicimus, Ecclesiam quotidie mereri, et satisfacere: quia sicut uiuit Christus, & operatur quotidie in membris suis, ita etiã meretur, & satisfacit in membris, & membra similiter in eo. non autem hoc euenit quod illi ad satisfaciendum aliquid desit, cum una tantum eius san-

guinis gutta, ne dum ingens illa profusio, satis fuerit ad totum terrarum orbem redimendum: sed quia qui passus est in se, tanquam in capite, in membris quoque suis pati uult, & satisfacere. hoc autem facit, ut conformia capiti membra sint, & ut quemadmodum regnare, & beari cũ capite cupiunt membra, ita etiã patiantur cum eo, sicut scriptum est: Si autem filij, & heredes; heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur. Nihil ergo deest passioni, & satisfactioni Christi, quam uti caput in cruce pro nobis egit, sed deest passioni & satisfactioni illi, quam in suis membris adimplere requirit. Ne turberis ad hæc, neque ex horreas: audi Paulum hoc ipsum eru
Col.1 ditissimis, & clarissimis uerbis dicentẽ. Qui nunc gaudeo, inquit, in passionibus pro uobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia. Audis quod aliqua deesse passionibus Christi clamat apostolus. sed quo modo deesse dicit? utique non Christo tanquam capiti; quippe cum omnis passionum eius mensura impleta, & consummata per crucem fuerit, quemadmodum significauit, cum dixit: Cõsummatum est,
Ioan.19 & sicut docet apostolus cum ait: In qua uoluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Chri
Heb.10 sti semel. & post pauca: Vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. sed deest, inquit, passionibus Christi in carne mea: hoc est in me

me tanquã illius mẽbro: ueluti diceret Christus: qui in mẽbris suis quotidie, humano loquendi modo, patitur, adhuc in me perfecte passus nõ est: quia ego mensuram passionum eius in me a Deo præfixam, & ordinatam nondum impleui: Et agnus ille qui ab origine mundi in membris suis, cuiusmodi fuit Abel, occidi cœpit, adhuc in me plene passus, & crucifixus minime est: propterea gaudeo, inquit, quod quotidie adimpleo ea quæ desunt ad profectum, & utilitatem uestrã, & ad emolumentum totius Ecclesiæ. Si igitur Christus quotidie operatur in nobis, quemadmodum scriptum est: Pater meus usque modo operatur, & ego operor. Si in ipso quotidie sumus, uiuimus, & mouemur: cur mirum uideatur alicui, quod dicimus, Christum mereri & satisfacere in nobis & nos in illo? hæc enim continua, & qualisqualis satisfactio, diuinæ, & immensæ illi satisfactioni, quam semel in cruce pro nobis egit, nihil detrahit, nihil præiudicat, immo ab ea uirtutem mutuatur, & robur: præter quod Christi satisfactio hæc etiam est: non enim nisi per eius opem, auxiliumque impletur: ipse enim perficit eam in membris suis. quare autem perficiat, ab apostolo audiamus. Oportet nos, inquit, per multas tribulationes introire in regnum Dei. quia quamuis Christus pro nobis passus sit, nobis tamen reliquit exemplum ut sequamur uestigia eius. propterea caput ipsum clamabat ad membra & dicebat: Qui uult uenire post me, abneget semet ipsum, tollat crucẽ suam, &

Apoc.13
Gen.4
Matth.23
Ioan. 5
Act.17
Act.14
1.Petr.2
Matth.8
Rom.6

sequatur

ſequatur me . & per Paulum: Si complantati fa-
cti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul & reſurre-
ctionis erimus : hoc ſcientes quia uetus homo noſter
ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati,
ut ultra non ſeruiamus peccato : qui enim mortuus
eſt, iuſtificatus eſt a peccato. Si autem mortui ſu-
mus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam uiue-
Heb.6 mus cum Chriſto. & ad Hebræos: Vt non ſegnes
efficiamini, uerum imitatores eorum qui fide, &
patientia hereditabunt promiſſiones. & ad Corrin-
2.Cor.4 thios, Semper mortificationem Ieſu Chriſti in cor-
pore noſtro circũferentes, ut & uita Ieſu manifeſte-
tur in corporibus noſtris. Semper enim nos qui ui-
uimus, in morte tradimur propter Ieſum, ut & ui-
ta Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali. Per
tribulationem itaque & crucem tranſire facit Do
minus filios ſuos. in quem ſenſum dictum eſt a pro-
Pſal.65 pheta Dauid: Tranſiuimus per ignem, & aquam,
Heb.11 & eduxiſti nos in refrigerium: & nullus a Deo ex-
tra caſtigationis diſciplinam relinquitur, ut ait
Paulus apoſtolus, niſi ſpurius, & adulter. Tria
hactenus diximus : primo quod inter Chriſtum, &
Eccleſiam ingens & admirabilis per ſpiritum con-
iunctio, & unitas eſt. Secundo quod ex iſta coniun-
ctione, & unitate ſequitur quod in Chriſto recte
operari, mereri, & ſatisfacere pro tẽporaria poſ-
ſumus pœna, quæ reliqua eſt poſt dimiſſum peccatũ
et poſt æternã una cum dimiſſione peccati abolitam.
Tertio quod emundatio hæc & ſatisfactio ſi ſponte
a nobis

a nobis non suscipiatur, ab ipso Deo per flagella, & temporarius cruciatus, prout illi placuerit, subeundos nobis, cum ab eo diligimur, etiam nolentibus, & renuentibus implenda statuitur. & licet momentanea & breuis sit disciplina, æternam tamen et immensam beatitudinem nobis promeretur in cælis, sicut dictum ab apostolo est, cum ait: Id enim 2.Cor.4
quod in præsenti est, momentaneum, & leue tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis quæ uidentur sed quæ non uidentur. quæ enim uidẽtur, temporalia sunt, quæ autem non uidentur æterna sunt. Vis autem hæc tria ab ipso Dei uerbo, unico cuncta perdiscere exemplo: audi obsecro, quid dicat: Ego sum Ioan.15
uitis uera, & pater meus agricola est: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum, ut fructus plus afferat. post pauca: Manete in me, & ego in uobis: sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in uite, sic nec uos nisi in me manseritis. Ego sum uitis, uos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere: si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arescet & colligent eum, & in ignem mittent, & ardebit. Christi & Ecclesiæ diuina, & spiritualis coniunctio exprimitur per ea uerba, quibus dicitur: Ego sum uitis, & uos palmites. quæ enim maior coniunctio esse potest, quam uitis, & palmitis? palmes enim
ita

ita iunctus, & unitus est uiti, ut in ea sola uiuat, & ab ea uigorem capiat. Quod autem in Christo recte operemur, & per eius gratiam meriti ac satisfactionis fructus feramus, ostenditur ex illis, sicut palmes non potest ferre fructum a semet ipso, nisi manserit in uite, ita & uos, nisi in me manseritis. propterea subditur: Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. si inquias hominem per solam dumtaxat fidem in Christo manere, cum scriptum sit: Tu autem fides stas: audi per eundem
Rom. 11 Ioannem apostolum quid tibi hac in re respondeatur, Qui dicit, ait, se nosse Deum, & mandata eius non
1. Ioan. 2 custodit, mendax est, & in eo ueritas non est: qui autem seruat uerbum eius, uere in hoc caritas Dei perfecta est: in hoc scimus quoniam in ipso sumus. qui dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare, in quam sententiam a Chri-
Matth. 7 sto etiam dictum fuit: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Paulus, qualisnam in Christiano requira-
Gal. 5 tur fides, eleganter exprimit, dum ait: in Christo
1. Tim. 1 Iesu neque circumcisio aliquid ualet, neque praeputium, sed fides, quae per caritatem operatur. & alibi: finis autem praecepti est caritas de corde puro, &
1. Ioan. 4 conscientia bona, & fide non ficta. & Ioannes: Qui maneat in caritate, in Deo manet, & Deus in eo. fi
Iac. 2 des enim quae per dilectionem uon operatur, mortua a Iacobo apostolo dicitur; & Paulus uacuam appellat gratiam, quae sanctis operibus non expleatur,
2. Cor. 6 unde ait: Videte ne in uacuum gratiam Dei recipiatis

tis. et rursum: Gratia autē Dei sum id, quod sum: & gratia eius in me uacua non fuit. cur autem non fuerit uacua, statim se ipsum exponendo, dicit: Sed abundantius illis omnibus laboraui. & ne putares illum sine Dei gratia, aut potius gratiam absque eo opera perfecisse, subdit: Non autem ego, sed gratia Dei mecum. quid autē aliud est hoc, nisi illud, quod exemplo uitis a Christo didicimus? cum ait quod pal Ioan. 15
mes fructum ferre non potest, nisi manserit in uite. si igitur a fide caritatem amoueas, profecto langue scet fides, arescet ac morietur; quia fides sine operi bus mortua est. Sed quid eueniet homini qui sine ca- Iac. 2
ritate inuenitur? audiamus hoc ab ipso, & fidei & caritatis auctore Christo. Omnem plamitem, inquit, Ioan. 15
in me non ferentem fructum tollet eum: & si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardebit. similia his dicit Ioannes Baptista, cum ait: Luc. 3
Iam securis ad radicem arboris posita est. omnis er go arbor non faciens fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Quid autem est, colligent eum, et in ignem mittent, & ardebit? utique quod alibi di xit: Ligatis manibus, & pedibus mittite illum in Matth. 22
tenebras exteriores. & discedite a me maledicti in Matth. 25
ignem æternum: quia caritatis opera erga me mini me exercuistis. Quòd autem si nos ipsos de male per petratis rebus sponte non castigemus, ab ipso, a quo diligimur, Domino pro emendatione nolentes flagel lemur ad tempus, supra ex Paulo ostendimus ex il-

1.Cor.11 lis uerbis: Ideo inter uos multi infirmi, & imbecil les, & dormiunt multi. quod si nosmet ipsos dijudicaremus, non utique iudicaremur: cum iudicamur autem a Domino, corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. At hoc satis non est: interdum enim

Gre.21.mor. cap.4 Dominus castigat etiam bonos, illos, inquam, qui fidem operibus explent, & caritate: queadmodum legimus euenisse Iob, homini ipsius Dei ore super ceteros omnes mortales laudato, de quo ita scribit Iacobus apostolus: Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini uidistis, quod misericors Dominus est, & miserator. hoc autem Dominus facit, uel ad propalandam ipsius gloriam, & ut ceteris salutis, & patientiæ inde oriatur exemplum; uel ut emundatus a peccatorum reliquijs, filius qui deliquit, maiores et uberiores in Christo afferat fructus. unde subditur: Eum uero, qui fert fructum, purgabit, ut fructus plus afferat. si igitur purgatur palmes, qui fructifer manet in uite, quo nomine fidelis in Christo manens, & caritatis operibus exercendis intentus significatur, unde tam mirum tibi uidetur, quod per diuersos cruciatus, uel a diuina iustitia nobis inflictos, uel a nobis uoluntarie susceptos, hominem sacramento cōfessionis absolutū purgari a quibusdam peccatorum reliquijs, & a temporaria diximus pœna, & ita diuinæ satisfactum iri iustitiæ, eo modo, quo est expositum, confirmauimus? Palmes enim qui manet in uite, fidelem in Christo manentem nobis significat: manere autem in Christo non

Marginal notes: Iob 1; Iacob 5; Iac.251 (at "ctus plus afferat"); Thomas 3.p. q.86. artic.5 Trident. syn. sess.6.c.14 (at "cramento cōfessionis")

potest

potest nisi gratiam aut susceptam, aut recuperatam obtineat. Sed quamuis in uite solutus a peccatis maneat homo, purgandus tamen a minimis etiam est: quia quanto magis a peccati reliquijs emundabitur, tanto maiores, & uberiores afferet fructus. nam et uiti superflua quædam, & arida sarmenta ideo præciduntur, ut uigor plantæ in se collectus, fortior ad ferendas uuas egrediatur. Mirum igitur non est, si tribulationes, & flagella fidelibus hominibus immittantur a Deo: quippe cum per ea se se recolligat animus, qui per diuersas mundi uanitates egressus, creatoris, & salutis suæ oblitus, quoquo ferebat sensus, euagari solebat. Est aliud etiã, & præcipuum bonum, quod per tribulationes, et castigationes seu sponte susceptas, seu nolentibus a Domino iniectas, nobis paratur. Hoc autem seruitus est, in quã rebellans a spiritu corpus redigitur, ne in legem peccati, quæ in membris nostris uiget, captiuus animus deducatur: discit enim per eas corpus a spiritu nõ rebellare. in quẽ sensum se ipsum flagellasse clamat apostolus cum ait: Castigo corpus meũ, & in seruitutem 1. Cor. 6
redigo, ne, cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Si se ipsum castigat apostolus, & in laboribus plurimis, uigilijs, inedijs, & alijs Chri- 2. Cor. 11
stianæ operibus disciplinæ corpus suum emaciat, & distendit, quisnam Christianorum erit tam audax, ut pænitentias, & pia miserentis Ecclesiæ flagra a se abdicare, & reijcere uelit? periret altera Ecclesiæ clauis, & ubi ad remedium, & medicinam pec

catorum est instituta, eius usus nisi in rebelles, & obstinatos non esset, si pænitentias ab Ecclesia protruderemus. Quod si inquias, satisfactionis nomen in sacris litteris, prout modo accipimus, minime inueniri, proptereaque etiam satisfactioné ipsam reijciendam fore inde argumenteris: uide ne ita sentiens, una cum Arianis sentias, & eorum hæreseos defensor euadas, consubstantialem patri filium ideo negans, quod hoc nomen ὁμοούσιον græcis dictum penes sacram scripturam non inueniatur. Idemque de Trinitate, & alijs quamplurimis, primis fidei nostræ dogmatibus, etiam facias: quasi nobis de nomine, & non potius de re ipsa quæstio sit. Quid autem aliud est satisfactio, quam digna pænitentiæ opera facere? quod ipsum eleganter simul & sancte explicans Ioannes Baptista aiebat: Progenies uiperarum, quis demonstrauit uobis fugere a uentura ira? facite ergo fructum dignum pænitentia, & ne uelitis dicere intra uos, Patrem habemus Abraham. his uerbis Pharisæos, & Sadducæos ad istam p enitentiam adhortabatur, & eos interim admonebat, ne se securos propterea existimarent, quod e progenie Abraham essent: Ne uelitis, inquit, dicere intra uos, Patrem habemus Abraham. Quid est hoc, Patrem habemus Abraham? utiq; id ipsum, quod uos etiam dicitis, cum in sola fide, cuius pater Abraham fuit, (pænitentias interea, & omnem ecclesiæ disciplinam proijcientes) confiditis. facite, ait, fructum dignum pænitentia. & ne putares, ut dicitis, solá cordis a pec

catis

catis auersionẽ, & cõuersionem ad Deũ, pænitentiæ nomine illũ intellexisse, illico se ipsum declarat dicẽs: Omnis arbor quæ nõ facit fructũ bonum, excidetur, & in ignem mittetur. si exciditur arbor, quæ bonos non progignit fructus, quanto magis excidi meretur illa, quæ se a malis fructibus per pænitentiæ, & satisfactionis opera non emundauerit? satisfactionem igitur per fructus pænitentia dignos Ioannes Baptista intelligit: & in hunc modum locum istum interpretantur, Basilius, Chrysostomus, August. Gregorius, alijque quãplurimi catholicæ Ecclesiæ proceres. sed quid interpretatione hic opus est, cum catholica Ecclesia semper ab ipso natiuitatis suæ initio usq; ad nostra tempora (quemadmodum in libello de antiquis pænitentijs statim ostendemus) pænitentias huiusmodi, & satisfactiones in usu habuerit? & si exemplis persuaderi aliquid potest (potest autẽ quãplurimũ) pone tibi ante oculos ueteres omnes, quotquot Christum fide & pietate secuti sunt: nullum prorsus ex ijs inuenies, qui se uigilijs, ieiunijs, eleemosynis, & ceteris sanctæ operibus disciplinæ, ex quibus satisfactio ipsa constat, quammaxime non addixerit, & mancipauerit. Non est igitur cur tibi in sola tantum fide blandiaris, & ad reijciendam crucem, & retundendas pænitentias, eius scuto utaris: cum fidei usus ad extrudendam incredulitatem, & ad extinguenda, ut inquit apostolus, omnia tela nequissimi ignita, nobis a Deo concessus sit, non ad impugnandam Ecclesiam, & ad euerten

Basil. in Ethicis & in regulis contractioribus q. 287
Chrys. ad populum Antiochiæ hom. 41 & 80.
August. de ciuit. Dei lib. 21 c. 66
Gre. hom. 20
Eph. 9

da illius decreta, aut nos a seruitute iustitiæ uendicandos. quoniam quamuis in libertatem a Christo uocati simus, libertas tamen hæc non est aut male agendi, aut potius nihil agendi libertas, (illa enim sathanica libertas est, non Christiana) sed est libertas a peccato, & morte, quoniam a peccato, & morte per Christum liberati sumus: ab his tamen soluti serui illius, qui nos soluit, effecti sumus, ut non secundum peccatum, sed secundum iustitiam, & caritatem uiuamus. non enim tam sancta hæc, & diuina libertas in occasionem carnis, aut malitiæ & pigritiæ ansam danda a nobis est. quæ sententia clarissimis et eruditissimis uerbis multis in locis ab apo-
Gal. 5 stolo Paulo explicatur, ait enim: Vos in libertatem uocati estis fratres, tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem spiritus ser-
Rom. 6 uite inuicem. et alibi: Liberati autem a peccato, serui facti estis iustitiæ. & post pauca: Nunc autem liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum sanctificationem, finem uero ui-
Rom. 7 tam æternam. et rursum: Nunc autẽ soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut seruiamus in nouitate spiritus, non in uetustate litteræ. Audis ne quod mutata seruitus sit, non abolita? hoc est, quod ubi peccati, & æternæ mortis mancipia eramus, Dei, iustitiæ, spiritus, & caritatis serui effecti sumus. tu igitur qui te ab Ecclesiæ iugo excussum per hanc libertatem existimas, paulisper considera, quod ita sentiendo rursum in peccati seruitu-
tem

tem relaberis. dum te enim a iustitia liberas, pecca ti seruus efficeris, quoniam qui iustitiæ liber est, pec cati seruus ab apostolo dicitur. ait enim. Cum serui Rom. 6
essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Petrus aposto-lorum princeps, fideles admonet, ut regibus, et prin-cipibus (quamuis illi infideles tunc essent) subiecti sint, & se ab eorum iugo in his, in quibus Christia-na religio non deseritur, libertatis christianæ præ-textu excussos nequaquam existiment. & tu te a catholicæ Ecclesiæ disciplina, & ab obedientia Pa-storum spiritualium subtrahas, Christianæ liberta-tis nomen mihi obtendes? ingens profecto dementia, & diabolica persuasio hæc est. Subiecti, inquit Pe- 1. Petr. 3
trus, estote omni humanæ creaturæ propter Domi-num, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tan-quam ab eo missis, ad uindictam malefactorum, lau dem uero bonorum: quia sic est uoluntas Dei, ut be-nefacientes obmutescere faciatis imprudentium ho-minum ignorantiam: quasi liberi, & non quasi ue-lamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui
Dei. Paulus eodem spiritu, fideles Romanos multis Rom. 13
admonet, ne Christianam libertatē aduersus subli-miores potestates, ad excutiendū sese a iugo terre-narum præstationū obtendant, quia non est potestas, nisi a Deo. et propterea qui potestati resistit, Dei ordi nationi resistere ait. & ne illi arbitrarentur præce-pisse apostolum hæc, iræ, et supplicij tantum timore, quo affici, uti debiliores, a præpollentibus eo tempo re Romanis principibus, Christiani, qui sub eorū de-

gebant imperio, poterant, statim adiungit: Ideoque necessitati subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruientes. reddite ergo omnibus debita; cui tributum, tributum; cui uectigal, uectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem: & tu te ab Ecclesia, quæ te in Christo progenuit, per libertatem, quam eius medio consecutus es, & a potestatibus, quæ uti in bene, ac sancte constituta republica per Christum ordinatæ sunt, subducere Christianæ libertatis
Luc. 20 prætextu tantopere contendis? Et ubi Christus Cæsari ea quæ Cæsaris sunt reddenda a Dei populo fore pronunciauit, tu Ecclesiæ ea quæ Ecclesiæ sunt reddere modo aliquo minime uis. Ligat illa ex auctoritate diuina, et temporarias pœnas, breuesq. aliquot pænitentias, uti tributum quoddam, & uectigal, fidelibus exoluenda indicit: & tu uti iniqua, et misericordiæ Dei aduersantia, & satisfactioni per Christum habitæ repugnantia, a te reijcis, & repellis: nec consideras quod hoc ipsum dicendo, Christi satisfactione abuteris, & liberationem a malo contra iustitiam, & sanctitatem, & ad exercendam iniquitatem obtendis. Quod si inquias necessarias nobis pænitentias & satisfactiones minime esse, propterea quod scriptum sit ab apostolo: sine
Rom. 11 pænitentia sunt dona, & uocatio Dei: & rursum:
Rom. 3 Omnes peccauerunt, et egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ
est

est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius: Et alibi: Si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia: dixi alias, & centies, si oportuerit, repetam, apostolum reijcere a iustitia opera gentilitatis, & Iudaismi absque Christo, utpote cum fidem sanctorum operum, et condigni meriti fundamentum non haberent: non autem ea opera, quæ fidem comitantur, aut sequuntur. hoc autem usitatissimú est apostolo asseuerare in omnibus fere, quas scribit, epistolis, præsertim uero in ijs, quæ sunt ad Romanos, ad Galatas, & Ephesios: persuadere autem ille cunctis uolebat, nos immeritos ad gratiam uocatos esse, eo scilicet tempore, quo Deo inimici, & rebelles eramus: et ita non ex operibus iustitiæ, sed ex immensa illius bonitate, et misericordia fidem, ex qua filij Dei effecti sumus, assecutos fuisse. erant enim gentiles ante uocationem hanc (ut late ille ad Ephesios prosequitur) sine Deo in hoc mundo & sine Christo, nullam Mosaycæ legis promissionem habentes, alienati a conuersatione Israel, & hospites testamentorum: qui cum ex rebus istis uisibilibus Deum conditorem omnium agnouissent, tamen non sicut Deum glorificabant, sed secundum cogitationes suas euanescentes, ex creatis rebus uarios sibi Deos constituebant, pleni interea omni immunditia, & cunctis scelerum generibus contaminati. id ipsum quoque Iudæis eueniebat, quoniam et si legem a Deo per manum Moysi receperant, illam tamen

Rom. 11
D. Thomas 3 part. summæ, q. 62. art. 6. & Augu. Bonifacio epi. 106
August. Sixto epist. 105
Rom. 5
Eph. 2
Rom. 1
Rom. 3

tamen minime obseruabant: præter quod per legem nullam sibi iustitiam uindicare, uti per legem solam poterant: quia iustitia omnis quæ promittebatur & adimplebatur in lege, a fide, quæ legem in Abraham præcesserat, originem ducebat, non ex præceptis a Moyse postea latis: quippe cum per legem cognitio daretur peccati: & tanquam per pædagogum pueri eo tempore Hebræi ad Christum, futurum Saluatorem, pro abolitione cogniti peccati per eam deducerentur. Latam igitur, ait apostolus, fuisse legem, non ad euacuandam promissionem, & testamentum Abrahæ factum ullo modo rumpendum, sed potius ad confirmandum, & ad continendum sub obedientia populum usque quo Saluator omniũ Christus ueniret, de quo Abrahæ facta repromissio fuerat. adeo autem apostolus opera, quæ fide carent, a iustitia, & æternæ beatitudinis merito reijcit, ut nec ipsum Abrahã ex operibus ante fidem peractis, eo uidelicet tempore, quo certa Christi cognitio illi nondum illuxerat, iustificatum fuisse contendat. Verum quod ex operibus fidei iustificatus idem sit, offerendo filium suum super altare, Iacobus apostolus manifeste testatur. & ita ubi Paulus opera in Abraham reijcit ante fidem, Iacobus post fidem admittit, & prædicat. Causabatur igitur Paulus tam Iudæos quam Græcos, omnes sub peccato fuisse, & eo tempore recõciliatos fuisse Deo per mortẽ filij sui, quo rebelles illi erant, & inimici: & ita sine pœnitentia fuisse dona, & uocationem Dei asseuerat: quia

Arau. 2. syn. c. 16. & 21. & August. Bonifacio epi. 106 & Optato ep. 157. in principio. & Hilario epist. 89

Rom. 3

Gal. 3

Augu. Innoc. Papæ, epist. 215.

Rom. 4

Iac. 2

Rom. 3

quia uocati sumus ad fidem, & ad iustitiam, quæ ex fide caritate plena enascitur, per meram ipsius gratiam, non per aliqua condigna opera, quæ ante fidem, & uocationem egerimus. Et in eundem sensum donatam gratiam, & iustitiam nobis affirmat exhibitam: quemadmodum in eandem sententiam a Christo quoque dictum est: Non uos me elegistis, sed ego elegi uos. Sed contra te qui in sola fide, & uocatione requiescis, statim addidit: Vt eatis, & fructum afferatis, & fructus uester maneat. Similia istis dixit Paulus apostolus, cum ait; electos nos fuisse in Christo ante mundi constitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in caritate. Audis ne, quod ideo electi sumus, ut sancte, & sine macula, coram Deo, & pleni caritatis operibus coram proximis nostris in mundo uiuamus? est ne aliud hoc ab eo quod non multo postea subdidit? Gratia, inquiens, estis saluati per fidem, & hoc non ex uobis: Dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur: ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus. Opera igitur bona a Christo enata asseuerat, & ea, quæ ante fidem fuerunt, a iustitia excludit. & ut facilius perciperetur, gentilitatis opera ab eo exclusa fuisse, illico adiungit: Memores estote quod aliquando uos eratis gentes, &c. At post fidem expostulat a nobis opera, asserens illa a Deo præparata fuisse, ut in illis ambulemus. & mox postquam dixit

Augu. Bonifacio epi. 106 & Vitali, epi. 107. & Sixto, epist. 105

Ioan. 15

Eph. 1

Eph. 2

xit, nos ædificatos fuiſſe ſuper fundamentum apoſtolorum, & prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu, ſtatim addidit: In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino. hoc autem fecit ut cognoſceres, quod ſicut fundamentum fidei, ita etiam ædificium operum, quod excreſcat, nobis neceſſarium eſt. quod etiam

1.Cor.3 *in epiſtola ad Corinthios docuit, cum dixit; ſe ut ſapientem architectum fundamentum primo inter eos ieciſſe, hoc autem eſſe Chriſtum Ieſum: ad eos deinde pertinere, ut conueniens fundamento ædificium illi ſuperimponant. unde ait: Vnusquisque autem uideat, quo modo ſuperædificet. Qui opera igitur prædicat ante fidem, ædificium ante fundamentum ponit. hoc autem facere nequaquam conuenit. propterea id ipſum facientes reprehendit apoſtolus. at quemadmodum nos ædificium ſine fundamento non*

Eph.2 *extruimus, ita tu ſuper fundamento ædificium conſtruere debes, alioqui non erit ædificatio, quæ conſtructa creſcat in templum ſanctum in Domino: & myſticum Eccleſiæ corpus augumentum ſui non faciet in caritate. In hanc ſententiam ſcribens beatus Auguſtinus, Quid eſt hoc, inquit, quod cum Dei gratiam commendans dixiſſet, non ex operibus, ne forte quis extollatur. cur hoc dixerit rationẽ reddens, ipſius enim ſumus, inquit, figmentum, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis. quo modo ergo non ex operibus, ne forte quis extollatur? ſed audi, inquit, & intellige non ex operibus dictum tanquã*

Augnſt. de gratia & lib. arbitrio, c.8

tuis

tuis ex te ipso tibi existentibus, sed tanquam ijs, in quibus te Deus finxit, idest formauit, & creauit. hoc enim ait: Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, non illa creatione qua homines facti sumus, sed ea de qua ille dicebat, qui utique iam homo erat; Cor mundum crea in me Deus. & de qua dicit apostolus: Si qua ergo in Christo noua creatura, uetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua. fingimur ergo, idest formamur, & creamur in operibus bonis, quæ non præparauimus nos, sed præparauit Deus, ut in illis ambulemus. itaque carissimi uita nostra bona nihil aliud est quam Dei gratia: sine dubio & uita æterna, quæ bonæ uitæ redditur, Dei gratia est. & ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur, sed illa cui datur tantummodo gratia est: hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium eius est, gratia est pro gratia, tamquam merces pro iustitia, ut uerum sit, quoniam uerum est, quoniam reddet unicuique Deus secundum opera eius. & diuus Bernardus: Nolo meritum quod gratiam excludit: horreo quidquid meum est, ut sim meus: nisi quod illud magis forsitan meum est, quod meum facit. gratia reddit me mihi iustificatum gratis, & sic liberatum a seruitute peccati. & ex decreto apostolicæ sedis Arausicensis secunda synodus: Debetur merces, inquit, bonis operibus, si fiant, sed gratia, quæ nō debetur, præcedit, ut fiant. Nunc cum ostensum a nobis sit, recte ab Ecclesia pœnitentias, seu satisfactiones

Psal. 50
2. Cor. 5
Rom. 2
Bernardus super cant. ser. 67
Arausi. 2. syn. c. 18

satisfactiones indici, sciendum est quod publica de publicis & uulgatis peccatis peregebatur pœnitentia, de occultis uero non ita. unde Aurelianensis synodus, Nam si quis, ait, publicam rapinam, seu furtum fecerit, publicam inde agat pœnitentiam, iuxta sanctorum canonum sanctiones. Si uero occulte sacerdotum consilio pœniteat: quoniam raptores (ut apostolus ait) nisi inde ueram egerint pœnitentiam, regnum Dei non possidebunt. qui uero de rebus ecclesiarum aliquid abstulerit, grauius iudicetur: quia quamuis ultio furum, & raptorum ad comites respiciat, pœnitentia tamen ad episcopos pertinet. Imponebatur autem pœnitentia arbitrio episcopi, uel sacerdotis. Vnde Carthaginiensis tertia synodus, Vt pœnitentibus, ait, secundum peccatorum differentiam episcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur. Et Innocentius primus, Ceterum, inquit, de pondere æstimando delictorum, sacerdotis est iudicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cum uiderit congruam satisfactionem. Verum propter imperitiam aliquorum sacerdotũ, quid cuique peccato congruum pro satisfactione esset, statutum postea fuit. Omnibus his actis, ait Rhemensis synodus, uentilata est ratio pœnitentiæ, ut sacerdotes certius intelligerent, quo modo confessiones recipere, et pœnitentiam secundum canonicam institutionem pœnitentibus deberẽt iudicare. et Moguntina,

Aurelian. sy. ca. 8. citatur a Burchar. libr. 11. c. 57

1. Cor. 6

Carthag. 3. synodo. cap. 31

Innoc. epist. cap. 7

Rhemen. sy. cap. 12

Mogũtina sy

Modus

Modus tempusq. pœnitentiæ peccata sua confitentibus, aut per antiquorum canonum institutionem, aut per sanctarum scripturarum auctoritatem, aut per ecclesiasticam consuetudinem probatam imponi debet a sacerdotibus. nam qui peccatis grauibus leues quosdam, & inusitatos imponunt pœnitentiæ modos, consuunt puluillos secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite uniuersæ ætatis ad capiendas animas. Per idem tempus Dagoberti, ait Beda, Theodorus archiepiscopus, & abbas Adrianus doctissimus, a Vitelliano Papa missi sunt in Britāniam, plurimasq. ecclesias Anglorum doctrinæ ecclesiasticæ fruge fœcundarunt. e quibus Theodorus archiepiscopus peccantium iudicia, quantis scilicet annis pro unoquoque peccato quis pænitere debeat, mirabili, & discreta ratione describit. Post Theodorum ipse etiam Beda alterum pœnitentialem, ut uocant, librum, Theodori conscripsit exemplo. is qui Romanus dicitur, & qui integer penes Burchardum Vormatiensem inuenitur, quem habuerit conditorem, non proditur: constat tantum Romæ in usu fuisse. simili aliquo libro Beati forsitan presbiteri, aut Rabani, qui pœnitentiales canones ipsi etiam conscripserunt, usos Gallos fuisse, patet ex legibus, quas Pipinus, Carolus Magnus, Ludouicus, & Lotharius Imperatores, pro inuulgatione, & executione synodalium decretorum, eorum tempore promulgatorum, (ut Ansegisus abbas Leobiensis

no.c.10.Burchar. libr. 19. cap.28

Ezec.13

Beda in hist. Anglicana.

C. omnis utriusq; sexus de pæn.

bienſis collegit) ſanciuerunt. Noſtra autem ætate arbitrariæ pænitentiæ, ſeu ſatisfactiones ſunt, idque introductum eſt a ſynodo generali Romæ ſub Innocentio tertio celebrata. At ſi quis præfixas ſibi pænitentias adimplere non potuiſſet, hoc modo ſe ab earum onere, auctore Theodoro Cantuarienſi archiepiſcopo, redimebat. ait enim ille: Item qui ieiunare non poteſt, & obſeruare quod in pænitentiali ſcriptum eſt, faciat quod ſanctus Bonifacius Papa conſtituit: Pro uno die, quo in pane, & aqua ieiunare debet, roget presbiterum, ut miſſam cantet pro eo, niſi ſint crimina capitalia, quæ confeſſa prius lauari cum lacrymis debent: & tunc ipſe adſit, & audiat miſſam, & deuote ipſe offerat proprijs manibus panem, & uinum, manibus ſacerdotis: & humiliter Deũ deprecetur, ut oblatio, quam ipſe, et presbiter pro ſe, & pro peccatis ſuis Deo obtulerunt, Deus omnipotens miſericorditer per angelum ſuum ſuſcipere dignetur. et eo die, excepto uino, & carne, & ſanguine, comedat quidquid uult, & ſic redimat reliquos anni dies.

Theodorus in pænitẽtiali citatur a Burdo li. 19. c. 21

Poſtquam breuiter eo quo potuimus ſtudio, probatum hoc in opere a nobis eſt, neceſſarias ſatisfactiones eſſe, reſtaret modo oſtendere, illis hoc in ſæculo, quatenus a iuſtitia diuina exigitur, nondum perfectis, ad plenam, abſolutamque hominis emundationem, purgatorium ignem ſupereſſe poſt mortem: uerum quia hi alterius ſæculi ſunt cruciatus, & nos cuilibet ſacramento aliquem, ueluti eiuſdem

dem rei appendicem, libellum consulto apponimus, magis placuit, ut opus, quod ea de re, ex omni antiquitate erutum, breui absoluendũ, componimus, sacramento, quod erit de extrema unctione, subnectatur. Interea rogatos uelimus omnes Christi fideles, quod etiam obtestando dicimus, ne ab Ecclesia catholica desciscentes, & capitis sui motus secuti, ad hæreticorum lacunas, & Cimmerias diuertant tenebras. luce enim clarius ex libello illo nostro cuncti edíscent, a Christi, & apostolorum doctrina, per orthodoxos omnium sæculorum patres accepta, atque exposita, purgatorium ipsum probari: ibiq. non solum per incruentum Christi sacrificium, in ara ab Ecclesia quotidie oblatum, uerum etiam per eleemosynas, ieiunia, orationes, peregrinationes, indulgentias, aliaque pia uiuentium opera, fideles, qui in eo sunt, adiuuari: uerumque esse, quod ex Christi de peccato in Spiritum sanctum sermone eruitur, etiam in altero sæculo, quorundam peccatorum, leuium scilicet, uel initio, uel pænitentia ita factorum, esse remissionem: & quod huic ueritati par altera in libris Machabæorum ab Augustino etiam citata inuenitur, qua dicitur, sanctam, & salubrem esse cogitationem, pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur: & quod uere (ut idem August. Gregorius, omnisq. ferme antiquitas interpretatur) ad astruendum hunc emundatorium ignem, Paulus ad Corinthios testatur, diem Domini in igne reuelandum, cuiuscũque opus, quale sit,

Tertul. in libr. de corona mi lit.
Chrys. ho. 69
Dion. Areop. de eccl. hierar. c. ultimo.
Aug. Aurelio episto. 74. &. 9 conf.
Hieron. super ecclesiasten.
Matth. 12
Aug. in lib. de agenda cura pro mortuis.
2. Mach. 12
August. super Psal. 37
Gregor. libr. 4 dialog.
Syn. Florentina.
1. Cor. 3

per ignem esse probandum, eumque, cuius arserit opus, quod ex lignis scilicet, feno, & stipula constructum sit, (quo opere leuia peccata, a fundamenti gratia non recedentia, intelliguntur) detrimentum quidem pati, uerum saluum ipsum futurum, sic tamen quasi per ignem. Satis itaque omnibus nunc sit colligi clare ex hoc satisfactionis opere posse, quod cum satisfactio pœnitenti necessaria sit, necesse etiam esse, ut uel hic, uel in altero sæculo expleatur, rationique congruum esse, Augustino teste, ut sicut boni ea non indigent, nec malis, damnatisq. prodesse illa potest, ita etiam mediocriter malis, aut mediocriter bonis proficua, ac necessaria sit; præsertim cum scriptum inueniamus, nihil coinquinatū, quod scilicet non antea uel hic, uel in alio sæculo emundetur, in cælestem patriam intraturum; & quod de omni otioso uerbo, cui perpetua inferni pœna haudquaquam debetur, reddituri sint homines rationem in die iudicij.

Aug. in enchiridio.

Apoc. 21

Matth. 12

DE ANTIQVIS PAENITENTIIS DISERTISSIMA HISTORIA,

ex ueteribus sanctis synodis, & orthodoxis patribus, summo studio, & diligentia composita.

Synodi, & auctores, ex quibus hæc de antiquis pænitentiis collecta historia est.

DE ANTIQVIS PAENITENTIIS HISTORIA.

PAENITENTIA, de qua, partitionibus suis seruatis, scripturi sumus, uulgata hic nuncupatione accipiendo, nihil aliud est, nisi temporaria quædam pœna peccatis post confessionem debita, et ab Ecclesiæ ministris in satisfactionẽ peccatoribus imposita. [a] Augustinus in hanc sententiam humilium bonorumque fidelium pœnam appellat. est autem pænitentiæ duplex genus; publica, quæ interdum sollemnis erat, et priuata. Publica dicitur illa, quæ publice coram fidelium cœtu peccatori, cuius peccatum uulgatũ est, imponitur. hæc autem, si adhibitis sollemnitatibus, de quibus statim dicetur, imponatur, sollemnis etiam appellatur. Priuata uero dicitur illa, quæ pro secretis, & non propalatis criminibus indicitur. Et licet omnis impositio manus in remissione cuiuscumque peccati adhibita, publica regulariter fit, non tamen omnis pænitentia publica propterea uocari potest: quoniã non manus impositio, sed peccati publici, aut secreti differentia, unam ab altera segregat, & disiungit. [b] Sollemnis pænitentia semel tantũ in uita concedebatur. in quem sensum ita scribitur ab [c] Augustino. Quamuis ergo caute, salubriterque promisum sit, ut locus illius humillimæ pænitentiæ se-

a Augu. c. tres autem de pæn dist. 1

b Lib. 4. sentẽ. distin. 14. & de pæn. distin. 3, c. nihil.

c Aug. Macedonico epi. 54

mel in Ecclesia concedatur, ne medicina uilis minus esset utilis ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primã pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? at priuata, non ita, sed solo episcopi, aut sacerdotis arbitrio sine sollemnitate aliqua, toties, quoties opus erat,[d] *imponebatur. imponebatur autem,*[e] *Augustino auctore, ijs, qui post baptismi lauacrum ita peccauerant, ut pro perpetrato peccato excõmunicari mererentur. De sollemni publica pœnitentia, post*[f] *Dionysium Areopagitam, &*[g] *Origenem, multa beatus*[h] *Ambrosius commentatus est. Et de publica scribens Sozomenus, ita ait. Quoniam omnino non peccare, diuinum, & ultra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autem, et pœnitentiam agentibus ueniam Deus dari præcepit: qui uero confiteri refugiunt, maius peccatorum onus acquirunt: propterea uisum est antiquis Pontificibus, ut uelut in theatro, sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hanc rem presbiterum bonæ conuersationis, seruantemq. secretum, ac sapientem uirum statuerunt, ad quem accedentes ij qui deliquerant, delicta propria fatebantur: at ille secundum uniuscuiusque culpam indicebat. & multam. quod etiam hactenus diligenter in occidentalibus seruatur ecclesiis, & maxime apud Romam, ubi etiam certus est locus pœnitentium. Stant enim rei, & uelut in lamenta-*

d De pæn. dist. 3. c. septies cũ seq. & libr. 4, sent. dist. 14
e Aug. Seleucianæ epi. 108
f Diony. de cælesti hierar. c. 3
g Orig. super Leuiticũ ca. 15
h Amb. de pænit. lib. 2. c. 10,
i Sozomenus hist. trip. libr. 9. c. 35

mentationibus constituti: cum enim sacra celebratio fuerit adimpleta, illi communionem non percipientes, cum gemitu, et lamentatione se ipsos in terram prosternunt. ad quos concurrens episcopus, & ipse cum lacrymis, & gemitu spirituali prosternitur, & omnis ecclesiæ plebs fletibus inundatur: post hæc autem prior surgit episcopus, & eleuat iacentes e terra: tum competenter pro pænitentibus facta oratione, dimittit omnes. at illi afflictionibus sponte uacantes, aut ieiunijs, aut abstinentia lauacri, aut suspensione ciborum, aut rebus alijs, quæ iubentur, expectant commune tempus, quod decernit episcopus. constituto uero tempore, uelut quoddam debitum exoluentes, afflictione de peccato curati, cum populo communione participantur. Sollemnitas autem, qua ueteres in pænitentia publica sollemni indicenda utebantur, hæc erat. [k] Die primo quadragesimæ pænitentiam accepturi, sacco cilicioque induti, nudis pedibus uultuq. in terram demisso, pro foribus ecclesiæ coram episcopo se prosternebant, parochis, & archipresbiteris, eoque sub cuius parochia pænitens erat, præsentibus, quorum arbitrio, lacrymis, conuersationeq. pænitentis perpensis, pænitentia imponebatur. mox illis in ecclesiam introductis, episcopus una cum clericis in terram prostratus, pænitentiæ psalmos pro eorum absolutione cantabat. postea ab orando surgens, manuque illis imposita, aquam benedictam super eos spargebat: & iniecto prius cinere, cilicio

K Dist. 50. in capite.

eorum capita operiebat: crebrisque suspirijs, & luctibus denunciabat eis, quod sicut Adam propter peccatum eiectus fuit e paradiso, ita ipsi ab Ecclesia pro suis criminibus proijcerentur. Iubebat deinde ministris, ut eos e templo expellerent: quod dum fieret, clerus cantato hoc uersu, In sudore uultus tui uesceris pane tuo, eos proijciebat. hoc autem facto, ita a liminibus ecclesiæ illi extorres erant, ut nisi in sacra Domini cœna (& tunc ab eorum decanis, & presbiteris ducti) ea attingere non possent. [l] Theodosium Augustum instante diuo Ambrosio Mediolanensi episcopo, & ante eum [m] Philippum, primum ex Imperatoribus Romanis Christianum, & beati Hieronymi temporibus [n] Fabiolam matronam publice pænituisse, memoriæ proditur. [o] Leo primus publicam pænitentiam clericis ex traditione Apostolica imponi uetitũ esse scribit: [p] sicut contra, ex publicis pænitentibus neminem ad aliquem clericatus ordinem, nisi in magna necessitate, et tunc in minorem tantum, admitti posse lege cauetur. [q] Synodus Arelatensis asserit eam coniugatis quoque, nisi ex amborum consensu, imponi consuetum minime fuisse: [a] Et si quis imparem se eam tunc tolerandi sensisset, in aliud quoddam commodius pænitenti tempus differebatur. [b] Imponebatur autem, diuo Augustino teste, publica pænitentia episcopi arbitrio, ijs qui publico scelere Ecclesiam offendissent, ut si quis publice gentium Dijs, quod Marcellinus egit, sacrificasset. in quam sententiã ita scribit

l Hist. trip. li. 2. c. 13
m Euseb. Cæsarien. hist. Eccle. lib. 6, c. 25
n Hiero. in epitaphio Fabiolæ.
o Leo ad Rusticum Narbonẽ. epist. 90, c. 2, & dist. 50. c. confirmandum cũ seq.
p Dist. 50. cap. quicumque cũ quinque seq. & c. illud quoq; cũ tribus seq.
q Arelaten. 1. syn. c. 21
a Aug. de eccl. dogmatibus c. 53,
b Aug. hom. 50

bit [c] Leo Papa. Qui conuiuio solo gentilium, & escis immolatitijs usi sunt, possunt ieiunijs et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothitis abstinentes, sacramentorũ Christi possint esse participes: si autem aut idola adorauere, aut homicidijs, et fornicationibus contaminati sunt, ad cõmunionem eos nisi per pænitentiã publicam non oportet admitti. [d] si quis autem peracta publica pænitentia, in simile aliquod crimen, de quo illam egerat, recidisset, (quia iterari pro eodẽ nõ poterat scelere) a sacra cõmunione percipienda usque ad obitũ, licet sacris interesse interea posset, prohibebatur. Quæ autẽ pœna ijs qui eam deseruissent, infligeretur, [e] Venetica synodo in hæc uerba ostẽditur. Pænitẽtes quoque qui susceptã publice pænitentiam intermiserint, & ad prioris erroris consuetudinem reuoluti, uitæ seculari conuersationiq. reddiderint, non solum a communione dominicorum sacramentorum, sed etiam a conuiuijs fidelium submouendos. [f] Similia a Gratiano, & ab Aurelianensi prima scribuntur synodo. Impleto autem pænitentiæ tempore, tam ij qui publice, quã etiam qui priuate pænituerant, reconciliari non solebant, præterquam in quinta feria ante Pascha, quæ cena Domini appellatur, nisi aliud ægritudinis causa statueretur. eo igitur die inter sacrorum sollemnia, per episcopum manu illis publice imposita, omnes, quod asserit [g] Innocentius, & Cyprianus in sermone de cena Domini testatur, reconciliabantur, & ad percipienda dominica sacramenta, idonei per

absolutionem

c Leo p. ad Rusticum Narbonen. epist. 90. c. 17

d Siricius Papa c. 5, & Innocen. p. c. 11

e Venetica syn. cap. 3

f De pæn. dist. 5, c. alias quin Aurelianen. 1. syn. c. 13

g Innoc. 1, Decentio Eugubino episcopo c. 7, & de cõsecr. dist. 3. c. de pænitentibus.

absolutionem reddebantur. publice enim peccanti, publice quoque manum imponi solitam esse, & a presbitero inconsulto, aut absente episcopo p eniten tem, nisi magna in necessitate reconciliari non debere, [h] Africanis synodis egregie explicatur. in quem sensum ita scribit [i] Carthaginiense concilium tertium. Presbiter inconsulto episcopo non reconciliet pænitentem, nisi absente episcopo, & necessitate cogente. & cuiuscunque pænitentis publicū, & uulgatissimum crimen est, quod uniuersam ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur. [k] Augustinus edito loco absides positas interpretatur, nam gradatas alicubi eas appellat. Munus autem reconciliandi pænitentes sicut non erat presbiteri, nisi eo quo diximus modo, ita quoque ad chorepiscopum non pertinuisse, ter magnus cognomento [l] Leo testatur. Vt autem latius hanc pænitentiæ materiam explicemus, in aliquot eam capita partiemur. tractabimus enim primo de personis, ijs scilicet, quæ aut accipiunt pænitentiam, aut imponunt: item de illis quæ pænitentes reconciliant, et quæ pænitentibus inseruiunt; mox deueniemus ad tempus, quo singulis scilicet peccatorum generibus pænitentiæ imponebantur, et ad eius remissionem: deinde tractabimus de loco pænitentiæ peragendæ, item de uestibus pænitentium, postea de seueritate priscarum pænitentiarum: ad hæc de ritu qui in eis seruabatur, postremo de earum remissione, & pænitentium reconciliatione.

h Africana syno.c.10
i Cartha.3.syno.c.32, & 16 q. 6.c. presbitero incōsulto
K Aug. epist. 203
l Leo primus epist.86

Vt autem a primo capite exordiamur, sciendum est, personarum respectum in pænitentijs imponendis ita habitum fuisse, ut pueris, quia hæc ætas non consilio, sed sola temporis lubricitate peccare solet, [m] nulla indiceretur pænitentia, [n] nisi quod sub manus impositione aliquo interdum tempore detinebantur. seruatum etiam Romæ [o] Siluestri temporibus legimus, pænitentiam petenti concedi solitam non fuisse, nisi is, qui peteret, quadraginta fuisset annorum. in ijs quoque, qui ætate maiores, & rationis compotes erant, quædam seruabatur diuersitas, quippe cum alia catechumenorum delictis, alia clericorum, alia laicorum fidelium sceleribus pænitētia imponeretur, præter quod illa [p] horum omnium, ætate, dignitate, peccatorumque uariabat diuersitate, ut ex canonibus Gregorij Neocæsariensis archiepiscopi, & ijs, qui a Petro Martyre, Alexandrino de pænitentia conscripti sunt, manifesto apparet. [q] Catechumini igitur, qui ad orandum in ecclesiam admittebantur, si forte aliquod in crimen prolaberentur, ab oratione reiecti, tribus annis inter audientes tantum catechumenos ascribebantnr: quo tempore peracto, orationi una cum alijs catechumenis primo restituebantur, deinde illis pænitentibus, quibus manus imponebatur, annumerabantur: at si, dum inter audientes tantum essent, catechumeni rursum peccassent, omnino ab ecclesia expellebantur. [a] qualitas enim criminis eos a baptismo citius uel tardius percipiendo impediebat. Clerici uero peccantes

m Elibertina syn.c.22
n Felix tertius epist.1.c.4
o Syn. Romana sub Siluestro,c.12
p Felix III epi.1.c.1
q Nicena syn. c.13 Felix 3. epist. 1.cap.4 Neocæsar.syn. cap.5
a Elibertina syn.c.73

cantes aut ab officij sui ministerio tantū, aut a laica etiam communione, hocest ab ea quam laici percipere solent, ad tempus, aut ad extremum uitæ deijciebantur: interdum solo ieiunio crimen eluebant, interdum etiam deponebantur. quamuis non solum tempore, sed etiam locorum uarietate, hoc uarijs seruatum fuisse modis, [b] Epaonensis synodus, quæ omnem clericum, letali prolapsum crimine, ab officio deponit, et in monasterium usque ad obitum includit, dilucide ostendit. [c] Depositi uero clerici, si a peccatis abstinerent, & sanctis operam nauarent operibus, post decennij pænitentiam, quæ ieiunijs, & orationibus, modo quodam a Gangresi concilio præscripto, peragebatur, ad ordinem restituebantur. omnis enim ordinis depositio decennali pænitentia, [d] nisi aliter cautum fuisset, redimebatur. [e] deijci autem, deponique clerici non poterant nisi quisque a suo superiori. [f] Deponebantur uero clerici etiam ob ea crimina, quæ ante susceptum ordinem perpetrarant, si ea in ordinatione tacuissent. [g] Et si ad aliquod tempus depositi, ad crimen postea reuersi fuissent, nō solum a gradus sui ministerio, uerum etiam a sacra communione usque ad extremum uitæ diem, deijciebantur. et [h] sicut nemo ex publicis pænitentibus nisi ingenti aliqua instante necessitate, clericus fieri poterat: ita si ordinatus pænitentiam publicam egisset, ad maiorem ordinem ascendere nequaquam poterat. [i] Hæ uero pænitētiæ publicæ sicut ceteræ omnes, si synodali auctoritate statutæ non fuissent, episcopi

b Epaoné. syn. cap.22

c Dist.82.cap. presbiter.

d Dist.50.cap. miror.

e Aurelianen. quinta syn.c.3

f Nicena syn. c.9.10 Ilerden. syn.c. 4.15

g Ilerden.syn. c.4.& 15

h Dist.50.cap. quicunq; cum capitsbus seq.

i Aureliana quinta syn.c.3 Africana syn. cap.5

ſcopi, ſacerdotumque arbitrio imponebantur: impoſitæque breuiores, aut longiores, uel leuiores, acrioresque fiebant. Deponebatur autem ab officio clericus [k] *uſurarius,* [l] *uxorem retinens, aut accipiens,* [m] *ſeipſum abſcindens,* [n] *paſcha cum Iudæis celebrans:* [o] *item fornicator, qui non ſolum deponebatur, ſed etiam in laicam communionem reijciebatur,* [p] *ſicut illi qui ab hæreticis reuertebantur.* [q] *Verum ſi presbiter ante ordinationem peccans, delictum poſtea ſuum confeſſus eſſet, ſacrificare, offerreque ulterius non poterat, quamuis alijs in officijs manere poſſet. qua ratione diaconus, cui idem eueniſſet, a miniſterio ſuo prohibebatur.* [a] *ſuſpendebatur autem ab officio clericus, ſcilicet non ſacer, qui uxorem adulteram retinebat:* [b] *Et epiſcopus, qui contra patrum ſtatuta aliquem ordinaſſet, a ſacrificij celebratione (* [c] *quod ipſum ob alia quoque crimina fiebat) per aliquod tempus deponebatur. & ſi impoſitam non ſeruaſſet pænitentiam, a communione fidelium ſeparabatur.* [d] *et ſi nimium graue clerici fuiſſet delictum, nō ſolum ab altari reijciebatur, uerum etiam ab oratione catechumenorum interea ſeparatus, laicam tantum communionem percipere poterat uel ad tempus, uel in extremo tantum ipſius uitæ die. Has autem omnes pænitentias loco, ac* [e] *tempore uariatas fuiſſe clariſſimum eſt, propterea quod synodus* [f] *Aurelianenſis adulterum clericum, communione tantum conceſſa, non ſolum ab officio deponit, uerum etiam in monaſterium toto illius*

K Elibert.syn. c.20
l Neocæſar.sy. c.1. & Eliberti na.c.33
m Nicena syn. cap.1
n Antiochena syn.c.1
p Innoc.1.epi. 22.c.4
q Neocæſariē. syn.c.9. & 10.
a Neocæſar. syno.c.8. & diſt. 34, c.cuius uxorem.
b Aurelian. 3. syn.c.6 Cæſarei epiſt. ex syn. carpēt.
c Diſt.50. ſtudeat, & carpen toractēn. syno. in epi.Cæſarei.
d Felix tertius epiſt.1.c.2
e 30, q.4, c. ſi pater. Ilerden. syn.c.4
f Aurelian.tertia syn.c.7

lius uite tempore includit. Temporis autem rationem haberi solitam fuisse, [g] Romana synodus sub Siluestro Papa celebrata, dilucide his uerbis ostendit. Si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat, nunquam rediens ad matrem Ecclesiam: communione autem non priuetur propter tempus turbidum. In eandem sententiam [h] Lucius Papa clericum, qui post ordinationem uxori suæ coniungitur, non solum ab officio, sicut a Neocæsariensi synodo statutum est, deponit, uerum etiam omni illi ministerio interdicit. Interdum autem solius ieiunij pænitentia crimē suum clerici expiabant, quemadmodum in hanc sententiam ita scribit synodus [i] Arelatensis. Qui bene nō custodierit sacrificium, & mus, uel aliud aliquod animal illud comederit, quadraginta diebus pæniteat: qui autem perdiderit illud in ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies pæniteat. [k] Clericus autem ab officio suo depositus, minora quidem, nisi aliud cautum esset, exercere poterat, maiora uero sumere nullo modo ualebat. [l] quapropter quemadmodum presbiter a sacrificij dumtaxat oblatione, non autem a ministerio minorum ordinum, ita diaconus ab euangelij, & subdiaconus ab apostoli lectione deponi solebat. [m] Baptizare uero, necessitate urgente, tam presbiter, quam etiam diaconus pænitens poterat. Hæ, ut diximus, pænitentiæ quamuis Pontificum arbitrio statuerentur, constitutum nihilominus a [n] sacris conciliis, quibus

g Romana syn. sub Siluestro. cap. 16

h Distib. 81. c. ministri altaris,

i De consecr. dist. 2. cap. qui bene.

k Neocæsar. syn. c. 9

l Toletana syn. 1. cap. 2

m Aurelian. 1. syn. c. 14. & distin. 80. c. si diaconus.

n Aurelian. 1 syn. c. 11. & distin. 81. c. si diaconus.

episcopi parebant, inuenitur, ut pro quolibet mortali crimine clericus ab officio, & communione pelleretur. Cum quis autem ex ipso peccabat populo, secundum peccatorum diuersitatem expellebatur, aut ab [o] eucharistie perceptione, inter orantes tantum reiectus, (licet is qui secrete pænitebat, [p] communicare quidem posset, sæculari tamen habitu mutato, & diebus tantum dominicis) aut inter audientes relegabatur, aut, ubi grauius crimen erat, ab ingressu ecclesiæ, uel etiam Christianorum conuiuiis, aut demum ab omni fidelium consortio separabatur. maiora enim, grauioraque peccata acriori pænitentia eluebantur, & pari paria emundabantur. hoc autem a Donatistis seruatum non fuisse, [q] Optatus Mileuitanus episcopus conquerens, his uerbis testatur: Indixistis, inquiens, pænitentiá plebibus, nec enim acta est ab aliquo, sed a uobis exacta, nec æqualibus spatiis temporum, sed egistis omnia pro personis: alter anno toto, alter mense, alter uix tota die imperantibus uobis pænitentiam gessit. si unitati consentire, ut uultis, peccatum est, quare uon est æqualis pro eodem reatu pænitentia? [a] Verum si quis e populo matrimonio iunctus peccasset, absque alterius coniugis consensu, ne torus inuito eo qui non peccarat, separaretur, pænitentiæ legibus addici non poterat. hoc autem de publica, non de priuata intelligi debere, Coloniensi synodo explicatur. [b] Eodem modo, si qua mulier uiro suo relicto, alteri nupsisset, nisi uno ex eis mortuo, pænitere non pote-

rat

o Aug. Macedonio epist. 54. & de eccl. dogmatibus c. 53
p Aug. de eccl. dogmatibus c. 63.

q Optatus lib. 2. con. Parmenianum Donatistam.

a Arelaten. 2. syn. c. 22, & 33 q. 4. c. pæn. coniugatis. & Aurelianen. 3. sy. cap. 24
b Innocentius primus ad Victricium Rhotomagensem epi. 2. c. 1. & 27. q. 1 c. quæ Christo spiritualiter.

rat. quod etiam in uirgine sacra, aut nupta, aut tantum corrupta, obseruatum fuisse, memoriæ proditum est. Imponebat autem pænitentiam [c] episcopus, quod obseruatū fuisse exemplo Petri Martyris archiepiscopi Alexandrini discere possumus: is enim quattuordecim pænitentiæ canones edidit, pro ijs qui persecutionis tēpore uel a fide exciderūt, uel persecutioni se obtulerūt: in ijs autē iuxta peccatorū uarietatē uarie pænitentias etiā statuit. non solum autē episcopus, uerū eius permissu presbiter quoque [d] pænitentias imponebat, quē a tempore Decij Imperatoris super pænitentes constitutum fuisse [e] Socrates in historia testatur. Nicephorus Chartophylax in epistola, quam ad Theodosium monachum scribit, tædio negotiorum, & accurrentium populorum frequentia, ab episcopis ad monachos audiendarum confessionum, & indicendarum pænitentiarum munus relegatum deinde quoque asseuerat. Loquens de episcopo [f] Carthaginiensis tertia synodus, pænitentibus, inquit, secundum peccatorum differentiam, episcopi arbritrio pænitentiæ tempora decernantur. & in eandem ferme sententiam octaua [g] synodus ita scribit. Hoc *sit positum in iudicio eorum qui præsunt, quanto tēpore, uel quali modo pænitere debeant, qui delinquunt: quia ætas ad eruditionem multorum multā haberi facit differentiā pænæ [h] Is uero qui pænitētias imponebat, siue fuisset episcopus siue presbiter, eas ex causa breuiores, remissioresq. aut longiores, grauioresque facere poterat. imponebatur*

c 26.q.7.c.tempora & c.hoc sit.
Elibert. syn.c. 32
d Toletana 3. syn.c.12
Beda. Iacobi 5 & de pæn. dist. 1.cap.quis aliquando.§.item in Leuitico, & §.cum ergo.
e Hist.trip.lib. 9.cap.35
f Cartag. 3. syno.c.31, & 26, q.7.c.pænitentibus secundū & Africana syno.c.10
g 26.q.7. cap. hoc sit.
h Ilerden.s. c. 1.& 5. & dist. 50.c.hi qui altario.

batur autē pænitentia post cōfessionem peccatorum, quemadmodum his uerbis[i] *Cabilonensis synodus testatur, De pænitentia, inquiens, peccatorum, quæ est medela animæ, utilem omnibus hominibus esse censemus: & ut pænitentibus a sacerdotibus facta confessione indicatur pænitentia, uniuersitas sacerdotum noscitur consentire. sunt qui sacerdotum nomine hoc in loco episcopos intelligant, quam nuncupationem*[k] *alibi quoque usurpatam fuisse compertissimum est: aiunt autem hoc propterea quod olim ipsi presbiteri,*[l] *nisi magna in necessitate, inconsulto episcopo pænitētiæ leges indicere nequaquam poterant.*[m] *Reconciliare uero pænitentem solus Episcopus, qui illam imposuerat, poterat: presbiteri uero nunquam nisi eius iussu, & in magna necessitate. qua ratione statutum fuit, ut imminente*[n] *morte quilibet presbiter pænitentem absoluere, eique sacrum uiaticum impartiri possent. is igitur remittebat pænitentiam, qui indixisset, siue fuisset is presbiter, siue episcopus.*[o] *publice uero reconciliare pænitentem nec etiam chorepiscopi poterant.*[p] *non tamen omnis episcopus, sed is tantum qui pænitentiam imposuerat, pænitentem reconciliabat, nisi magna quædam necessitas contrarium uoluisset, ueluti si is qui illam præfixerat, obijsset, dummodo latam pænitentiam nosset. quod ipsum etiam in presbitero obseruabatur. in quam sententiam ita scribit Felix Papa, huius nominis tertius. Quod si utpote mortales intra metas præscripti temporis cœperit uitæ*

i Cabilonen. syn.c.8

k Ilerden. sy. c. 1. Carthag.4.sy. cap.74

l Carthag. 4. s.ca.76.& 26. q.6.c.is qui in infirmitate.

m Carthag.3 s.ca.32. & 26 q.6.c. presbiter.

a Africana s. cap.10

b Elibertina s.c.32

n 26.q.7.ca. tempora. Felix 3. epist. 1.cap.3

o Leo 1. ad episcopos germaniæ & Galliæ epist.86

p Felix tertius epi. 1.c.3 Ibidem.

finis urgere, subueniendum est imploranti, & seu ab episcopo, qui pœnitentiam dederit, seu ab alio, qui qui tamen datam esse probauerit, aut similiter a presbitero, uiaticum abeunti de sæculo non negetur. & [q] Epaonensis synodus, Si episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum, aut pœnitentem successori licebit absoluere. Erant etiam in ecclesiis presbiteri ab episcopo constituti, qui per hebdomadas pœnitentibus seruiebant: sicut in templis apostolorum Petri, & Pauli, ac beati Laurentij martyris, a [a] Simplicio pontifice ordinatum fuisse, memoriæ proditum est. Tempus uero duobus modis considerari potest, scilicet uel in imponendis uel in remittendis pœnitentiis: quando ea quæ quis pœnitentiæ ageret tempore, cum de ritu tractabitur, enarrabimus. nam qua quis ætate uel imponeret, uel acciperet pœnitentiam, ad personam supra retulimus. Pœnitentiæ igitur tempus, synodi, seu episcopi arbitrio decernebatur, siue id finitum esset, siue perpetuum, finitum ut unius, aut plurium annorum, perpetuum ueluti usque ad mortem. Semel autem constitutum tempus, constituentium uoluntate, breuius, aut prolixius ex causa fieri poterat. quod autem arbitrio eorum qui præerant pœnitentiæ tempora constituerentur, præter ea quæ [b] Socrates in historia scribit, & [c] Elibertinum concilium asserit, [d] octauæ œcumenicæ synodi decreto dilucide id uerum esse probatur. A synodis quoque episcoporum tempora pœnitentiæ præfigi solita esse,

q Epaonen. sy.c.28.& 11 q.3.ca. si episcopus ante damnati.

a In uita Simplicii primi. Pōtificalis historia.

b Socrates in hist.trip.lib.9 9.cap.35

c Elibet. syn. cap.32

d 26.q.7.hoc sit positum.

in [e] actis plurimarum legitur synodorum. ipsa uero tempora ex scelerũ uarietate longa aut breuia erãt: & ut exemplis explicentur quæ dicimus; [f] Digamiæ parui admodum temporis pænitentia indicebatur. [g] quod ipsum seruabatur etiam in eo, qui aut eucharistiam ebrius euomuerat, aut guttas aliquas sanguinis imprudenter effuderat. [h] Duumuiri uero qui dijs sacrificantium coronam portauerant, per annum ab ecclesia arcebantur. [i] Annua autem pænitentia indicebatur ei, qui cum causam aliquam cum proximo suo haberet, iurabat se nullo modo cum eo reconciliari uelle. [k] Item illi qui in carcere ob uirium defectum fidem negauerat. [l] Legimus in historia synodi Carpentoractensis, Cæsarium episcopum a sacrificij munere per annum Agretiũ episcopum remouisse cum propter male latam in Protadium sententiam, tum etiam quia ad concilium uocatus, ut rei a se gestæ in eo rationem redderet, illo accedere noluerit. Duorum uero annorum pænitentia indicitur [m] sacerdotibus, qui coronam dijs sacrificantium portant: [n] falso testi, qui diu tacuit, quod postea fatendo probauit. Item [o] clerico obsidionis tempore a sanguine non abstinenti. Trium uero annorum [p] ei, qui nullis tormentis incitatus, uoluntarie fidem negauit: [q] Parentibus, qui sponsalium fidem frangunt: [a] iis qui uestes ad ornandam sæculariter pompam cõmodant: [b] Diacono, qui mortis crimen in ordinatione tacens, ultro illud postea detexit. Quinque autem annorum imponitur [c] ei, qui

e Nicena syn. c.11.& 12.sy. Rom.sub Siluestro c.12.& 19 Elibert.synod. multis in locis.
f Laodicena syn.c.1
g De consecr. dist.2.c. si per negligentiã,& cap. si quis per ebrietatem.
h Elibert.syn. cap.56
i Ilerden.syn.c. 7.
K Petrus Martyr canone 2. de pæn.
l Carpẽtorac. syn. in episto. Cæsarii.
m Elibert. sy. cap.55
n Eliber. syn. cap.74
o Ilerden.syn. c.1.& dist. 50 de his clericis
p Petrus Martyr can.3
q Elibert.syn. cap. 54
a Eadem syn. cap. 75
b Eadem 76
c Eadem 5
d Eadem 69

e Eadem 69
f Eadem 72.
g Eadem 78
h Eadem 73
i Eadem 14.
k Eadem 16
l Eadem 40
m Eadem 74
n Eadem 76
o Eadem 5
p Ilerdē. sy. 2
q 12. q. 2. de uiro.
a 30. q. 4. si pater.
b 33. q. 2. admonerem.
c 22. q. 1. prædicandum.
d 33. q. 2. hoc ipsum.
e Dist. 50. c. ei qui cū 2. capitibus seq.
f Dist. 50. qui uero.
g Elibert. syn. 64.
h Romana synod. sub Siluestro. cap. 10
i Dist. 82. presbiter si fornicationem.

qui casu aliquem occidit. [d] *Item illi qui uxoris mortuæ sororem duxit:* [e] *coniungi semel tantum lapso:* [f] *Viduæ quæ lenonem coniugem postea acepit.* [g] *Christiano coniugi cum Iudæa, uel gentili peccanti:* [h] *ei qui sua delatione alicui nocuit.* [i] *Item adulteræ.* [k] *Item parentibus qui Iudæis, uel gentilibus filias matrimonio iungunt:* [l] *ei qui de idolothbitis accipit* [m] *falso testi, dum tamen extra mortis causam testimonium ferat:* [n] *Diacono, qui crimen mortis, quod postea per alium detectum est, in ordinatione non aperuit. Septem uero annorum pænitentia indicitur* [o] *homicidæ uoluntario:* [p] *proprios fetus necanti:* [q] *Ecclesiam inuadenti:* [a] *incestuoso:* [b] *coniugis peremptori:* [c] *adultero, & periuro:* [d] *demum pro omni letifero, ac capitali crimine, nisi ipsius peccati grauitas, ac personarum qualitas seueriorem, longiorisque temporis pænitentiam requirat: ueluti si esset non solum homicidium, sed parricidium: coniunctio non naturalis, uerum contra naturam:* [e] *homicidium non a laico factum, sed uel a diacono, presbitero, aut episcopo: uarijs enim personis uarias hoc in scelere præfixas pænitentias legimus. nec solum ipsius homicidæ, sed eius etiam qui occisus est, consideratio haberi solet,* [f] *utpote si Iudæus, uel gentilis fuerit occisus, non Christanus. Decem autem annorum pænitentia oneratur* [g] *adulter, qui diu in adulterio mansit: Item* [h] *presbiter qui uxorem dixit, uel* [i] *fornicatus est, dumtamen a fornicatione discedat. huius autem pænitentiæ modum a synodo*

Gangrensi

Gangrensi statutam primo fuisse legimus. eadem quoque imponitur [k] *monacho, ac sanctimoniali fornicanti. Item* [l] *catholico qui ad hæresim transiit, si tamen postea ad Ecclesiæ gremium reuertatur.* [m] *Item ei qui diu ad Ecclesiam non accessit, si postea ad eam redeat, dnmmodo desertionis tempore idolatra non fuerit.* [n] *Nec non ei, qui Capitolium sacrificandi causa ascendit.* [o] *Item ei qui uxorem suam propter adulterij flagitium dimittit. Item* [p] *parricidis,* [q] *& ijs, qui post baptismum ad militiam quam reliquerant, reuersi sunt. Duodecim uero annorum pœnitentia multabatur* [a] *episcopus, uel clericus, qui cum spirituali filia fornicatus fuerat. Non tamen stata hæc ac firma semper regula erat,* [b] *quippe cum unius, eiusdemque peccati pœnitentia, ex leuitate, uel grauitate criminis, eorum, qui præerant, arbirio uariaret. constat hoc ex canonibus, quos Petrus Martyr archiepiscopus Alexandrinus, & Basilius Magnus in opere ad Amphilochum de pœnitentia ediderunt.* [c] *et Pius in eandem sententiam homini peieranti, aut unius quadragesimæ, aut anni, interdum trium, et ubi fuerit grauius crimen, septem annorum pœnitentiam statuit.* [d] *& hæc ratio fuit, cur omnium peccatorum pœnitentiam canones non præscripserit, quippe cum in arbitrio sacerdotum esset, illam seu minuere, seu potius augere.* [e] *Minui autem solebat propter feruorem, ac lacrymas pœnitentium:* [f] *augebatur uero tum, cum uel pœnitentes negligentes in peragenda pœnitentia essent,*

k 27.q.1. deuotam..
l Elibert. sy. 22
m Elibert. synod.46
n Eadem 59
o Eadem 70.
p.33.q.2. latorem.
q 28. Nicena syn.c 2
a 30.q.1. si quis sacerdos.
b Laodicena syn.2
c 22.q.5. qui compulsus & c. qui peierat.
d De pænit. dist.1.c. mensuram.
e Nicena sy. 12 Ilerden. syn. c.1.5.&.9 Neocæsar. sy. c. 3
f Ilerd. sy.c. 1 distin.50. si qui altario.

uel cum sacerdotum præceptis minime morem gererent, [g] ut si de ecclesia exire iussi, non exiuerint, [h] uel si reuersi ad uomitum essent, aut ob aliam quandam similem causam. sunt etiam quædam crimina, quibus perpetua pænitentia, hoc est usque ad obitum, persecutione aduersus Ecclesiam ingruente, imponebatur; quæ postea arbitrio eorum, qui præerant, pastorum imminuta est. nam Elibertina synodus, quæ post lapsum Marcellini Pontificis habita fuit, [i] sacræ uirgini corruptæ perpetuam pænitentiam, quam postea [k] Toletana tertia synodus, uti paulo superius diximus, decennalem tulit, imponit. [l] id ipsum statuit flaminibus, qui dijs quidem non immolarunt, sed munus nihilominus obtulerũt. hoc autem multo magis contra eos, qui sacrificarunt, seruatum esse, [m] Valentinæ synodi, quæ in Gallia sub Gratiano, & Valentiniano Augustis, a triginta episcopis habita est, decreto ostenditur. quod etiam post remissam persecutionem interdum seruatum esse, [n] multis in locis proditum inuenitur. Verum postquam a persecutionibus Ecclesiæ cessatum est, pœnarum quoque acerbitas remissa est, quemadmodum ab [o] Innocentio his uerbis, cum de incontinentibus loquitur, egregie est explicatum. De his obseruatio prior durior, posterior, interueniente misericordia, inclinatior est. nam consuetudo prior tenuit, ut in extremo uitæ cõcederetur pænitentia, sed communio negaretur. nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne cõmunionis concessa facilitas

g Ilerden. syn. cap. 10
h Epaonen. s. 23
Aurelian. prima, 13
Venetica s. c. 3

i Elibert. sy. 13
k 27. q. 1. de uotam. dist. 50. si quis uoluntate
l Elibert. syn. cap. 2

m Valent. sy. 3

n 30. q. 1. oés & si quis sacerdos.

o Innocentius primus ad Exuperium episcopum epi. 3. c. 2

litas, homines, de reconciliatione securos, non reuocaret a lapsu, negata merito communio est, concessa pænitentia; ne totum penitus negaretur; & duriorem remissionem fecit temporis ratio. sed postquam Dominus noster pacem ecclesiis suis reddidit, iam depulso terrore, communionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi uiaticum profecturis: et ne Nouatiani hæretici negantis ueniam, asperitatem, & duritiam subsequi uideamur. rationem autē temporis habitam esse, Elibertinæ synodi, quæ post lapsum Marcellini Pontificis Hispaniæ habita est, decretis ostenditur. illa enim aliquot delinquentes ad communionem, etiam in extremo uitæ tempore haud recipit. huiusmodi autem sunt, [p] fidelis ad idololatriā reuersus: [q] flamen qui post susceptum baptismum rursum sacrificauit. [a] item statuitur, si munus tantum obtulit, actaque de eo crimine pænitentia, mœchatus postea fuerit. [b] item qui maleficio, ac magiæ, uel idololatriæ arte hominem occidit. [c] Item adulter, qui acta de adulterio pænitentia, rursum postea mœchatus est. [d] Item mulier quæ usque ad mortē in lenocinij crimine fuit. [e] nec non uidua, quæ lenonis sui nuptijs iungitur, deinde eo relicto alterum ducit. [f] femina quæ nulla præcedente causa, relicto uiro suo, alteri nupsit. [g] ad hæc parentes, qui prostituunt filias: [h] uirgo Deo dicata libidini inseruiens: [i] Item qui filias suas sacerdotibus idolorū nuptui tradunt: [k] sacri homines mœchantes: [l] adultera quæ natū ex adulterio filium

p Eliber. syn. cap. 1
q Eadem 2
a Eadem 3
b Eadem 6
c Eadem 7
d Eadem 64
e Eadem 72
f Eadem 8
g Eadem 12
h Eadem 13
i Eadem 17
k Eadem 18
l Eadem 63.

m Eadem 65
n Eadem 66
o Eadem 71
p Eadem 75
q Cabilon.s.8 Toletan.11.c.7 Innocētius primus Decentio Eugubino epi. 1.cap.7 Socrates hist. trip.lib.9.c.35 dist.50.cap.de his uero
a Triburien.sy. 55,56,57,58,& syn.apud Theodonis uillam acta.
b Toletana 3. syn.11 Leo primus Theodoro foroiuliensi epi.89 Elibert.syn.c.5,& 69
c Innocentius primus ad Exuperium epist.3 cap.2 Celestinus epi.2.cap.2
d Innocentius ibidem.
e Nicena syn. cap.13
f Nicena s.13 Elibert.5,69 Innoc. ibid. Leo primus ep.89

necat: [m] Clericus uxorem adulteram scienter retinens: [n] is qui priuignam ducit uxorem: [o] stuprator puerorum: [p] demum is qui sacris initiatum falso de aliquo crimine insimulauerit. [q] Imponebatur autem pœnitentia ab ecclesiæ præsulibus, ac sacerdotibus post peractam peccatorum omnium confessionem, diligenti prius de singulis criminibus habita consideratione: [a] impositæ uero pœnitentiæ tempus lacrymis, eleemosynis, atque ieiunijs impendebatur. ieiunij autem lex præsidentium arbitrio, pro criminum diuersitate, temporis etiam ratione habita, uariabat, quippe cum pœnitentiarum acrior quædam apud ueteres custodita seueritas, sempèr processu temporis imminuta sit. Remittebantur autem pœnitentiæ uel tunc cum [b] perfectæ erant, uel, si completæ nondum essent, mortis tempore: [c] in necessitate enim positum, ac resipiscentem hominem, ecclesia nullum absque recõciliationis munere ex hac ad aliam uitam transire unquam passa est: quod æque omni tempore seruatum, certissimum est. uerum ad communionis sacramentum morientes admissi semper non sunt: ratio enim temporum, criminumque [d] hac in re haberi solita est. [e] Nicena synodo & si uetustissimum institutum esse prodat, ut nemo e pœnitentibus sine uiatico, atque communionis sacramento ab hac uita recedat, Hispaniæ nihilominus hoc semper seruatum minime esse, ex ijs, quæ supra ex Elibertino concilio scripsimus, patere omnibus potest. [f] uerum omni tamen tempore fuit, nemini

ni

ni in morte reconciliationis manum negatam fuisse. Omnes autem, qui nondum pænitentiæ legibus adimpletis, propter instantis mortis periculum, ecclesiæ reconciliati erant, si postea conualuissent, ad implendas [g] indictæ pænitentiæ leges compellabãtur. [h] alio qui, manibus illisa sacerdotibus secundum institutum uetus [i] sollemniter non impositis, absoluti minime dicebantur. Si qui uero dum pænitentiæ leges attente exequuntur, ante reconciliationem, casu aliquo interueniente, mortem obiissent, [k] memoria eorum orationibus, & oblationibus Deo commendabatur, licet alicubi de hoc (ut a [l] Toletana synodo testatum inuenimus) uariatum fuerit. Tempus autem quo pænitentes recõciliari solebãt, erat [m] feria quinta ante Pascha, [n] tunc scilicet, cum sacrificiũ seruatoris Christi publice in ecclesia offerretur.

Imponebatur uero pænitentia uel [o] publice in ecclesia, uel [p] coram duobus, aut tribus testibus, uel etiam priuate, quippe cum alia publicis, alia priuatis criminibus pænitentia deberetur. Agebatur autem quolibet in loco, nisi quis ob magnam criminis atrocitatem in [q] manasterio, alibiue occlusus fuisset: at etsi omni in loco pænitentiam homines agerent, quotannis tamen publice pænitentes ad ecclesiæ fores, coram omni populo, die [a] quinto sacræ hebdomadæ a decanis suis, & presbiteris suis reducebantur. omnesque dum explendis pænitentiæ legibus operam in ecclesia dabãt, ne dum a ceteris fidelibus [b] separati erant, dum cum illis

uel

g Carthagi. 4 sy. 76. Gerund. syn. c. 9 Græcæ sy. c. 83
h Carthag. 4 syn. 78. 26. q. 6. is qui in infirmitate. distin. 50. c. quicũque
i 26. q. 6. is qui recedunt, & in c. is qui in infirmitate.
K Carthag. 4. c. 79. 26. q. 7, sacerdos pæniten-tiam.
l Toletana 11. cap. 12
m Innocentius primus Decentio Eugubino ca. 7. dist. 50. in capite de cons. dist. 2. in cena.
n Damasus epi. 4. de chorespiscopis, Hispalen. 2. sy. c. 7
o Toletana 11. c. 7. dist. 50. in capite.
p Toletana 11. cap. 7
q Dist. 50. si ille qui 16. q. 6. de lapsis. 20. q. 1. sicut qui monasteria.

c Nicena syn. cap.11 Felix 3. epi.1 cap.3.& 4
d Carthag. 4 syn.80 Felix 3. epist.1 cap.3.& 4
e Hist. eccl. li. 5. cap.18
f Damasus ep. 4. Hispalēsis 2. syn.7. 26.q.7 sacerdos.
g Carth. 3. sy. 32 Africana syn. 10.
h 11.q.3. cum aliquis.
i 26.q.6. is qui in infirmitate.
K dist.50. pæni tentes. Toletana 11. syn.2
m Dist. 50. in capite de pæn. dist.1. qui sanctus. Tertullianus in libr. de pænitentia.
n Toletana 3. syn.12

uel non orarent, [c] *uel non communicarent,* [d] *uerum etiam quibusdam statutis diebus manus impositionem a sacerdotibus accipiebant. Scribens de Theodosio Imperatore Augusto, qui publicam agebat pænitentiã,* [e] *Theodoretus, in hanc eandem sententiam sic ait. Ita demum diuus Ambrosius uinculis ipsum exoluit. & templum introire fidelissimus* Impera*tor ausus, non stans, neque genibus flexis supplicabat Domino, sed pronus humi stratus, Dauidicã uocem emittebat: Agglutinata est pauimento anima mea, uiuifica me secundum uerbum tuum.* [f] *manibus capillum uellens, & frontem percutiens, ac guttis lacrymarum pauimentum rigans, dari ueniam sibi petebat.*

Absolutio autem [g] *publice in ecclesia impendebatur, & ubi publicum ac uulgatissimum fuerat crimen, ita ut omnem ecclesiam offenderit, manus ante absides in propatulo imponebantur:* [h] *sicut id ipsum ante fores ecclesiæ fiebat excõmunicato, dum intra fidelium communionem reciperetur. qui uero ob instantem mortis necessitatem, domi, ac* [i] *priuate reconciliatus fuerat, si conualuisset,* [k] *publice illi postea absolutio impendebatur.* [l]

Vestes etiam ij, qui publice penitebant, mutantes, [m] *cilicio (Tertulliano, alijsque auctoribus) induebantur. quod obseruatum quoque esse in ijs, qui in extremo uitæ positi pænitentiã accipiebant,* [n] *Toletanũ cõcilium prodit his uerbis: Quicũque ab episcopo, uel presbitero sanus, uel infirmus pænitentiã postu-*

postulat, id ante omnia episcopus seruet, & presbiter, ut si uir est, siue sanus, siue infirmus, prius eum tondeat, aut in cinere, & in cilicio habitum mutare faciat, & sic pænitentiam ei tradat. Si uero mulier fuerit, non accipiat pænitentiam, nisi prius aut uelata fuerit, aut mutauerit habitum. sæpius enim laicis cum feminis tribuendo desidiose pænitentiam, ad lamentanda rursus facinora, post acceptam pænitentiam relabuntur. Hanc autem uelandarum in pænitentia feminarum consuetudinem, uetustam fuisse, Optatus Afer, Mileuitanus episcopus, qui sub Valentiniano Augusto floruit, in secundo aduersus Parmenianum Donatistam libro, aperte diserteq. ostendit. Subscribens huic sententiæ [o] Augustinus, etiam eos, qui secreta satisfactione pænitentiam agebant, uestes mutare solitos esse asseuerat. Semel autē assumptas pænitentiæ uestes [p] deponere, nisi peracta pænitentia, sicut nec ad militiam quam deseruerat reuerti, nemo poterat, etiam si mortis tempore nesciens quid ageretur, illas indutus fuisset, dummodo illum pænitentiam quæsiuisse constaret. Pænitentiarum seueritatem longe maiorem priscis temporibus fuisse, iam ex [q] Innocentio diximus: mitius schismatis, aut idololatriæ timore tunc quoque cum pænitentibus interdum actum esse, [a] diuus Siluester una cum synodo, uti supra ostendimus, attestatur. At postquam Ecclesia pacem habere cœpit, increbescentibus quotidie sceleribus, hominisq. natura uitijs oblandiente, paulatim

o Aug. de eccl. dogmatibus 53

p Toletana 12 syn. c. 2

q Innocen. primus Exuperio episcopo epist. 3. cap. 2

a Romana sy. sub Siluestro 16

latim illa ſeueritas ita in deſuetudinem abijt, ut nulla, aut parua de criminibus acta pænitentia, peccatores a presbiteris abſolui cœperint. de qua re patres [b] Toletani tertij concilij maxime comquerentur. ad rigorem autem illum pertinebat, ultra ciborum, lauacrique iniunctas abſtinentias, multasque alias [c] indictas, ſeparare hominem uel a [d] communione, [e] oblatione, [f] oratione, uel a [g] conuiuio, [h] colloquio, [i] conuerſationeque fidelium: uel illi, [k] ingreſſu eccleſiæ interdicere, aut ab [l] equitatione remouere, aut in [m] monaſterium, ueluti in ſacrumcarcerem, peccatorem uſque ad mortem includere. Veteris quoque rigoris erat, ut qui a communione euchariſtiæ prohiberetur, a [n] munerum quoque oblatione prohibitus intelligeretur. [o] Inobedientes etiam pænitentes, & qui in pænitentia peragenda [p] deſides ac negligentes erant, [q] itemque qui impoſitam temere deſerebant, acrius, ac ſeuerius paſtorum arbitrio puniebantur. [a] uetitum etiam erat pænitentibus, ſicut excommunicatis, ab alio presbitero recipi, uel epiſcopo, quáuis eccleſiæ reconciliati fuiſſent, niſi ſuorum rectorum teſtimonio, ſe iam per manus impoſitionem abſolutos fuiſſe probarent. [b] Eiuſdem rigoris erat, dimitti non poſſe ab homine pænitentiam, quam prudens in infirmitate poſitus petijſſet, etiam ſi poſtea ſentiendi uiribus omnino amiſſis, ignoranti illa fuiſſet impoſita. [c] Item quod qui domi ob inſtantem mortem abſolutus fuiſſet, morbo liberatus, non [d] ſolum pænitentiam perficere,

b Toletana 3. syn.11
c. hiſt.trip.lib. 9.c.35
d Nicena sy.5
e Eadem 11
f Eadem 12.13
g Ilerden.Syn. 4.Arelat. 2. ca. 30.Aurelian. 1 cap.13
h Aurel.2.c.30 Felix tertius epi.1.c.3.4
i Ilerden. sy. 6
K Aurelian. 4 cap.24
l Triburié. c.5
m Aurelian. 3 cap.7
n Elibert. syn. 28
o Ilerden. syn. 10 Aurel.1. ca. 13 Epaonen. 29
p Carth.4.c.75
q Venetica sy. c.3. Aurelianẽ. 1.cap.13
a Felix tertius epiſt.1.c.6
b Toletana 12 cap.2
c 29.q.7.qui recedunt Carth. 4.cap.78
d 26. q. 7. ab infirmis.

ficere, sed manus quoque impositionem publice pro eadē re in ecclesia accipere teneretur.[e] Veteris quoque instituti erat, ut pænitentiam, ab hæreticis peccatoribus impositam, catholici (criminum enarratione rursus audita) iterum in ecclesia indicerent.[f] secundis quoque nuptijs pænitentiam antiquitus iniunctam fuisse legimus. hoc autem non ideo fiebat, quod illicitæ secundum Montani, & Tertulliani errorem illæ sint, sicut non sunt etiam tertiæ, & aliæ ulteriores, sed uel ad commendandam Christi cū una tantum ecclesia coniunctionem, et sanctā quandam Christianæ reip. πολιτείαν, uel ne explédæ libidinis, cū ita scilicet cótraherentur, probari ardor ab Ecclesia uideretur. quæ causæ, uti existimo, sanctæ religionis nostræ proceres mouerunt, ut nec illæ a presbiteris benedicantur, nec ex eis in sacros Christi ministros aliquis nisi priuilegio dispensationis assumatur. Vltra autem expletas, ac exolutas pænitentiæ multas, illa insuper pænitentis[g] pœna erat, quod si[h] publice eam egisset,[i] ordinari in clericum nequaquam poterat, nisi[k] magna in ecclesia necessitate.[l] Ordinatus quoque si pænitentiam egisset, minora tantum officia exercere poterat,[m] nisi magno hominū mutatio facta esset, &[n] pænitentia sollemnis illa non fuerit. Nec solum ab ordinibus suscipiendis, uerum etiam a[o] contrahendis nuptijs publice interea pænitentes impediebantur: & si coniugatis indicta pænitentia fuisset[q] (quod tamen fieri sine utriusque consensu non poterat) a coniugij usu[q] abstinere illi

e Mileuitana syn. 23

f Neocæsar. sy. 7. Laodicena c. 1. 31. q. 1. de his

g Carthag. 4. 68. distin. 50. ex pænitentibus.

h Dist. 60. in c. §. fin.

i Siritius ep. 1. Himerio ca. 14 distin. 50. illud quoque.

K Dist. 50. placuit.

l Dist. 50. qui sub gradu.

m Dist. 50. sacerdos quidam §. 2.

o Arelaten. 2. c. 21. Toletana 9. cap. 8

p Arelatē. 2. c. 22. 33. q. 4. pænitentiam coniugatis.

q Leo primus Rustico Narbonensi episcopo epist. 90. c. 11

li interea tenebantur, nisi eorum incontinentia huic rei impedimento fuisset. propterea consuetum erat, ut[a] coniugi post mortem socij pœnitentia indiceretur. ex eodemque prodijt fonte, ut adulteræ, atque pollutæ uirgini, etiam si sacrata illa fuerit, eadem non imponeretur, nisi post mortem adulteri, ac lenonis: quando legitimum haud erat, ut parem in pari crimine pœnitentiã rei ambo non agerent. At non solum matrimonio, eo quo diximus modo, pœnitentes priuati erant, uerum etiam extremæ unctionis sacramento. ait enim idem Pontifex[c] Innocentius dum ad Decentiũ Eugubinum episcopum de extrema unctione responsum facit: Pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti: nam quibus reliqua sacramenta negãtur, quo modo unum genus putatur posse concedi?

Ritus autem in conferendis pœnitentiis huiusmodi erat.[d] Sacerdos qui eam incidebat, ne odio aliquo, aut nimia sæuitia impulsus moueretur, proprio chirographo inscriptam, testibusque adhibitis, ne factum negari posset, eam signabat. isque qui postulabat, si hæreticus fuisset, ad suscipiendum eam non admittebatur,[e] nisi prius per chrisma, ac impositionem manus in catholicæ Ecclesiæ gremium reuertisset. quod illi urgente necessitate etiam[f] per presbiterum expleri poterat. Cum autem essent in Ecclesia ij qui pœnitentiam suscepissent, illius legibus adimplendis studiose, himiliterque uacabant. leges autem pœnitentiæ non eædem omnibus, ut diximus,

præ-

a Innoc. primus Victricio epist. c. 15
b Innocent. ibidem.
c Innoc. primus Decentio Eugubino epist. 1
d Toleta. 11 syn. c. 7
e Epaoneu. syn. c. 16
f Epaonen. s. ibidem.

præfigebantur: quapropter nec unus, idemque pænitentium omnium erat ordo. ad Rectoris enim arbitrium,[g] *aut inter audientes tantum, & catechumenos pænitentes relegabantur, cum quibus de ecclesia post missam, quæ catechumenorum dicitur, exire compellebantur.*[h] *Dionysius Areopagita, meriti, & hominis capacitatis in eiiciendo rationem habitam fuisse scribit, ita ut pænitentes post catechumenos, uerum ante energumenos e templo ideo expellerentur, quod pænitentes energumenis inferiores, catechumenis uero dignores crederentur. Aut inter*[i] *pænitentes alios, quibus sola sacramenti eucharistiæ susceptio interdicta erat, reiiciebantur: hi*[k] *autem orare cum populo, communicare uero, aut offerre minime poterant: quando ueteri, ut supra scripsimus, institutum cautum erat, ut*[l] *offerre non posset, qui communicare non ualebat. Quidam uero a communione quidem minime probibebantur, uerum*[m] *peregrinam tantum, hoc est non sui, sed inferioris ordinis, illam suscipiebant. cuiusmodi erat peccans clericus, cui*[n] *peregrina, hoc est*[o] *laica tantum communio concedebatur. Variæ igitur pænitentium, quemadmodum & catechumenorum, classes erant.*[p] *Quidam enim catechumeni audiebant tantum,*[q] *quidam audiebant, & orabant, inter quos reiecti pænitentes eadem prorsus, quæ illi, agebant, & ab eisdem, a quibus illi, abstinebant. quapropter*[a] *pænitentes, qui in primam catechumenorum classem reiecti fuerant, audire quidem*

g Arelaten. 2. c. 11. Valentiniana 1 Nicena 11 Agatensis 61 Epaonen. 29

h Dionysius de ecc. hierar. c. 6. 7. 19. 20

i Arel. 2. c. 11

k Nicena sy. 11. 12

l Elibert. sy. 28.

m Agat. syn. cap. 2

n Agat. ca. 5

o Eadem sy. cap. 50

p Neocæsar. syn. cap. 5

q Eadem ibidem. Epaonen. sy. syn. 29

a Epaonen. syn. 29

dem uerbum Dei, orare autem nullo modo poterat. Præter hæc erant alij ex pænitentibus, qui a [b] communione tantum prohibebantur: his autem oblationem quoque munerum interdictam fuisse, sæpius diximus. Vna uero omnium pænitentium pœna erat, ut a communione abstinerent, uel eam cum inferioris ordinis hominibus peregrinam susciperent, nisi ex [c] causa, [d] humanitate præsulum aliud statutum esset. Gregorius Neocæsariensis archiepiscopus, θαυματουργὸς a miraculis appellatus, per quinque loca, in quibus pænitentes, secundum uarias pænitentium pœnas, morabantur, diserte hanc omnem historiam explicat. horum autem locorum primus extra oratorij portam erat, uocabaturque a Græcis πρόκλαυσις, nomine a luctu accepto. ibi enim pænitentes immorantes, magno cum gemitu, & eiulatu, introeuntes ad orationem supplices postulabant, ut pro se, & suorum peccatorum remissione, ad Dominum orarent. Alter uero locus intra portam positus erat, ibique ad audiendum uerbum Dei post catechumenos manebant. uocabatur hic locus ἀκρόασις ab audiendo, et a reflorescentiæ forte tyrso Νάρθηξ. ex hoc loco post conciones pænitentes expellebantur, quando precibus adhuc interesse una cum catechumenis minime poterant. at si cum catechumenis ad orandum remanere possent, tertio sistebantur loco, qui a speculatione diuinorum oraculorum ὑπόπτωσις dicebatur. ex hoc autem loco postea una cum catechuminis egrediebantur. Quartus uero locus

b Arelaten. 2 syn. c. 10

c Romana synod. sub Sluestro 16. Laodicena c. 1. 2. distin. 82. presbiter.

d Arelaten. 2 c 10. Nicena 11

locus erat, ubi pœnitentes, qui cum catechumenis e templo non egrediebantur, una cum sanctis, et im pollutis hominibus remanebant. propterea que σύστασις a stando, appellabatur. Quintus uero, & postremus locus erat, ubi manebant ij, qui omnes pœnitentiæ leges explerant; propterea que ueluti a sceleribus emundati communionem iam iam recepturi præstolabantur. uocabatur hic locus ex expletionis nuncupatione μέστοξις. Interea autem quod indictæ pœnitentiæ leges implebantur, mos erat, ut de classe in classem gradatim pœnitentes [e] transferrentur, ueluti de prima, quam diximus, ad secundam, & ita usque ad ultimam: quousque omnibus pertransitis, communioni tandem restituerentur. In peragenda quoque pœnitentia, dum pœnitentes in templo morabantur, consuetum erat, ut omnes, singulis [f] ieiunij diebus, sacerdotibus capita palam submitterent. quo tempore post catechumenorũ discessum, [g] orationes super eos fiebant: [h] manus enim sine oratione minime umquã in ecclesia imponebantur. At non solum sacerdotibus capita quibusdam submittebant diebus, uerum etiam [i] genua in ecclesia semper flectebant. remissionis enim tempore stantes orare una cum ceteris fidelibus minime poterant. Et sicut seduli in explenda pœnitentia gradatim per classes ad suscipiendam eucharistiam pertransibant, ita illi qui in pœnitentia manentes, rursum prolapsi essent, in inferiorem pœnitentium ordinem reijciebantur: quod ipsum etiam in catechumenis seruabatur,

e Nicena syn. cap.11

f Carth. 4. ca. 80.26. q.7. sacerdos.

g Laodicena syn.19.

h 1.q.1.manus impositio.

i Carthag. 4 cap.82

tur: quippe cum catechumenorum quoque ordines
K Neocæsar.s. 5. essent, alter ab altero diuersus. quamobrem[k] proditur, quod catechumenus peccans si prius audisset, et orasset, in classem audientium tantum catechumenorum reijciebatur. si uero audisset tantum, omnino ab ecclesia expellebatur. Vespillonum quoque officio pænitentes fungebantur,[l] mortuos enim in ecclesiam afferebant, humique mandabant, infimis profecto ecclesiæ munijs illis humilitatis, & pænitentiæ causa commissis. Dum uero extra ecclesiá degebant, indictam sibi a præsulibus pænitentiam sedulo adimplebant, siue illa esset[m] ieiunij, siue[n] orationis, eleemosynæque,[o] siue exilij,[p] peregrinationis, aut alicuius monasterii[q] carceris. Indicendi autem ieiunii non una omnium, eademque lex erat: quippe cum ex scelerum uarietate ieiunium etiam uariabat: maiora enim crimina acriori, longiorique ieiunio eluebantur: fortissimum uero omnium ieiunium erat panis, & aquæ: hoc[a] autem ex criminum atrocitate, uel[b] singulis statuti temporis diebus indicebatur, uel[c] quibusdam dumtaxat. consuetum uero erat, ut[d] dominicis et festis diebus aut non ieiunaretur,[e] aut si iis quoque diebus ieiunio propter criminis grauitatem obnoxii essent, lautius caseo, ouis, uinoque etiam interdum additis ieiunaretur. [f] Omnis tamen indictæ pænitentiæ seueritas, semper una cum processione temporis mitigabatur. Si quis uero ieiunare non potuisset, redimebat ieiunium sibi indictú. de qua re ita scribit[g] Burcardus Vormatiensis Episcopus.

l 26.q.7. sacerdos. Carthag. 4.c.81

m Laodicena syn.c.1.dist.82 presbiter.

n Laodicena s. cap.1.& dic.c. presbiter.

o Toletana 11 cap.7

p Distin.50. si quis homicidium.

q Toletana 11. cap.7

a Distin. 50. ei qui homicidiú dist.82.presbiter.

b Ibidem.

c Epaonen.sy. 39

d 26.q.7. sacerdos.

e Dist.82.presbiter.

f dic.c.presbiter & eos uero dist.50.

Nicena sy.12.

g Burchardus lib.19.c.21

pus. Item qui ieiunare nō potest, et obseruare quod in pœnitentiali scriptum est, hoc faciat quod sanctus Bonifacius Papa constituit: pro uno die quem in pane, & aqua ieiunare debet, roget presbiterum, ut missam cantet pro eo, nisi sint crimina capitalia, quæ confessa prius lauari cū lacrymis debent, et tunc ipse adsit, & audiat missam, & deuote ipse offerat pro priis manibus panē & uinum manibus sacerdotis, & intente respondeat, quantum sapit, ad salutationes, & ad exhortationes sacerdotis, & humiliter Deum deprecetur, ut oblatio, quam ipse, & presbiter pro se, & pro peccatis suis Deo obtulerunt, Deus omnipotens misericorditer per angelum suum suscipere dignetur: et eo die, excepto uino, & carne, et sanguine, comedat quidquid uult, et sic redimat reliquos anni dies. Peractis autem pœnitentiæ legibus, absolutio sequebatur, quæ quinta sacræ hebdomadæ feria, eo die, quo extremam cenam Christus cum discipulis suis egit, impendebatur: hoc autem propterea eo tempore fiebat, quod ad suscipiendam communionem, quæ illo die cunctis fidelibus ministrabatur, per absolutionem dimittebantur. Absolui autem nemo poterat, nisi prius de crimine pœnitētiam egisset: A sæculo enim, inquit[h] Gelasius, non est auditū, ut peccatores non pœnitentes absoluerentur. [i] Toletana tertia synodus reprehendit presbiteros, qui peccatores, nulla prius imposita pœnitentia, statim absoluunt: & [k] Moguntina inuehens in eos, qui grauibus peccatis leues imponūt pœnitentias, ita ait.

h Gelasius primus episto. ad Faustum magistrum.

i Toletana 3. cap. 12

K Moguntina syn. cap. 10 Burchardus li. 19. cap. 28

Modus tempusque pænitentiæ peccata ſua confitenti bus aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſacrarum ſcripturarum auctoritatem, aut per ec cleſiaſticam conſuetidinem probatam, imponi debet a ſacerdotibus : nam qui peccatis grauibus leues quosdam, et inuſitatos imponunt pænitentiæ modos, conſuunt puluillos ſecundum propheticum ſermonẽ, ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite uniuerſæ ætatis ad capiendas animas : ſed diſ cretio ſeruanda eſt inter pænitentes publice & ab- ſconſe. nam qui publice peccat, oportet ut pu- blice multetur pænitentia, &, ſecundum ordinem canonum, pro merito ſuo excommunicetur, & reconcilietur. Hæc synodus. *Ita autem pæniten- tia pro peccatis neceſſaria erat, ut abſolutio niſi ea peracta, non impenderetur, niſi in mortis neceſſi- tate : tunc*[l] *enim quilibet pænitens ſtatim reconcilia batur. uerum ſub ea condicione hoc fiebat, ut, ſi unquam conualuiſſet, ad rite peragendam pæniten- tiam æger poſtea obligaretur : propterea que nemo poſt mortem abſoluebatur, quia eo tempore, ut in- quit*[m] *Gelaſius, nulla de crimine pænitentia peragi poteſt. omnis autem abſolutio, duobus profecto con ſtabat, manus ſcilicet impoſitione, et oratione. hæc autem manus impoſitio alia prorſus eſt ab ea,*[n] *qua Spiritus ſanctus in confirmatione accipitur. de qua ſcribens*[o] *Lucas euangeliſta ait : Tunc imponebant manus ſuper illos, et accipiebant Spiritum ſanctum quam orationẽ quoque præcedere ſolitam eſſe, idem*

comme

Ezech. 13

l Hannetẽ. sy. cap. 2. ex Burchard. libr. 18 cap. 3.

m Gelaſius primus epiſto. ad Fauſtum magiſterum.

n Leo primus epiſcopis Germaniæ & Galliæ, epiſt. 86.

o Act. 8

commemorat. item diuersa etiam est ab illa, quæ in conferendis ordinibus est in usu, de qua loquens [p] *Paulus apostolus ait: Manum nemini cito imposueris, neque communicaueris peccatis alienis. &* [q] *alibi: Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterij. Traxit autem hæc, de qua loquimur, impositio manus originem ab ipso Christo, quem in curandis infirmis manus super illos imponere solitum fuisse ex* [a] *euangelij historia didicimus. quæ enim maior infirmitas, quam animæ est? hanc autem Christum una cum infirmitate corporis semper curasse, nemo est qui inficietur. Mirum igitur ali cui esse non debet, si exemplo seruatoris, præceptorisque sui Christi, ecclesia in curandis animorum languoribus manus super pænitentes imponat; præterquod hæc impositio manus similis est etiam ei, qua spiritus sanctus accipitur: homo enim peccator spiritui sancto per eam, dum a peccatis absoluitur, recóciliatur. de qua re loquens Dauid propheta, dum pænitens illacrymabat, aiebat: Et spiritu principali confirma me. Est autem hæc manus impositio duplex, publica scilicet, & priuata. Dicitur uero* [b] *publica ea quæ publice in ecclesia coram omni fidelium cœtu super pænitentes imponitur. fiebat autem hoc uel ante* [c] *absidem, quando uulgatissimum crimen fuerat, sublimi scilicet, & conspicuo in loco, aut alibi, ubicunque præsulibus uisum fuisset. Priuata uero dicitur illa, quæ domi, aut ali*

p 1. Tim. 5
q 1. Tim. 4
a Marc. 6
b Damasus epi. 4. de chorepiscopis. Carthag. 2: c: 3
c Carth. 3: ca: 32 Africana syn: cap. 10

d Carrhag. 4. c. 76. Toletana. 11. c. 12.
Leo primus Theodoro Foroiulienſi epiſcopo ep. 89.
Innocent. primus Decentio Eugubino ep, 1. c. 7.
e Carthag. 4. c. 75. 78. 26. q. 7. qui recedũt.
f D. c. qui recedunt.
g Mileuitana. syn. 12. Africanæ. 70.
h Laodicena syn. 19.
i Mileuitana syn. 12. Africanæ 70.

quo priuato in loco imponebatur ; [d] ut cum inſtante morte ubilibet quis abſolueretur . hanc autem quia conualeſcente homine, [e] iterari publice in eccleſia, poſt expletas pænitentiæ leges, opus erat, [f] quidam impoſitionem manus appellare minime uolunt . ſiue igitur publice , ſiue priuate abſolutio exhiberetur , ſiue manus tamen impoſitione nunquam exhibebatur . comitabantur autem impoſitionẽ manus [g] uerba & [h] orationes , quibus Deus pro abſolutione hominis ſuppliciter orabatur : cuiuſmodi erant illæ , de quibus ſupra , cum de forma abſolutionis in ſacramento confeſſionis pertractauimus , dictum a nobis eſt . Hac autem in re ne contra religionis , & catholicæ conſuetudinis ueritatem aut diceretur aliquid, aut oraretur , epiſcoporum concilio [i] manus impoſitionem , hoceſt uerba & orationes , quibus in impoſitione manus utebantur , approbari neceſſe erat . Quod autem ſuper pænitentes oraretur , non ſolum a [k] Socrate in hiſtoria aſſeueratur, uerum etiam a [l] Laodicena ſynodo his uerbis diſerte proditur : Quod oporteat ſeorſum primum poſt allocutiones epiſcoporum , orationes ſuper catechumenos celebrari : & poſtquam catechumeni egreſſi fuerint , ſuper eos , qui ſunt in pænitentia , precem fieri . his etiam accedentibus ad manum ſacerdotis , & diſcedentibus , tres orationes conſummari fidelium , ita ut prima quidem ſub ſilentio , ſecunda uero et tertia per exclamationes ſolitas expleantur : & ita demum pacem ſibi inuicem dabunt . Orabatur

K Hiſt. trip. lib. 9. c. 35.
l Laodicena s. cap. 19

tur autem pro pœnitentis abſolutione , uel cum [m] ſeptem pœnitētiæ pſalmis, uel cum aliis [n] precibus, et orationibus, quas [o] epiſcoporum concilium approbaſſet. [p] Auguſtinus dum ſcribit de ea impoſitione manus, qua Spiritus ſanctus in confirmatione accipitur: Quid enim aliud, inquit, eſt impoſitio manus, niſi oratio ſuper hominem? hoc autem ex apoſtolica inſtitutione duxiſſe originem, [q] Lucas euangeliſta luce clarius in apoſtolorum tradit hiſtoria. Abſoluebatur autem pœnitens poſt expletam pœnitentiam, niſi mors homini immineret: tunc enim omni tempore, omnique in loco, & a quocunque ſacerdote abſolui pœnitentem, conſuetum fuiſſe ſæpius diximus. quod ipſum morientibus præſtabatur, [a] etiam ſi loquendi poteſtatem iam perdidiſſent, & [b] reſpondere non poſſent, ſi tamen illos pœnitentiam, & abſolutionem poſtulaſſe conſtaret. ſi quis uero pœnitens ante receptam abſolutionem mortuus eſſet, eius [c] memoria orationibus, & oblationibus commendabatur. orabatur enim pro eo ab eccleſia, & pro eius delictis, ſeu temporariarum pœnarum remiſſione, incruentum Chriſti ſacrificium a presbiteris Deo offerebatur. hoc enim oblationē pro ipſis recipi, quod [d] Toletana ſynodus dixit, ſignificat. [e] Nulli autem in morte abſolutionem negatam, [f] communionem uero interdum, ſuperius diximus. Abſolutionem autē ipſam, poſt preces, & orationes, quibus uerbis ſacerdotes præſtarent, ſupra cum de confeſſionis forma ſcripſimus explicauimus: abſolutus uero

m diſt.50.in c. 11.q.3.cum aliquis.
n D.c.cum aliquis.
o Mileuitana syn.12 Africanæ 70.
p. 1.q.1.manus impoſitio.
q Act.8
a Carthag. 4. cap.76
Leo primus ep. 89.ad Theodorum Foroiulien.
b Cartha. 3. c. 34.
c Carthag. 4 c.79.26.q.7.ſacerdos.
d Toletana 11. cap.12
e Innocentius primus, Decentio Eugubino ep.1.c.7
f Elibert. syn. 6.7.8

pænitens, non ſemper ſuo ordini ſtatim reſtituebatur. legimus enim clericos [g] interdũ inter laicam commu nioné receptos, [h] interdum inter pſallentes tantum.

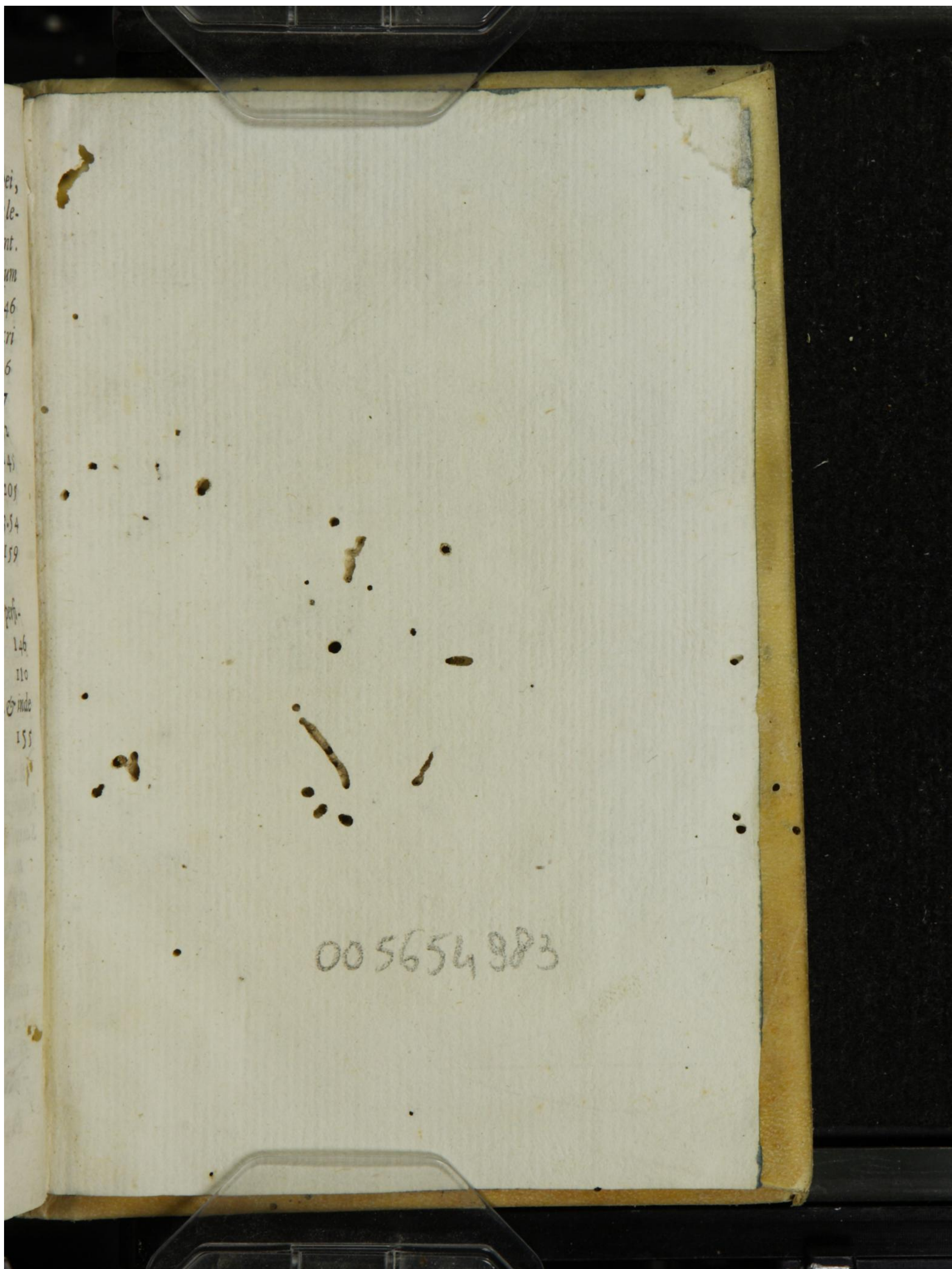
g Agathē. sy. 5. & 50
h Ilerden. syn. cap. 2

Libet in fine huius operis omnes Chriſti ſacerdotes admonere, ne nimis remiſſi, indulgentesque in imponendis pænitentijs ſint. ex hoc enim nõ ſolum eccleſiaſticæ regulæ diſciplina omnis reſoluitur, uerum etiã nulla iniecta ex facinoribus præteritis uerecundia, hominibus rurſus redeũdi ad ſcelera, non parua relinquitur occaſio. et hæc una, ut equidem reor, præcipua cauſa eſt, deploratæ propemodum nunc, prolapſæque religionis, & quod hodie tam perfricta fronte, omnique Chriſtiano pudore ſepoſito, crimina perpetrantur, et eccleſiaſtica uiuendi regula paſſim contemnitur. nam etſi arbitrariæ pænitentiæ hodie ſint, ſacerdotis tamen arbitrium iudicio, iuſtitia, & ueritate inniti debet. & quamuis in tam corrupto, & uitiato ſæculo ſeueritas iſta, quam ex ueteribus collectam, in opere ante oculos lectorum po ſuimus, ſeruari modo aliquo non poſſit, propterea ue remiſſa etiam ſit: uideat tamẽ ſacerdos, et ſecundum quod expedire pænitenti, & eccleſiæ, ex qualitate perpetratorum criminum animaduerterit, ex iſtis ſaltem canonibus diſcat, quanta cura & diligentia pænitentias ſeu publicas, ſeu priuatas imponere debeat.

FINIS.

INDEX EORVM, QVAE, PRAETER PRO-posita in argumento, sparsim in confessionis opere enarrantur.

FINIS.

005654983